

Sara Røddesnes

”Det er feelgood på den litt leie måten”

**- en sammenligning av profesjonelle anmeldere og vanlige
leseres litterære kvalitetskriterier**

Sammendrag

I de senere år har den stadige utbredelsen av internett ført til at vanlige lesere i langt større grad har mulighet til å spre sine vurderinger av litteratur til andre. Dette har ført til at sosiale nettsteder med bøker som tema og bokblogger nå er et vanlig fenomen. Men hvordan forholder disse seg til kvaliteten i det de leser? Vurderer de etter visse kriterier? Er det likheter mellom hvordan disse vurderer kvalitet og hvordan profesjonelle anmeldere som blir publisert hvor bokanmeldelser tradisjonelt har vært å finne, nemlig i avisene? I denne oppgaven er det blitt gjort en sammenligning mellom tre grupper som vurderer litteratur, anmeldere i aviser, brukere på det sosiale boknettstedet bokelskere.no, og bokbloggere. Omtaler av tre forskjellige bøker av de respektive gruppene er blitt brukt som utgangspunkt for å kunne si noe om likheter og forskjeller. Det viser seg at alle gruppene bruker alle de forhåndsdefinerte kvalitetskriteriene i omtrent like stor grad, og at når det kommer til hvordan de vurderer bøkene er det som regel større ulikheter innad i gruppene enn mellom dem. Dette kan tyde på at det i Norge i dag ikke er store forskjeller på profesjonelle anmeldere og vanlige lesere.

Abstract

With the Internet becoming more and more common in the last decades ordinary readers opportunity to spread their assessment of literature to a greater and greater number of people across the world. Social networks with books as their subject and book blogs have become commonplace. But who does these readers view the quality in what they read? Are there signs that their assessment is based in any criteria for determining literary quality? Are their similarities between these readers and the assessment of literary critics in the traditional channel for book reviews, the Norwegian newspapers? This paper will focus on a comparison between three groups who assess literature, critics in the newspapers, users of the Norwegian social book sites bokelskere.no, and selected book bloggers. The reviews of three different books from the respective groups have been used as a basis for the comparison to find similarities and differences. It turns out that all the groups use the predefined set of quality criteria equally, and when it comes to how they assess the quality of the books there are more differences of opinion inside the groups than between them. This can be a sign that there are not big differences between professional critics and ordinary readers in Norway.

Forord

Det begynte på kjøkkenet i et kollektiv jeg bodde i en gang: ”Hæ?! Leser du krim?! Men det er jo sånn... kiosk-litteratur!”. En av mine samboere fant altså ikke Jo Nesbø verdig min tid. Han mente jeg heller burde bruke den på noe av Bjørneboe. Jeg ble skikkelig opprørt. Etter dette begynte jeg å se hvordan mange mener at akkurat det de liker er bra, mens andres smak og behag er mindreverdig. Dette gjelder klær, musikk, film, bøker, kjæresten, interiør, og alle andre områder hvor mennesker har mulighet til å velge noe fremfor noe annet. Da jeg senere begynte på Bibliotek- og informasjonsvitenskap, så jeg at dette også gjaldt hvordan enkelte av lærerne snakket om noen former for litteratur. Med hellig indignasjon kunne de bruke store deler av forelesninger til å rakke ned på noen sjangre og enkeltverk. Det skulle bare et raskt blikk rundt i lokalet til for å konstatere at mange krøp litt sammen i stolene sine mens dette pågikk. Å være tolerant går ikke bare ut på å akseptere at andre har en kjæreste eller ektefelle av sammen kjønn, men at de kanskje også, skrekk og gru, liker *Sagaen om Isfolket*.

Kvalitetsvurdering er en viktig del av litteraturvitenskapen, og det går an å vurdere bøker kvalitativt. Men det er etter min mening viktig å skille mellom vurderinger gjort på bakgrunn av så langt som mulig objektive kriterier, og hva som er egen smak og behag. At en bok er en krim betyr ikke nødvendigvis at den er dårlig, og Dag Solstads nye roman trenger ikke være god. Derfor mener jeg det er på tide å revurdere litteraturkritikken og synet på kvalitet.

Takk

Det er så mange som fortjener takk, og som Liverpool sier: ”You’ll never walk alone”. Det har jeg heller aldri behøvd å gjøre, så takk til familien og vennene mine for at dere holder ut med meg, og støtter meg. Dere er mye bedre enn jeg fortjener! Takk til Kim og Jørgen for at dere er noen evige elitistiske kverulanter. Hvis dere ikke hadde vært der for å krangle om musikk med hverandre hadde vi andre blitt gale. Takk til Linn og Kristin for at jeg har fått invadere hjemmene deres i Oslo under samlinger, og til dyrene til Linn som ikke har angrepet meg mens jeg har sovet. Takk til Madeleine som har klokketro på at jeg kan klare alt i hele verden. Til Cecile som er verdens beste veileder, og som lar meg jobbe i fred. Men mest av alt til Mamma for at du er best av alle. Du har alltid støttet meg og elsket meg, og uten deg hadde jeg aldri vært der jeg er nå. Så dette er mest til deg.

Trondheim 10. juni 2014

Sara Røddesnes

Innholdsfortegnelse

FORORD.....	3
TAKK.....	3
1 INNLEDNING MED PROBLEMSTILLING.....	6
2 TEORI.....	7
2.1 LITTERATORSOSIOLOGI.....	7
2.2 SMAKSSOSIOLOGI	7
2.3 RESEPSJON.....	8
2.3.1 Resepsjonsteori.....	8
2.3.2 Estetisk funksjon.....	9
2.4 LITTERÆR VURDERING	11
2.4.1 Litteraturkritikk.....	11
2.4.2 Kvalitetskriterier.....	13
3 FAGLIG BAKGRUNN	18
3.1 (RE)PRODUCING A CULTURAL ELITE?.....	18
3.2 HUNTING HIGH AND LOW	19
3.3 LESNING AV POPULÆRLITTERATURLITTERATUR.....	20
3.4 MEKTIG MIDDELKULTUR	21
3.5 WEBSITES FOR BOOKLOVERS AS A MEETINGPLACE	23
4 METODE OG UTVALGSKRITERIER	24
4.1 VALG AV METODE.....	24
4.1.1 Diskursanalyse	25
4.2 UTVALGSKRITERIER.....	27
4.3 PRESENTASJON AV BØKENE.....	27
4.3.1 Menn som hater kvinner.....	28
4.3.2 De usynlige.....	28
4.3.3 Tråden.....	28
4.4 ETISKE VURDERINGER.....	29
5 ANALYSE	30
5.1 MENN SOM HATER KVINNER	30
5.1.1 Anmeldere	30
5.1.2 Bokelskere	35
5.1.3 Blogger	45
5.2 DE USYNLIGE	50
5.2.1 Anmeldelser.....	50
5.2.2 bokelskere.no	56
5.2.3 Blogger	61
5.3 TRÅDEN	64
5.3.1 Anmeldelser.....	64
5.3.2 bokelskere.no	67
5.3.3 Blogger	70
6 SAMMENLIGNING OG DISKUSJON	72
6.1 HVORDAN KVALITETSKRITERIENE BRUKES AV DE FORSKJELLIGE KRITIKERGRUPPENE	72
6.1.1 Anmelderes bruk av kriteriene.....	72
6.1.2 Bokelskernes bruk av kriteriene.....	73
6.1.3 Bloggernes bruk av kriterier.....	75
6.2 BRUKEN AV KVALITETSKRITERIENE I VURDERINGEN AV DE FORSKJELLIGE VERKENE.....	77
6.2.1 Menn som hater kvinner	77
6.2.2 De usynlige.....	79
6.2.3 Tråden.....	80

6.3 HVORDAN KVALITETSKRITERIENE BRUKES AV DE FORSKJELLIGE GRUPPENE UAVHENGIG AV VERK.....	81
7 AVSLUTTENDE KOMMENTARER OG FORSLAG TIL VIDERE ARBEID	85
8 LITTERATURLISTE.....	87

1 Innledning med problemstilling

Både i faglitteraturen og blant folk flest har det de siste hundre årene eksistert en oppfatning av at litteratur kan rangeres på bakgrunn av det noe ulne begrepet kvalitet. Noen bøker er bare bedre, og slik er det bare med den saken. Det hørte også til at de øvre sosiale lag hadde bedre evne til å bedømme hva som hva bra og dårlig litteratur, basert på kvalitet. De hadde rett og slett bedre smak.

I våre moderne tider er så mye imidlertid i forandring, blant annet mange av de premissene denne holdningen er basert på. Linjene mellom de høyere og lavere klasser er i stor grad visket ut i vårt sosialdemokrati, og fri og lik tilgang på utdanning gir store muligheter for sosial mobilitet. Det litterære feltet og prosessene rundt er også i hurtig endring, og nye typer litteratur blir født og dør.

Hvordan står da de gamle vedtatte sannhetene seg i forhold til disse radikale omveltningene? Er de som naturlovene og står fjellstøtt på egne ben til evig tid, eller er de mer skiftende og underlagt endringer i samfunnet og leveforhold og vilkårene til de som utgjør dem? Har enkelte grupper bedre smak enn andre og bedre evne til å bedømme kvalitet? Kan man i det hele tatt definere smaksgrupper på bakgrunn av gamle standarder eller er det tid for nye? Har begrepene highbrow og lowbrow noe for seg fremdeles når det kommer til litteratur?

Bruker profesjonelle anmeldere i aviser og amatøransmeldere på internett forskjellige kriterier når de vurderer litterær kvalitet, og bedømmer de kvaliteten i denne litteraturen annerledes på bakgrunn av dette? Det er dette som er min problemstilling og det jeg har gjort til mitt prosjekt å prøve å finne ut mer om. For å gjøre dette har jeg sammenlignet hvordan tre forskjellige grupper, anmeldere i aviser, brukere på nettstedet bokelskere.no og blogger, bruker et sett forhåndsdefinerte kvalitetskriterier og hvordan de ved hjelp av disse vurderer kvaliteten i tre utvalgte populære bøker utgitt i løpet av de siste ti årene.

2 Teori

2.1 Litteratursosiologi

I mitt prosjekt vil jeg ikke bare undersøke et rent litterært fenomen, men et som også har en samfunnsfaglig ramme. Det er heller ikke rent samfunnsfaglig fordi det er deler av litteraturens rolle i samfunnet som blir drøftet. Derfor har jeg funnet det mest formålstjenlig å vende meg til litteratursosiologien for å finne faglig tilhørighet. Litteratursosiologi oppstår når litteratur og samfunn møtes, og blir ofte brukt for å undersøke forholdene rundt skriving, utgivelse, mottakelse og lesning av litteratur. Her er det forskjeller ved om man legger hovedvekten på litteratursosiologi eller litteratursosiologi. I førstnevnte tilfelle ser man mest på samfunnet gjenspeilt i litteraturen, mens i det andre ser man mer på litteraturens plass og funksjon i samfunnet. Jeg har tatt utgangspunkt i sistnevnte metode.

2.2 Smakssosiologi

Den franske sosiologen og antropologen Pierre Bourdieu (1930-2002) har skrevet om hvordan kultur blir brukt av enkelte grupper til å dominere andre. I sin bok *Distinksjonen* (1995) (*La Distinction. Critique sociale du jugement*) fra 1977 skriver han om hvordan en persons klassetilhørighet påvirker vedkommendes interesser, meninger og holdninger. Dette vil i sin tur bety at hvordan en person bedømmer et verks estetiske verdi er påvirket av hvilken klasse hun eller han tilhører. Her slår han også fast at noen sosiale klasser dominerer andre, og at de dominerte klassene, selv om disse har sin egen smak, finner seg i at de ”øvre” klasser setter standard og dominerer den offentlige debatt.

Denne teorien er svært relevant for min forskning hvis man ser på litteraturkritikere som én gruppe og vanlige lesere som en annen. I denne sammenhengen er det også klart at den ene klasses smak dominerer over den andre. Kritikernes meninger er de som spres via aviser og andre medier, og det er de som bestemmer hvilken litteratur som skal inn i kanon og hvilken som skal forkastes. Gjennom sin posisjon som smaksdommere har de stor innvirkning og makt i forhold til hva som blir lest og ikke. Siden deres smak og dom er veiledende for mange som tilhører klassen ”vanlige lesere”, altså legfolk uten litterær ekspertise, påvirker de i noen grad hvilke bøker denne gruppen velger å lese. Det de har mindre innvirkning på, er derimot hvordan den andre gruppen leser bøkene og hvordan de tolker dem.

Bourdieu mener at kapital avgjør hvilken klasse man tilhører. Han opererer med flere typer:

(...) not only "economic capital" in the strict sense (i.e. material wealth in the form of money, stocks and shares, property, etc.), but also "cultural capital" (i.e. knowledge, skills and other cultural acquisitions, as exemplified by educational or technical qualifications), "symbolic capital" (i.e. accumulated prestige and honour), and so on (John O. Thompson etter Bourdieu 1996 s. 351).

Bourdieu's teori var at man kunne bruke en eller flere av disse formene for kapital til å bytte til seg andre. Med økonomisk kapital kan man for eksempel kjøpe kulturell kapital gjennom utdanning. Denne kapitalen kan man så bruke til å skaffe seg symbolsk kapital gjennom arbeid og sosial status. Bourdieu anså oppdragelse og utdanning som hovedleverandørene av kulturell kapital.

2.3 Resepsjon

2.3.1 Resepsjonsteori

Den tyske litteraturviteren Hans Robert Jauss (1921-97) grunnla retningen resepsjonsetetikk innenfor litteraturvitenskapen. Sammen med Wolfgang Iser er han en av grunnleggerne av Konstanzerskolen, som har hatt stor innflytelse på vestlig resepsjonsetetikk. Jauss mente at: "Literature, its history and its study, have, in recent times, fallen into greater and greater discredit" (Jauss 1984 s. VII). Dette ønsket han å endre, og Jauss introduserte derfor i 1967 sin resepsjonsetetikk (Reception Aesthetics).

Jauss mener at et verks betydning bare kan fastslås når man tar med i betraktning leserens respons: "Literature and art only obtain a history that has the character of a process when the succession of works is mediated not only through the producing subject, but also the consuming subject – through the interaction of author and public. (Hans Robert Jauss etter Holub 1984 s. 58). Han forener her to rivaliserende litteratursyn, den marxistiske, som ser litteratur som et produkt av de sosiale institusjonene den oppstår i, og den formalistiske, som analyserer tekster kun ut fra seg selv uten å ta i betraktning noen utenforliggende aspekter.

Med sin resepsjonsetetikk ville Jauss gjeninnføre nytelse som et legitimt aspekt ved den litterære opplevelse: "While aesthetic experience was once considered to possess a legitimate cognitive and communicative function, more recent art and theory have stripped it of these roles and consigned pleasure to cultural attitudes associated with the narrow-minded

pretentious middle classes.” (Holub 1984, s. 73). Cecilie Naper skriver i sin artikkel *Hunting High and Low* (2013):

I skarp polemikk mot Adorno og den modernistiske bruddestetikken griper Jauss her tilbake til Aristoteles og en forståelse av estetisk nytelse der både kommunikative, erkjennelsesmessige og mer direkte estetiske elementer inngår i en sammensatt forestilling om hva kunst og kunstopplevelse består i.

For å forklare hva som skjer i dette møtet mellom verk og leser introduserte Jauss sin forventningshorisont. Når et verk samsvarer med leseres forventningshorisont oppstår det et møte hvor leseren føler litterær fasinasjon og estetisk nytelse. Når disse to ikke samsvarer oppstår det et ikke-møte. For at det skal oppstå et møte må leseres kulturelle erfaringer og historiske og sosiale situasjon stemme overens med forfatterens, slik at leseren er i stand til å forstå og ta innover seg teksten. Mangel på slike forutsetninger kan føre til et ikke-møte og en følelse av avsmak for den gitte teksten.

En viktig forutsetning for et slikt møte er leserens nærhet til teksten. Hvis det er for stor nærhet kan leseren risikere å komme så tett innpå at det ikke blir mulighet for kritisk refleksjon rundt teksten. På den annen side kan for stor avstand føre til at den kritiske refleksjonen kommer i veien for opplevelsen. Den ideelle leseropplevelsen er, i følge Jauss, den hvor leseren pendler mellom innlevelse og kritisk refleksjon. Selv om dette av ham ble oppfattet som ideelt, er det likevel ikke alle lesere som setter pris på at tekster åpner for kritisk refleksjon. For noen er det ønskelig med en så tett innlevelse som mulig.

En annen viktig forutsetning er at leseren må komme i kontakt med hovedpersonen i verket og kan identifisere seg med hans eller hennes prosjekt. Han beskriver tre måter leseren kan forholde seg til hovedpersonen på, som han kaller interaksjonsformer: beundrende interaksjon, sympatiserende interaksjon, katarsisk interaksjon, assosiert interaksjon og ironisk interaksjon.

2.3.2 Estetisk funksjon

Jan Mukařovský (1891-1975) var en tsjekkisk teoretiker innen litteratur og estetikk. Han var en pioner innen resepsjonsetikken, men har i Norge blitt tildelt liten oppmerksomhet innenfor dette feltet. I en artikkel i tidsskriftet *Sakprosa* fra 2011 argumenterer Jofrid Karner Smidt for nytten av hans arbeid innenfor litteratursosiologien. Hun mener at noe av grunnen

til at det har vært liten forskning på dette feltet i Norge er at det har vært manglende tilgang på relevant teori. Hun synes derfor det er synd at Jan Mukařovskýs bidrag ikke har blitt gjenstand for større oppmerksomhet. Hun gir ham æren for å ha fremsatt mange av de teoriene Bourdieu senere har fått stor anerkjennelse for, for eksempel sammenhengen mellom kulturell kapital og smaksdannelse. Mukařovský legger i tillegg også bedre til rette for forståelse av selve den intrikate prosessen rundt lesning av litteratur (s. 1).

Hun utdyper senere: ”Mukařovský bringer det sosiale perspektivet inn i estetikken, og foregriper, som antydnet innledningsvis, på mange måter Bourdieu på kultursosiologiens område.” (s. 3), og: ”Mukařovský skrev (...) i 1936 om “distinksjonen”.” (s. 6).

Mukařovský var opptatt av et verks funksjon, og skrev i *Aesthetic Function, Norm and Value as Social Facts* fra 1936 og i “The Place of the Aesthetic Function among the Other Functions” fra 1942. I motsetning til andre teoretikere er han mer opptatt av funksjonen et verk har for brukerne i stedet for dets strukturalistiske funksjon. Han var inspirert av den fenomenologiske retningen til å skape et funksjonsbegrep som setter den enkeltes oppfatninger og bruk av kulturelle gjenstander og ytringer i forbindelse med sosial bakgrunn og holdninger (s. 4). I dette tilfellet betyr det at hver enkelt leser bestemmer hvilken funksjon et litterært verk skal ha for dem ut fra deres sosiale og kulturelle forutsetninger.

Han er også opptatt av at alt er flerfunksjonelt: ”Ingen områder av menneskelig aktivitet er i seg selv forbeholdt bare én funksjon. Litteratur vil alltid ha en kommunikativ funksjon ved siden av eventuelle estetiske funksjoner.” (s. 4). Siden menneskelige handlinger alltid vil ha flere forskjellige typer funksjoner, blir det viktig å kunne skille mellom dem og se dem i forhold til hverandre. Mukařovský konsentrerte seg om fire forskjellige: ”de praktiske og symbolske funksjoner på den ene siden og den teoretiske (eller bedre: kognitive) og den estetiske funksjon på den andre siden”.

Som Bourdieu er også Mukařovský opptatt av hvordan sosiale grupper med makt har anledning til å definere og begrense det kulturelle feltet. I motsetning til Bourdieu anerkjenner han at også andre grupper enn den sosialt overlegnes forståelse av kunst og kultur er legitim, og at det ikke er riktig å avskrive disse som mindreverdige eller urene i forhold til den dominante gruppes smak. Han mener derfor at det er en viktig oppgave innen litteratursosiologien å kartlegge de litterære funksjonene andre grupper tillegger verker.

2.4 Litterær vurdering

2.4.1 Litteraturkritikk

Erik Bjerck Hagen (1961-) er professor ved Institutt for lingvistiske, litterære og estetiske studier ved Universitet i Bergen. Her er han en del av gruppen som forsker på historie, retorikk og resepsjon. I 2004 kom han ut med boken *Litteraturkritikk: en introduksjon*. Her tar han for seg litterær kvalitet, smak og dømmekraft, og hva som skal til for å bli en god kritiker.

Hagen mener at spørsmål om litterær kvalitet har blitt underkjent i litteraturvitenskapen, og at det er blitt noe man forventer skal komme frem etter at man har tolket og analysert en tekst. Etter hans oppfatning bør imidlertid slike vurderinger gjøres tidligere i prosessen, side om side med tolkningen og analysen. Dette er i følge ham en minst like akademisk fremgangsmåte: ”Litterære kvalitetsvurderinger er iallfall ikke noe mer vilkårlig og subjektiv eller noe mindre *vitenskapelig* enn tolkning og analyse. (...) Det er ikke bare vurderinger, men også tolkning som hviler på appeller til den enkeltes skjønn og til forskningskulturens konvensjoner.” (s. 20). Han mener kvalitetsvurdering er uunngåelig innen litteraturvitenskapen og at kvaliteten er selve navet i alle deler av litteraturvitenskapen. At litteraturkritikken blir mer anerkjent innen litteraturvitenskapen er til alles fordel etter hans syn, og at de to tar opp i seg hverandre vil være noe alle tjener på (s. 22).

Hagen definerer kvalitet slik:

En vellykket kvalitetserfaring er en ideell *interaksjon* mellom det subjektive og det objektive. Litterær kvalitet er noe som verken er utenfor oss eller inne i oss, men en hendelse vi deltar i og er en del av – sammen med bøkene og forfatterne, men også sammen med andre lesere. (s. 25).

Hagen mener at poenget med litteraturkritikk nettopp er å avgjøre om en slik ideell interaksjon oppstår i et gitt verk, og at det essensielle alltid er å bedømme om en bok er god, dårlig eller et sted i mellom, på bakgrunn av dette. Han hevder at vi aldri kan være sikre på at en opplevelse er kvalitativ mens den pågår. Vi kan tro at det vi har foran oss er bra, men ved refleksjon kan vi komme frem til at det kanskje ikke gjorde et så stort inntrykk likevel. På samme måte kan vi ved første gangs gjennomlesning tenke at en bok ikke er noe særlig, men ved nærmere ettertanke, eller senere gjennomlesning, finne ut at vi setter større pris på den. Han mener derfor at det ikke finnes absolutte prinsipper, men at det likevel finnes symptomer

som kan gi oss hint om det vi opplever er kvalitet eller ikke, og han lister opp syv slike kriterier i boken.

Den første er våre fysiske reaksjoner når vi leser et verk. Å klare å tolke sine egne fysiske reaksjoner på litteratur, introspeksjon, mener Hagen er beslektet med vår mottakelighet for litteratur og vår evne til å fastslå hvor viktig litteratur er. Det neste symptomet er om vi er i stand til å beskrive noe som kvalitativt. Denne beskrivelsen er noe annet enn de øyeblikkelige fysiske reaksjonene: ”I det vi *artikulerer* det vi fornekter, merker vi også om vi kommer dypere ned i det som har interessert oss, eller om vi tvert i mot banaliserer det.” (s. 27). For det tredje har vi hva som skjer med vår oppfatning av kvalitet når den møter andres meninger. De kan stemme overens med det vi selv tenker eller kolliderer hvis andre har vurdert annerledes eller oppdaget aspekter vi ikke har. Hagen ser det slik: ”Dersom andre liker det vi misliker eller omvendt, *kan* det være et tegn på at vi har følt eller tenkt galt med hensyn til saken det gjelder.” (s. 28). Fjerde symptom er om et litterært verk tåler tidens tann eller ikke. Dette gjelder både eldre litteratur som har overlevd generasjoner eller århundrer, og litteratur som i våre dager tåler at man leser flere ganger uten at de taper seg. Det femte symptomet er: ”(...) den rollen verket spiller i våre liv når vi tenker på det.” (s. 29). Altså hvorvidt et verk påvirker oss, ikke bare i forhold til annen litteratur, men som også andre aspekter ved livene våre. At en bok blir hos oss er et symptom på at det har litterær kvalitet. Sjette symptom går på et verks språklige kvaliteter: ”Dersom vi er engstelige for å gå glipp av et eneste ord eller en eneste betydningsvalg i en bok taler alt for at den er god og litterær på den rette måten.” (s. 30). Det siste kvalitetssymptomet beskriver Hagen slik:

De *virkelig* gode litteraturen gir oss på den ene siden et sjokk av annerledeshet, av å bli overveldet av noe som er større og mektigere enn oss selv. Vi viste ikke at det var mulig å skrive helt på denne måten, og vi erkjenner at vi ikke kunne klart å skrive slik selv. På den annen side får vi på følelsen at verket henvender seg spesielt og intimt til nettopp oss.

Hagen formulerer også teser omkring hva som kreves av en litteraturkritiker, og hva som skal til for å bli en dyktig sådan. Men først må man handle litteraturkritisk gjennom å kvalitetsvurdere litteraturen vi møter, og å være i stand til å begrunne hvorfor vi mener det vi mener om et gitt verk (s. 15). Det er viktig for en dyktig kritiker å ikke bare kunne bedømme hva kvalitet er og skal være for seg selv, men også for andre ut fra en historisk og kulturell kontekst (s. 15-16). Hagen mener at litteraturkritikk ikke er en disiplin hvor det noen gang vil

oppstå konsensus rundt hva som er godt eller dårlig, heller ikke blant garvede kritikere, og han mener også at dette heller ikke er ønskelig (s. 16). For å beskrive litteraturkritiske meninger forgjengeligheit siterer han Randall Jarrell: ”Med mindre man er det ene unntaket blant hundre tusen kritikere, vil fremtiden utelukkende sitere en som eksempel på fortidens alminnelige feiltagelser.” (Randall Jarrell etter Hagen s. 13).

I antologien *Samtale med et svin* fra 1995 skriver 16 norske forfattere rundt litteraturkritikk, ofte med et kritisk blikk. I innledning går redaktørene Sissel Lie og Liv Nysted til tider hard ut mot litteraturkritikken i norske aviser: ”Litteraturkritikken kritiseres for å være useriøs synsing og kameraderi i et miljø der alle kjenner alle.” (s. 7). Dette mener de kan komme av at: ”(...) litteraturkritikken er blitt for snill, vi er redde for rå slakt og skamroses bøker som fort blir glemt.”.

Senere i antologien hevder Per Thomas Andersen at dette er fordi bokomtaler i aviser ikke er litteraturkritikk, men faktisk journalistikk og at det er de journalistiske kriteriene som dominerer disse bokomtalene. Etter Andersens mening skiller disse seg i så stor grad fra litteraturkritikkens kriterier at det ikke er mulig å få et inntrykk av disse bokomtalene ved å analysere dem enkeltvis og på bakgrunn av de litterære kvalitetskriteriene som brukes der (s. 12).

Han har videre sett på nettopp hvilke kriterier det opereres med i slike bokomtaler:

Vurdert i sin kontekst tror jeg likevel det er andre kriterier som har primær funksjon, f.eks. komposisjons- og omfangskriterier, elite- og personifikasjonskriterier, samsvars- og tidskriterier, klarhetskriterier osv. Dette er journalistiske nyhetskriterier som går igjen under litt ulike betegnelser hos mange av dem som har forsøkt å teoretisere emnet. (s. 13).

Disse skiller seg altså fra de kvalitetskriteriene som brukes i litterær kritikk. Disse har Andersen også forsøkt å definere.

2.4.2 Kvalitetskriterier

Per Thomas Andersen (1954-) er professor i nordisk litteratur ved Universitet i Oslo (UiO). I artikkelen ”Kritikk og kriterier” publisert i *Vinduet* i 1987 setter han frem seks kvalitetskriterier han mener å finne i et utvalg norske anmeldelser fra 1986. Han fastslår at

alle anmeldere bruker kvalitetskriterier, enten de tror det selv eller ikke: ”Spørsmålet er ikke om kritikeren bruker kriterier, eller om hun ikke gjør det. Spørsmålet er om kritikeren *kjenner* sine egne kriterier, eller om hun ikke gjør det. Spørsmålet er om hun vet hva hun gjør.” (s. 17). Etter hans mening forneker de kritikere som hevder å ikke bruke kriterier sitt eget fag, og at siden ”den absolutte ånd” eller ”det absolutt estetiske” ikke eksisterer mener han at litteraturkritikerne må gjøre som andre yrkesgrupper og søke støtte i sitt eget fags retningslinjer. For litteraturkritikken er dette kriteriene for bedømmelse av kvalitet, og de han finner i bruk er som følger:

1) Moralsk/politisk

Dette kriteriet blir brukt når litteraturkritikeren trekker frem moralske, politiske eller sosiale aspekter ved teksten i sin vurdering. Dette er et kriterium som Andersen fant hyppig brukt i sitt tekstgrunnlag. Etter hans mening er det nyttig, særlig når bøkene har en sterk sosial eller politisk agenda. Men Andersen mener dette ikke er et kriterium som kan brukes alene:

Et moralsk og/eller politisk kriterium kan ikke brukes til å trekke konklusjoner vedrørende tekstens litterære eller estetiske kvalitet. Det moralsk/politiske kriteriet kan lede til konklusjoner som sier noe om tekstens viktighet eller lignende, men ikke til konklusjonene *godt* eller *dårlig*. Den tredje betingelsen er at det moralske kriteriet aldri bør brukes alene i en litteraturanmeldelse. Kriteriet er relevant, men aldri tilstrekkelig. (s. 19).

2) Kognitivt

”Kritikeren vurderer her kunnskapstilfanget i teksten, tankekraften eller det intellektuelle nivået, og tilkjenner teksten verdi på kognitivt grunnlag.”. Ofte vil dette kriteriet bli en vurdering av forfatteren, hans eller hennes kunnskapsnivå, og evnen til å effektivt kommunisere dette til leseren gjennom teksten. Dette vil ofte være et viktig kriterium i anmeldelsen av faglige tekster, eller andre med store innslag av faktisk informasjon. I følge Andersen er dette et kriterium som blir lite brukt i norsk litteraturvitenskap, og han mener dette har en sammenheng med at kritikere, i hvert fall da, ikke verdsatte at verk var informasjonstunge.

3) Genetisk

Andersen skriver: ”Vi kan kalle alle utsagn som på en eller annen måte angår forhold som ligger forut for den aktuelle teksten *genetiske* kriterier.” (s. 21). Innunder dette hører plassering av en tekst i forhold til andre verk i sjanger, periode eller type, eller innenfor et

forfatterskap. ”Det kan dreie seg om påvirkningskilder, originalitetsproblematikk, om hvorvidt teksten er fornyende o.l. Og det kan dreie seg om intensjonen bakenfor verket, og spørsmålet om intensjonen er realisert i verket.”. Andersen konstaterer at det er et kriterium som ofte blir brukt i anmeldelser, men at det også kan være et farlig kriterium for de som ikke sitter på gode nok bakgrunnskunnskaper: ”Det genetiske kriteriet stiller store krav til kunnskaper hos dem som anmelder, og når dette svikter, svikter nok også litt av anmelderens vurdering generelt.” (s. 21-22).

Estetiske

De tre siste kriteriene berører alle estetiske aspekter ved teksten.

4) Kompleksitet

Det første estetiske kvalitetskriteriet omhandler hvordan teksten kan leses:

At en tekst har flere tekstnivåer, flere lesernivåer, flere tolkningsmuligheter osv. blir ofte brukt som et kvalitetskriterium. (...) Motsetningen er den éndimensjonale teksten, klisjeen, formel-litteraturen eller den éntydige teksten. Kriteriet innebærer ikke at teksten nødvendigvis må være vanskelig å forstå eller vanskelig å lese. (s. 22).

I følge Andersen er dette et kriterium som det historisk sett har vært mest konsensus rundt blant kritikere. Når det kommer til dette punktet mener han at kritikere har store muligheter til å påvirke hvordan en bok vil bli lest, og at de har et ansvar for at leseren skal få tilgang til forskjellige lese måter av et verk.

5) Integritet

Integriteten i en tekst sier noe om den tekstlige helheten. Dette er et litt vanskelig kriterium å definere fordi ulike typer litteratur skaper helhet på forskjellige måter. Andersen velger å tolke det slik: ”Integritet har ofte noe å gjøre med forhold mellom enkeltfaktorer og sum og helhet.” (s. 23). For å kunne si noe fornuftig krever dette kriteriet et inngående analysearbeid fra kritikeren. Dette kan bli vanskelig, eller bente frem umulig, å gjennomføre innenfor de rammene som blir gitt i en anmeldelse i en dagsavis.

6) Intensitet

Andersens siste kvalitetskriterium berører tekstens evne til å holde interessen ved lag:

På sett og vis snakker vi her om en helt grunnleggende tekstlig kvalitet, for i siste instans vedrører dette kriteriet tekstens evne til å holde på leseren gjennom en hel bok. Det dreier seg om ”kroken” i teksten. Eller ”krokene”. Den kroken eller de krokene som teksten fester i leseren for å dra ham med seg gjennom hele tekstforløpet. Det meste andre er forgjeves dersom denne kvaliteten svikter. (s. 24).

Innholdet i dette kriteriet vil variere ettersom hvilken type eller sjanger verket tilhører. Det er likevel en generell oppslutning rundt bruken av dette kriteriet blant norske anmeldere, finner Andersen.

I *Litteraturkritikk* (2004) har også Erik Bjerck Hagen fremsatt kvalitetskriterier, mange av disse på bakgrunn av de kriteriene Andersen presenterer. Han formulerer likevel tre andre, som han kaller urkriterier. Disse er virkelighet, oppriktighet og fremmedhet, og er etter hans mening de kriteriene som med mer eller mindre konsensus er blitt brukt til å bedømme det kvalitative i litteraturen siden 1800-tallet. Disse samsvarer også med retorikkens logos (logikk), etos (autoritet) og patos (følelser) (s. 44).

Virkelighetskriteriet referer til leserens oppfattelse av verkets realisme. Dette kan være i forhold til vår virkelighet, men også hvorvidt handlingen og karakterene er troverdig i forhold til den virkeligheten som blir skap innad i fortellingen. Oppriktighet henger nøye sammen med virkelighet, og berører hvordan denne virkeligheten blir formidlet i teksten av forfatteren, altså hvorvidt man får inntrykk av at opphavspersonen selv står inne for, og tror på det, som blir formidlet. Disse kriteriene kan sammen vurdere tekstens troverdighet. Fremmedhet omfatter i hvilken grad teksten blir oppfattet som noe nytt og annerledes av leseren, noe originalt som ikke har blitt erfart før. Høy grad av fremmedhet er derfor ønskelig, men hvis det blir for meget vil dette hindre det møtet mellom leserens og verkets forståelseshorisont som Jauss setter som en forutsetning for kvalitet i litteraturen. Vi ser dermed at fremmedheten spiller inn på troverdigheten, og hvis den blir for stor vil dette føre til at leseren ikke tror på eller kan relatere seg til det vedkommende leser. Dette vil da som regel føre til en nedvurdering av verkets kvalitet.

Selv om det nå har blitt fremsatt flere forskjellige kriterier fra to hold for å vurdere kvalitet, er det likevel verd å merke seg at disse ofte overlapper hverandre eller er vanskelige å skille mellom. Originalitet vil for eksempel være en faktor som kan vurderes både ut fra Andersens

genetiske kriterium og Hagens fremmedhet. I andre tilfeller vil de påvirke hverandre, som ved at en teksts grad av kompleksitet vil ha innvirkning på integriteten. Likevel tilfører hvert kriterium en ny inngang til å vurdere hvordan kvalitet blir bedømt, og det er derfor ønskelig å ta med alle. Skjønn må dermed utvises når man vurderer hvilke kriterier som er i bruk, for de vil ofte overlappe hverandre.

3 Faglig bakgrunn

3.1 (Re)Producing a Cultural Elite?

Siden 1960-tallet har stadig flere fått tilgang til høyere utdanning. Siden den tid har andelen av befolkningen med utdanning på dette nivået økt drastisk. Norge i dag er et av landene i verden hvor flest har høyere utdanning. Det er derfor rimelig å anta at flere studenter nå kommer fra ikke-akademiske hjem med lavere kulturell kapital enn tidligere. På bakgrunn av dette gjennomførte i 1998 Jostein Gripsrud og Jan Fredrik Hovden en undersøkelse blant studenter ved fire høyere utdanningsinstitusjoner i Bergen; Universitetet i Bergen, Norges handelshøgskole, Høgskolen i Bergen og Kunsthøgskolen i Bergen. De ville undersøke hva denne økningen i studentmassen de siste tiårene hadde resultert i når det kom til studentenes kulturelle smak, og hvorvidt man kunne finne mer informasjon rundt hvilken rolle høyere utdanning spiller i motsetning til familie og sosial bakgrunn.

I en artikkel i *Sociology and Aesthetics* fra 2000 presenterer de noen av funnene fra denne undersøkelsen. De sendte ut et spørreskjema til 1 600 studenter ved disse utdanningsinstitusjonene og fikk svar fra 1 100 (67 %). Her hadde de delt inn spørsmålene i tre kategorier for å kunne belyse studentenes sosiale og kulturelle arv, kulturelle praksiser og smak, og karriere i utdanningssystemet. Spørreskjemaet gav for det mest mulighet for standardiserte svar, men innholdet også spørsmål hvor studentene fikk mulighet til å svare fritt, for eksempel på hvem som var dere favorittforfatter.

De konkluderer med at familiebakgrunn er avgjørende for kulturell kapital, men at det også finnes andre tendenser:

The reproduction of social and cultural differences in the parental generation is thus a striking main feature. But we have also shown (a) that there is still a significant social openness in the educational system, and (b) that there is a potential for a "Bildung-effect" in some schools and milieus" (Gripsrud & Hovden 2000 s. 83).

Denne studien antyder altså at familiebakgrunn og oppvekst er en avgjørende faktor når det gjelder kulturell kapital, men at enkelte institusjoner og studier kan bidra til å øke den kulturelle kapitalen. Dette er viktig i min studie i forhold til om utdanningsnivå og sosial bakgrunn kan sies å spille inn på synet på kvalitet i litteraturen som her kommer frem.

3.2 Hunting high and low

I en artikkel i antologien *Litteratursosiologiske perspektiver* fra 2013, skriver Cecilie Naper om forskjeller mellom amatør anmeldere og profesjonelle anmeldere når det kommer til deres bedømming av populær bestselgerlitteratur for å finne ut av hva fascinasjonskraften til denne sjangeren består av, hvorfor den tiltaler amatørkritikerne på bokelskere.no og hvilke kriterier disse bruker når de vurderer bøkene. Hun undersøker også hvorvidt disse uprofesjonelle anmelderne er en homogengruppe med lik smak og kriterier, eller om det er forskjeller å spore blant dem når det kommer til lesestrategier, sjangerforventninger og litterær forståelse. Med utgangspunkt i dette har hun så sammenlignet hvordan fremstående litteraturkritikere med høy kulturell og sosial kapital bedømmer de samme bøkene (s. 271-272).

Hun oppdager uventet nok at det ikke er mellom profesjonelle og uprofesjonelle at det går et skille i smak, men blant de profesjonelle og noen av de uprofesjonelle på den ene siden og resten av de uprofesjonelle på den andre:

Til tross for forskjellene mellom de profesjonelle kritikerne og amatør anmelderne gikk ikke det mest markante skillet mellom disse to gruppene, men midt i amatør anmeldernes rekke. I den ene gruppa plasserte samtlige av de profesjonelle kritikerne og en snau halvpart av amatør anmelderne seg. I den andre gruppa plasserte de resterende amatør anmelderne seg. (s. 292).

Hun begrunner dette med at det skillet mellom ulike kretsløpene i det norske samfunnet nå er under trykk. Tidligere var det stor avstand mellom de som leste melodrama på den ene siden og lesere av realistiske romaner på den andre. Det som kjennetegnet den første gruppen av at de hadde mindre sosial og kulturell kapital enn de i den andre gruppen. Naper kaller dem dermed det folkelige og det dannede kretsløp (s. 301). Det var verkene som blir bedømt positivt i det dannede kretsløpet som ble stemplet som å inneha litterær kvalitet, og det var disse som ble omtalt og diskutert i det offentlige rom og som ble gjenstand for vurdering i forhold til priser og utmerkelser.

Men i følge Naper har forutsetningene for dette endret seg de siste årene (s. 302).

Dereguleringen av bokmarkedet som ble gjennomført på 2000-tallet gjorde det attraktivt for forleggere og bokhandlere å satse på bestselgerlitteratur, og den ble forfremmet fra det folkelige kretsløp og blir nå utgitt og solgt på linje med de realistiske romanene i den litterære

offentligheten. Dette fører til en utvidelse av det dannede kretsløpet til også å omfatte de tidligere med folkelige sjangrene. Det faktum at den gjennomsnittlige kulturelle kapitalen i befolkningen stiger på bakgrunn av at stadig flere har høyere utdanning, fører på sin side til at stadig flere rykker opp fra det folkelige til det dannede kretsløp, og da tar med seg enkelte av sine preferanser dit. Dette fører til at flere med forskjellig litterær forståelse og bakgrunn nå lesere de samme bøkene, og vurderer dem forskjellig. Dette er viktige funn i forhold til mine funn fordi våre undersøkelser på sentrale områder tangerer hverandre. Det blir derfor interessant å se om våre funn stemmer overens.

3.3 Lesning av populærlitteraturlitteratur

Scott McCracken er professor i engelsk litteratur ved universitetet i Keele, Storbritannia. I artikkelen "Reading time: popular fiction and the every day" i antologien *Popular Fiction*, en Cambridge companion fra 2012, prøver han å si noe om hva som skjer når man leser populærlitteratur: "(...) despite the centrality of reading to modern cultures, and the ubiquity of its representation in popular fiction, the experience of reading remains difficult to analyse. The readers private, subjective, unrecorded engagement with the text is notoriously difficult to access;" (s. 104). Han er kritisk til hvordan denne typen lesning blir sett på av mange, og mener at debatten i like stor grad omhandler verdien av å selve leseprosessen rundt et bestemt verk som om verdien av selve teksten. Å avvise populærlitteratur som verdiløs er også å si at tiden som ble brukt på lesningen av den er bortkastet, i følge McCracken. Dette vil da altså si at en slik form for lesning blir nedvurdert sammenlignet med lesning som en åndelig opplevelse, en søken etter sannhet, et verktøy i arbeidshenseende, en prosess for å tilegne seg kunnskap eller også som en form for eskapisme og avveksling fra hverdagens kjas og mas.

Den som ofte blir idealisert på denne måten er den dedikerte intensive leser, i motsetning til den som ukritisk leser mye forskjellig som en form for underholdning og affektiv stimulering. Ifølge McCracken blir populærlitteratur assosiert med mindreverdig lesning: "(...) popular reading is associated with groups, with the exchange of texts, with collective rather than individual experience, with female bodies rather than the masculine mind, and with a move to a mass, industrial society." (s. 109).

McCracken mener at hovedpersonens lesning i populærlitteratur kan si noe om hvordan den samme litteraturen blir lest av faktiske lesere. Mens lesing av, for eksempel, en thriller på den ene siden stiller krav til leserens oppmerksomhet gjennom plottet, åpner fortellingen på den

annen side for en mer distraheret og avbrutt lese måte (s. 111). I artikkelen konsentrerer McCracken seg om tre forfatterskap innenfor thriller- og detektivsjangeren. Episodisk strukturert hendelsesforløp og det faktum at slike bøker ofte utgis i serier mener han spiller inn på hvilke typer oppmerksomhet de krever:

The thriller thus allows for different forms of attention, which rely on a comprehensive knowledge of what to expect from genre, a knowledge culled not just from written fiction, but also from film and television. Yet despite the familiarity of the structure, like the popular song, the successful thriller has to have a “hook”, an intriguing element of originality, which draws the reader in. (s. 112).

Denne kroken gjør resten av innholdet mindre viktig. Her har forfatteren mulighet til å eksperimentere med sjangeren. Forskjellen mellom disse to intensitetsnivåene påvirker oppmerksomheten verket krever av leseren og oppfordrer til en dynamisk lese måte som veksel mellom konsentrasjon og distraksjon. McCracken fremsetter at straks dette blir akseptert er det ikke lenger viktig hvorvidt et verk er seriøst eller ikke, men hvordan interaksjonen mellom teksten og situasjonen den leses i, arter seg (s. 113).

McCracken mener at noe av verdien i populærlitteratur er at den øver opp leseren i en slags distraheret konsentrasjon som kan føre til nye og produktive former for oppmerksomhet, og ”These new forms permit the reader to negotiate the dispersed temporalities of modernity.” (s. 113-114).

3.4 Mektig middelkultur

Espen Ytterberg skriver i en artikkel i *Samtiden* om hvordan middelkulturen dominerer i Norge og har marginalisert både den høye og den lave. Likevel sporer han liten oppmerksomhet og forskning rundt dette fenomenet. Han begrunner dette med et særegent trekk ved nettopp dette kulturelle laget:

Roland Barthes mente at kjennetegnet ved middelklassens kultur er evnen den har til å viske seg selv diskret ut fra folks oppmerksomhet, for å kunne operere desto mer effektivt. Norsk middelkultur ser ut til å ha klart dette trikset med glans, og på sin egen særlige måte. (2004 s.6).

Han mener at det her blir snakket i stor grad om høy og lav kultur og forholdet mellom dem, men at den mest utbredte kulturforståelsen, middelklassekulturen, går ubemerket hen.

Det som Ytterberg i stor grad mener preger middelkulturen er kombinasjonen av populære og kulturelle pretensjoner, tekster som omhandler de evige spørsmål blir fremhevet. Han mener at dette gjør Norge til et land av middelkulturelle, og at dette er med på å sveise oss sammen i et smaksfelleskap. Ikke engang grupper med høy kulturell og sosial kapital unnslipper, og i følge Ytterberg vil alle ha trekk fra middelklassekulturen i seg. Til og med ham selv, som akademiker og litteraturviter, slipper ikke unna: ”Jeg er fanget i noe jeg etter hvert har begynt å tro er Norges mektigste kulturelle gravitasjonsfelt.” (s. 7).

Han definerer videre den middelkulturelle smaken som en kombinasjon av moderat sofistikert form og dyptloddende innhold. Dette er slik at man kan tilegne seg omvendende innsikter på linje med høykulturen, samtidig som de er mindre anstrengende å tilegne seg, altså mer som i lavkulturen. Denne kombinasjonen er det som gjør middelkulturen så uslåelig og som opprettholder dens appell til det brede lag av befolkningen.

Ytterberg begrunner denne store utbredelsen i Norge med vårt lands spesielle historie. Mangel på både en adel, en storborgerlig tradisjon og et sterkt bohemmiljø, har ført til få representanter for høykultur. Samtidig er det også få innen de gruppene som tradisjonelt har blitt ansett som bærere av lavkulturen. Tettheten i arbeidsstokken her til lands har i større grad vært innenfor primærnæringene fremfor den klassisk lavkulturelle sekundærnæringen, med industriarbeidere som et yndet eksempel. Dette fører derfor Ytterberg til å konkludere med at vi skiller oss fra blant annet Frankrike og middelkulturens ståsted der:

I Norge gjenstår dermed et stort mellomsjikt, som ser ut til å forenes i middelkultursmaken. Og det dreier seg ikke om den engstelige, defensive formen for mentalitet som Bourdieu tilskriver fransk småborgerskap. Norsk middelkulturell smak bærer preg av at den har flertallet i ryggen. Den er selvbevisst snarere enn engstelig, offensive snarere enn defensiv. (s. 8).

Når etableringen av en middelkultur begynte å bre seg internasjonal i mellomkrigstiden fikk den ekstra god grobunn her, fordi man var på leting etter en måte å samle Norge som en ung nasjon på, og et sosialt, kulturelt og politisk grunnlag å bygge den sosialdemokratiske velferdsstaten på. Mange av de politiske og kulturelle strømningene på den tiden var utpreget egalitære og anti-sentralistiske, og under dannelsen og utformingen tok den norske staten i stor grad til seg disse holdningene. Folkeopplysning var også en viktig faktor og her ble

middelkulturens evne til å formidle et viktig innhold på en effektiv og lettforståelig måte foretrukket (s. 7-8). På bakgrunn av disse faktorene fikk middelkulturen tidlig et sterkt feste og har siden holdt stand i Norge.

3.5 Websites for booklovers as a meetingplace

I 2012 publiserte Máté Tóth fra universitetet i Pécs i Ungarn og Ragnar Audunson fra Høgskolen i Oslo og Akershus (HiOA) i tidsskriftet *Library Hi Tech* en studie basert på en undersøkelse fra 2010 hvor brukere av sosiale nettsider for bokelskere, henholdsvis den ungarske nettsiden moly.hu og den norske nettsiden bokelskere.no. En faktor de her ønsket å undersøke var hvem som deltar på slike nettsteder og hvilken bakgrunn de har. De fant at ut at et overveldende flertall, 81 prosent, er kvinner. De fant også ut at selv om det var stor spredning i alder blant respondentene, er de fleste relativt unge. Gjennomsnittsalderen på den ungarske siden var 27,4 år, mens den på den norske var 31,4 år (s. 661). De er også godt utdannet, 58,6 prosent av ungarerne og 69,7 prosent av nordmennene, hadde høyere utdanning. Nettstedene har også en nærmest utelukkende etnisk norske eller ungarske brukere. Bare 3 % på bokelskere.no og 0,5 prosent på moly.hu snakker et annet språk enn landets offisielle i hjemmet, og samtlige av disse tilhører den vestlige kulturfæren.

Denne undersøkelsen viser at den gjennomsnittlige bokelsker er en norsk kvinner på 31,4 år med høyere utdanning.

4 Metode og utvalgskriterier

Det jeg i denne oppgaven helt konkret skal gjøre er å sammenligne hvilke kvalitetskriterier profesjonelle litteraturvitere bruker når de skal anmelde et verk og hvilke kriterier vanlige lesere bruker når de skriver om bøker. Utvalget består av tre bøker innen forskjellige sjangre.

Videre utover i dette kapittelet vil jeg redegjøre for hvilken faglig tilhørighet prosjektet mitt har, hvilke metoder jeg har valgt å benytte og hvorfor. Til slutt vil jeg kort si noe om utvalgskriteriene mine når det kommer til hvilket materiale jeg har valgt å basere meg på.

4.1 Valg av metode

Det er innen litteratursosiologien vanlig å bruke et stort utvalg av undersøkelsesmetoder for å belyse valgte problemstillinger, og jeg står derfor ganske fritt i mitt valg av metoder til denne oppgaven. Jeg har derfor sett på hva jeg ønsker å finne ut, nemlig hvorvidt litteraturvitere og legfolk anvender forskjellige kvalitetskriterier når de vurderer litteratur, og sett etter hvilke arenaer disse vurderingene finner sted. I litteraturviternes tilfelle kommer disse først og fremst frem til folket gjennom de anmeldelsene som fagfolk skriver av bøker i landets aviser. Det vil derfor være mest hensiktsmessig å analysere disse anmeldelsene for å klargjøre hvilke kriterier som blir vektlagt.

Når det kommer til legfolket har de ingen slik formell plattform å kringkaste sine meninger fra. Som et produkt av de siste tiårenes teknologiske utvikling og internettets nå store utbredelse i Vesten, har det i de siste årene likevel vokst frem store samfunn på nettet hvor lesere diskuterer litteratur med hverandre. Internasjonale eksempler på dette er LibraryThing og Goodreads. I Norge er tjenesten bokelskere.no den mest populære i sitt slag. Det var derfor naturlig for meg å ta utgangspunkt i denne for å finne et sammenligningsgrunnlag til bokanmeldelsene. For å supplere de tekstene som ligger her med litt lengre anmeldelser, har jeg også valgt ut fem blogginnlegg om hver bok. Forbehold ved dette utvalget er hvorvidt de er representative for vanlige lesere, men det er det nærmeste det er mulig å komme et godt materialgrunnlag i analysere.

Hele datagrunnlaget mitt består altså av tekstlig materiale fra forskjellige kilder. Dette er et kvalitativt råstoff som krever tolkning. Jeg er derfor avhengig av en metode som gir meg de verktøy jeg trenger for nærlesning av teksten og hente frem bakenforliggende motiver som

ofte også vil være ubevist fra avsenderens side. Jeg har derfor valgt å benytte diskursanalyse i mitt arbeid.

4.1.1 Diskursanalyse

Det finnes mange typer språklig orientert analyse, og diskursanalyse er en samlebetegnelse for flere av disse. I kapittelet om språklig orientert analyse i *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode* skriver forfatterne:

Begrepet diskurs kommer fra det latinske *discurrere*, som betyr å *springe hit og dit*. Diskurs har å gjøre med tale, språk, tekst (Schaanning 1997) og meningsutveksling i form av samtale, diskusjon og lignende. Diskursanalyse dreier seg om analyse av ytringer, utsagn og tekster. (s. 221)

Dette er den generelle beskrivelsen av diskusjonsanalyse. Når man velger å bruke metoden i en samfunnsvitenskapelig kontekst er det imidlertid visse forskjeller:

Samfunnsvitenskapelig diskursanalyse er likevel ikke det samme som ren språkanalyse. Ved diskursanalyse er det forholdet mellom språk og virkelighet som er det vesentlige. Diskurser er språklige systemer som former måten vi oppfatter virkeligheten på. Utgangspunktet er at språket gjennom begreper og logiske strukturer gir mening til erfaringene våre. Diskursanalyse er blitt kritisert for *relativisme*. Den gir ikke entydige beskrivelser av virkeligheten, men legger vekt på at man forstår virkeligheten gjennom språklige systemer. Et forsvar for diskursanalysen er at den viser oss at ting kunne vært annerledes (...). En rekke sosiale ordninger har en tendens til å stivne i vår bevissthet, det vil si at den betrakter dem som gitte og uforanderlige. Diskursanalysens kritiske potensial er nettopp å vise at så ikke er tilfellet, og at vår refleksjon ofte er fange av det språk og de kategorier som vi betrakter fenomenene gjennom. Samtidig vil tilhengere av diskursanalysen hevde at selv om kunnskap og individenes sosiale identitet oppfattes som historisk, sosialt og kulturelt betinget, er det sosiale felt meget regelbundet og har store konsekvenser for handling og samhandling. Slike forhold kan diskursanalysen avdekke. (s. 222).

Dette er svært interessant for min undersøkelse, siden en av mine hypoteser er at litteraturvitere, kanskje også de vanlige leserne, er fanget i sine roller. Gjennom sin utdanning og det sosiale fellesskapet seg i mellom kan litteratureliten i Norge ha stivnet i sine oppfatninger rundt hva litteratur skal være og hva som er god litteratur. Leserne på sin side vil ofte ikke basere sine litterære preferanser på disse erfaringene, men kan likevel også være påvirket av den litterære diskursen. De kan på den enes siden bli påvirket av

litteraturanmelderne i dagspressen, samtidig som de gjennom sin omgangskrets, og de siste årene i stor grad også gjennom leserfellesskapene i ulike nettfora, også sitte fast i måter å omtale litteratur på. Og siden en av tesene innenfor diskursanalysen er at det ikke bare er samfunnet som påvirker diskursen, men også diskursen som påvirker samfunnet, kan disse språklige måtene å omtale litteratur og kvalitet på være med å påvirke også hvordan den oppfattes.

Det finnes flere forskjellige perspektiver innen diskursanalyse, også innenfor samfunnsvitenskapene. For meg er de to perspektivene diskursteori og kritisk diskursanalyse mest interessante. Diskursteori fordi den legger vekt på at ”den sosiale virkeligheten er diskursiv. Ethvert samfunn har bestemte måter å bruke begreper på, og det former igjen måten samfunnsmedlemmene ser på virkeligheten på.” (s. 222). Dette er relevant for meg fordi ”kvalitet” er nettopp et slikt begrep. Det fremholdes ofte som noe objektivt, men er i virkeligheten noe individuelt som blir påvirket av samfunnet vi lever i. Hvis forskjellige grupper legger ulike mening i begrepet, og hvis det er store forskjeller, kan det være et tegn på at det rett og slett finnes flere litterære samfunn som bruker begreper ulikt.

Diskursteori er også opptatt av at makt er en viktig faktor i samfunnet, noe som også gjenspeiles i diskursene:

Et viktig tema for mange diskursteoretikere har vært at det moderne samfunn ofte er preget av en spesiell form for makt: moderne samfunn styrer ikke så mye individenes adferd gjennom ytre makt, slik som tidligere, men gjennom at individene oppdras og opplæres til å øve selvkontroll. (s. 223).

Dette er også interessant fordi det etter min mening er et forhold mellom litteraturvitere og vanlige folk hvor litteraturviterne, gjennom sin utdanning og stilling, har makt til å definere begrepene og dermed også styrer den litterære diskursen.

Det andre perspektivet som er av interesse er den kritiske diskusjonsanalysen. Her er det fokus på at diskursen former samfunnet, men samfunnet former også diskursen:

Kritisk diskursanalyse er opptatt av at diskurser skaper vår forståelse av den sosiale verden. Men denne tilnærmingen legger til grunn at diskurser formes av ikke-diskursive samfunnsstrukturer og –prosesser. Måten man snakker på, former samfunnet. Men samfunnsformasjon former også hvordan man snakker. Diskurser

bidrar til å skape og gjenskape maktforskjeller mellom ulike grupper og fungerer derfor ofte ideologisk. (s. 223).

Dette er relevant for min teori om at måten kvalitet blir snakket opp i den litterære diskurs er med på å påvirke hva begrepet ”kvalitet” egentlig er og skal være. Også her kommer det inn at det er maktforskjeller mellom ulike grupper, og at diskursen derfor ofte også er en ideologisk strid.

4.2 Utvalgsriterier

En av grunnene til at jeg valgte akkurat disse bøkene som utgangspunkt er at de er skrevet av forfattere som er kjente og mye lest i Norge, de er utgitt i løpet av de siste ti årene, og fikk ganske mye oppmerksomhet da de kom. Det er derfor å forvente at de har både blitt anmeldt i aviser og på blogger, og er blitt mye omtalt både i avisene, på det sosiale nettstedet for litteratur, bokelskere.no. Når det kommer til anmeldelsene er det viktigste å finne anmeldelser som er utførlige nok til å kunne gi nok informasjon om skribentens holdninger og meninger. Når det kommer til anmeldelsene publisert i aviser, har jeg bestemt meg for å ta de som når ut til flest lesere. Jeg vil derfor ta et utvalg anmeldelser fra de riksdekkende *Dagsavisen*, *Dagbladet*, *Klassekampen* og *Morgenbladet*. Jeg har valgt å ekskludere *Verdens gang (VG)* fordi bokanmeldelsene deres ofte har form mer som omtaler og sjelden er spesielt lange. Med i utvalget er også regionsavisene *Adresseavisen*, *Stavanger Aftenblad*, *Bergens Tidene*, *Nordlys*, *Fædrelandsvennen* og *Aftenposten*. På bokelskere.no har jeg sett gjennom både anmeldelser og diskusjonene rundt bøkene mellom medlemmene på jakt etter kvalitetsriterier i bruk. Jeg har også valgt ut fem blogger med anmeldelser av hver enkelt bok. Disse er valgt på bakgrunn av popularitet, hvor de som kommer langt oppe på Googles treffliste har blitt foretrukket. Så har jeg sett på i hvilken grad bloggeren foretar faktiske vurderinger av innholdet og ikke bare skriver rundt boken, og pukket ut fem av disse for hvert verk.

4.3 Presentasjon av bøkene

Jeg har valgt ut tre populære bøker fra de siste ti årene med forskjellige temaer, forfatternasjonalitet og intellektuelt nivå. Dette er for å oppnå mest mulig spredning i relevante kriterier, meninger og omtaler.

4.3.1 *Menn som hater kvinner*

Rett før sin død i 2004 leverte den svenske redaktøren, journalisten og sakprosaforfatteren Steig Larsson, døpt Karl Stig-Erland Larsson, tre manuskripter til et forlag. Disse ble utgitt og er i dag kjent som Millenniumstriologien. Serien består av *Menn som hater kvinner* (2006), *Jenta som lekte med ilden* (2007) og *Luftslottet som sprengtes* (2007). Den har blitt en internasjonal suksess, og har vunnet et utall priser. Serien er filmatisert i sin helhet på svensk (2009), og en amerikansk reproduksjon er under produksjon, hvorav den første filmen ble sluppet i 2011.

Handlingen starter i Stockholm, hvor journalist Mikael Blomkvist akkurat er blitt dømt for injurier mot en mektig finansmann. Med et ønske om å trekke seg tilbake fra offentligheten godtar han et oppdrag fra den aldrende industrimagnaten Henrik Vanger om å finne ut hva som egentlig skjedde med Harriet Vanger for over 40 år siden bak dekke av å skrive en familiekronike om Vanger-slekten. Parallelt blir også den ekstraordinære hackeren Lisbeth Salander involvert i saken. Hun er en ung kvinne med en vanskelig fortid, og et sterkt hat mot menn som hater kvinner. Disse to slår seg etter hvert sammen for å løse den gamle forsvinningssaken en gang for alle.

4.3.2 *De usynlige*

Den kjente og prisvinnende norske forfatteren Roy Jacobsen har skrevet boken *De usynlige*, utgitt i 2013 på Cappelen Damm forlag. Handlingen utspiller seg på den fiktive øya Barrøy utenfor Helgelandskysten i perioden 1913 til 1928. Her følger vi familien som bor her tett gjennom oppganger og nedganger, fødsel og død, seier og tap. Jacobsen skildrer her livet til det norske kystproletariatet. På omslaget står det: ”Ingrid vokser opp på en øy. Havet er hennes eventyr. Fisken, stormen, fattigdommen. Hun eier årstidene, fuglene og horisonten. Ingrid må lære det ingen lenger kan. En dag må hun lære enda mer.” (Jacobsen 2013).

4.3.3 *Tråden*

Tråden er skrevet av engelske Victoria Hislop, og ble utgitt i Norge i 2012 på Schibsted forlag. Det er hennes fjerde bok, og den tredje som er blitt utgitt på norsk. Dette er historien om to familier midt i en svært turbulent periode i gresk og tyrkisk historie. I Thessaloníki blir Dimitri Komninos født inn i en bedrestilt familie samme natt som den store bybrannen i 1917. Fem år senere kommer den lille jenta Katerina bort fra moren sin mens de er på flykt fra Lilleasia til Hellas etter en krig mellom Hellas og Tyrkia. Hennes og Dimitris skjebner blir

uløselig knyttet til hverandre, og når de en mannsalder senere forteller sin historie til barnebarnet sitt får dette stor innvirkning på hans egen fremtid.

4.4 Etiske vurderinger

Når man innhenter mye av materialet sitt på internett er det mye man må tenke på. For det første er det i mange tilfeller umulig å bedømme hvem står bak den informasjonen man finner og om den er autentisk. I dette henseende har jeg brukt databasen Atekst for å innhente og velge ut de avisartiklene jeg har brukt. Jeg har også bare brukt noen av de mest kjente og respekterte norske avisene. På bokelskere.no er det umulig å verifiserer de opplysningene som gis av deres brukere. Siden det i dette tilfellet er vanskelig å fastslå identitet har jeg valgt å ta det jeg har funnet for god fisk, siden dette gjelder brukernes personlige og subjektive meninger om kulturelt verk, og dermed ikke bør være gjenstand for skjulte motiver blant de fleste. Visse muligheter for feilkilder er det altså her, men å kontrollere og verifisere disse opplysningene ville vært nærmest umulig og sannsynligvis også ganske unødvendig. Når det gjelder bloggene har jeg her vurdert hver og en, og foretatt enkelte undersøkelser for å se om de virker etterrettelige.

Jeg har valgt å bruke de navnene som oppgis av bokelskere og bloggere, og i de tilfellene de har brukt fullt navn har jeg valgt å ta med dette av hensyn til etterrettelighet, og fordi jeg mener at alle bør kunne stå ved sine meninger og ytringer, selv om disse blir publisert på internett. Et aspekt jeg føler er verd å nevne er problematikken rundt kjønn og kjønnsbenevnelse. Ikke alle oppgir kjønn på internett, og noen oppgir ikke det de er født med. Men mening er at dette er et område hvor den enkelte har rett til å bestemme selv hvilket kjønn de vil presentere seg med og hvordan de vil omtales. Jeg har derfor valgt å godta de opplysningene som er gitt, og hvor dette ikke har blitt gjort, har jeg foretatt en kvalifisert gjetning.

5 Analyse

Med bakgrunn i kvalitetskriteriene definert av Andersen, og Hagens urkriterier for litteraturkritikk, vil jeg nå se på hvordan anmeldere og lesere bedømmer kvalitet, og om de gjør det på samme måte. Jeg vil gå frem ved å analysere hver enkelt gruppe innenfor hvert verk, før jeg til slutt sammenligner på tvers av verkene i neste kapittel.

5.1 Menn som hater kvinner

5.1.1 Anmeldere

Tabell 1. Oversikt over anmeldelser av Menn som hater kvinner

Avis	Anmelder	Antall ord	Publisert
<i>Adresseavisen</i>	Stein Roll	302	10. april 2006
<i>Aftenposten</i>	Ingrid Brekke	352	2. april 2006
<i>Bergens Tidene</i>	Lars Helge Nilsen	146	3. april 2006
<i>Dagbladet</i>	Kurt Hansen	540	3. april 2006
<i>Dagsavisen</i>	Turid Larsen	461	29. mars 2006
<i>Stavanger Aftenblad</i>	Svein Egil Omdal	307	4. april 2006

5.1.1.1 Generisk kriterium

Stein Roll skriver i *Adresseavisen* (2006): ”Forfatteren og redaktøren av den antirasistiske, svenske avisen Expo, Stieg Larsson, dukket opp i forlaget i 2004 med tre ferdigskrevne krimromaner om journalisten Mikael Blomkvist og så døde han noen måneder senere av hjerteinfarkt, femti år gammel.” Roll mener også at boken ikke er redigert tilstrekkelig: ”Derfor skjønner en at vegring i redigering av denne altfor lange boken på 554 sider har vært en vanskelig og ømfintlig jobb, og det er synd.”

Ingrid Brekke (2006) fra *Aftenposten* synes bokens hovedpersoner er originale sammenlignet med andre innenfor svensk krim: ”Det er forfriskende langt fra Blomkvist og Salander til den klassiske svenske krimhelten slik vi ser ham hos for eksempel Henning Mankell (Kurt Wallander) og Håkan Nesser (Van Veeteren).” Hun nevner også at den er nominert til en pris: ”*Menn som hater kvinner* er nominert til den skandinaviske Glassnøkkelen som deles ut i mai.”

Dagbladets Kurt Hansen (2006) sammenligner Larssons ettermæle med det andre forfattere innen sjangeren ligger an til å oppnå: ”Men for et ettermæle - *Menn som hater kvinner* er en kriminalroman av et format som de fleste av sjangerens utøvere bare fabler om å få til.”. Også på andre områder mener Hansen at boken skiller seg fordelaktig ut fra andre: ”Kriminalromaner på 550 sider pleier ofte å være svært overvektige, men Stieg Larssons debut har ikke én side for mye.”.

Turid Larsen (2006) nevner omstendighetene rundt utgivelsen i sin anmeldelse i *Dagsavisen*: ”*Menn som hater kvinner* var en av disse lenge varslede romanene, som alle ventet på og alle hadde hørt noe om. Noe av interessen var naturligvis knyttet til dramatikken i forbindelse med utgivelsen.”

I *Stavanger Aftenblad* er Egil Omdal (2006) opptatt av bokens originalitet i forhold til dens fokus på journalistikken og journalistiske problemstillinger. Han kommer med utsagn som: ”Her er romanen de fleste journalister har drømt om å skrive.” og ”Så får vi heller tåle at noen endelig skriver pent om journalistikken.”.

5.1.1.2 Kognitivt kriterium

Hansen (2006) er ikke så opptatt av det kognitive aspektet, men han hentyder til det i kommentarer som: ”Til det er det for mye fornuftig som skal fortelles.”, og ”(...) en beretning om broderfolkets gammelnazister”. Dette tyder på at han til en viss grad finner boken opplysende og informativ.

Larsen (2006) er mer opptatt av dette og anerkjenner allerede i begynnelsen av sin anmeldelse forfatterens kunnskaper: ”(...) blant annet ekspert på nazistiske bevegelser.” og ”Det er opplagt en journalist med atskillig innsikt i svenske samfunnsforhold som har skrevet denne romanen.”. Dette er likevel ikke et udelt positivt aspekt:

Et ørlite hjertesukk kan likevel ikke hindres mens man beveger seg framover i Larssons univers: Kunne han ikke tatt en kort samtale med Håkan Nesser om hvordan man balanserer over kunnskapens myr uten å falle ned? Litt minimalisme hadde vært balsam på leserens sjel.

Hun kommer mot slutten av anmeldelsen tilbake til dette:

Det blir altfor lange beskrivelser av nettresearch og hacking, (...) av utredninger av mange slag, av hvilke akrobatiske øvelser som gjøres og kan gjøres i finansverdenen. Ikke minst det siste er usedvanlig besnærende lesning. Så besnærende at man etterpå sitter tilbake og føler seg lettet over bare å ha en vanlig høyrentekonto!

Dette tyder på at Larsen dømmet det kognitive ved verket både som noe positivt og litt negativt.

5.1.1.3 Moralsk/politisk kriterium

Roll (2006) begynner sin anmeldelse med en moralsk oppsummering av innholdet: "(...) en gravende journalists avsløringer rundt en kapitalsterk families fordervede livsløp.". Hun bruker også moralsk ladede ord for å beskrive flere av karakterene i historien, først og fremst familien Vanger: "(...) mange av familiens depraverte medlemmer finsiktes under lupen", "(...) å introdusere oss for denne betente familien", og "(...) en roman om en familie som ikke bare har skjeletter i skapet, men en hel kirkegård.", men også Wennerstöm får passet sitt påskrevet: "(...) en råbarket finansmann med urent mel i posen.". Han trekker også frem forfatterens politiske virke: "Forfatteren og redaktøren av den antirasistiske, svenske avisen Expo, Stieg Larsson".

Lars Helge Nilsen (2006) fra *Bergens Tidene* er også opptatt av det umoralske i fortellingen: "Ved hjelp av den mutte og anorektiske hackeren Lisbeth graver Blomkvist frem mer død og jævelskap enn noen kan forestille seg. En satans familie, og det er bare deler av det...". Han er også av den oppfatning at boken både er grusom og politisk: "Larssons debutroman er (...) grusom i all sin morbiditet, politisk i sin holdning".

Brekke (2006) omtaler en av hovedpersonenes seksualliv: "Mikael Blomkvist har også et alternativt privatliv, med et slags langvarig åpent trekantforhold.". Siden hun i setningen etter sier at det er: "(...) forfriskende langt fra Blomkvist og Salander til den klassiske svenske krimhelten" er det nærliggende å konkludere med at hun anser det noe uortodokse privatlivet som noe positivt. Brekke mener boken aktualiserer viktige samfunnstemaer: "Dette er en bredt anlagt kriminalroman som (...) berører mange sider ved det svenske samfunnet og derfor også føles svært aktuell.", og "I løpet av romanen berører Stieg Larsson også en rekke

samfunnsspørsmål: nazismen i Sverige, en rekke temaer innenfor journalistikk, vold mot kvinner og bruken av verge.”.

Hansen (2006) finner boken svært politisk, det er tydelig gjennom uttalelser som: ”(...) det ingen grunn til å frykte at dette er deprimerende sosialrealistisk lesestoff (selv om det er det også, av og til).”, og ”Den leverer et spark til grådige finansakrobater og unnvikende næringslivsjournalister, den er en familiesaga om et mektig og intrigerende industridynasti, en beretning om broderfolkets gammelnazister, og en svart historie om vold og overgrep mot kvinner.”. Han omtaler Salanders arbeidsmoral: ”(...) og er, som det står et sted i boka, ”en informasjonsnarkoman med en høyst liberal oppfatning av moral og etikk”.”. Som Roll nevner også han Larssons politiske engasjement: ”Ikke ulikt Stieg Larssons egen posisjon i det antifascistiske magasinet Expo”.

Med sitt fokus på det journalistiske aspektet ved historien kommer Omdal (2006) inn på både det politiske og det moralske kriteriet:

(...) hvor deilig det hadde vært om en enslig journalist, støttet av en halvgal hacker kunne bringe korruperte konserner over ende, løse 40 år gamle krimgåter og levere glimrende journalistikk uten å gå på kompromiss med de yrkesetiske reglene. Høres det kjedelig og politisk korrekt ut? Ja, i grunnen. Men Stieg Larssons store bragd er at han har klart å skape en gjennomført stilig thriller av en pressemanns våte drøm.

Han bedømmer, som Roll og Nilsen, også familien Vanger som umoralske med: ”(...) intriger som får Borgiafamilien til å virke harmonisk”.

5.1.1.4 Kompleksitetskriteriet

Brekke (2006) henviser kompleksitet ved å omtale romanens bredde og tema: ”Dette er en bredt anlagt kriminalroman”, og ”I løpet av romanen berører Stieg Larsson også en rekke samfunnsspørsmål”. Hun antyder også at hovedpersonenes oppdrag er komplekst: ”(...) prosjektet skal hovedsakelig tjene som kamuflasje for det egentlige oppdraget”. Hansen (2006) finner boken mangefasettert: ”*Menn som hater kvinner* fletter sammen mange temaer, mange fortellinger, mange menneskeskjebner.”.

5.1.1.5 Integritetskriteriet

Nilsen (2006) synes *Menn som hater kvinner* er: "(...) veldreid i formen.". Hansen finner at boken er en: "Kriminalroman av episke proporsjoner.", mens Omdal roser konstruksjonen med uttalelser som: "Imponerende konstruert", og "Konstruksjonen er komplisert som stillaset på et operabygg, men den holder tvers gjennom."

5.1.1.6 Intensitetskriteriet

Roll (2006) synes boken er en: "Ujevn krimdebut", og begrunner det delvis med at: "Ble hun myrdet og av hvem; mange av familiens depraverte medlemmer finsiktes under lupen og når Blomkvist nærmer seg løsningen er det med fare for eget liv. Boken bruker altfor mye plass på å introdusere oss for denne betente familien.". Til slutt sier han likevel: "Men så er det som om forfatteren bestemmer seg for å øke tempoet og finslipe virkemidlene da sitter en igjen med en svært spennende avslutning". Brekke (2006) er imponert over intensiteten: "Dette er en bredt anlagt kriminalroman som ikke bare er fryktelig spennende". Larsen (2006) er ikke like positiv. Hun begynner med å rose: "Stieg Larssons posthume roman er en murstein på 550 sider, og spennende fra første bisetning.", og "(...) historien Larsson bretter ut er spennende til det gysende.", men peker så på partier som ikke er fullt så intense: "Det blir altfor lange beskrivelser av nettresearch og hacking, av samtaler som ikke har noen ende, av utredninger av mange slag, av hvilke akrobatiske øvelser som gjøres og kan gjøres i finansverdenen.". Men hun avslutter likevel med at boken: "(...) ikke unnlater å imponere i kraft av den energi som tyter ut av sidene."

5.1.1.7 Virkelighet, oppriktighet og fremmedhet

Roll (2006) finner en av Larssons karakterer, Lisbeth Salander, ikke spesielt troverdig: "Det virker likevel troverdig inntil Blomkvist går i kompaniskap med hackeren Lisbeth Salander, en 24-årig pønker med snev av Asperger syndrom og med slående ytre likheter med tegneseriefiguren Nemi. Klisjeen blir fullbyrdet ved at de havner til sengs.". Siden han også kaller forholdet mellom henne og Mikael Blomkvist en klisjé, altså noe han har sett før, er det også sannsynlig å anta at han ikke opplever denne delen som fremmed.

Brekke (2006) peker på at bøkernes virkelighet ikke alltid trenger å stemme overens med vår virkelighet for å være troverdig: "(...) noen av operasjonene hun utfører virker helt urealistiske på meg. Men det spiller ingen rolle, i boken tror leseren på dette usannsynlige, interessante og ekstremt intelligente menneskets spesielle talent." Hun setter også pris på

fremmedheten i karakterene: ”Det er forfriskende langt fra Blomkvist og Salander til den klassiske svenske krimhelten slik vi ser ham hos for eksempel Henning Mankell (Kurt Wallander) og Håkan Nesser (Van Veeteren).”

Også Hansen (2006) finner Salander spesiell: ”Bokas andre hovedperson er en av de mest eksentriske og merkelige figurene som noensinne har hatt en stor rolle i en kriminalroman.”. Dette forteller at han opplever henne som fremmed. Det samme gjør Larsen (2006): ”(...) fremragende, nærmest genial hacker. Så fremragende at hun nesten ikke er av denne verden, skal det også vise seg.” Omdal (2006) er derimot veldig imponert over virkeligheten: ”Larsson har skrevet en glimrende bok, full av referanser til nåtidens fenomener, han oppgir til og med den reelle url-en til det selskapet som har utviklet et av programmene de to bruker i skurkejakten.”

5.1.2 Bokelskere

5.1.2.1 Genetisk kriterium

Brukere på bokelskere.no vurderer *Menn som hater kvinner* ut fra det genetiske kriteriet på forskjellige måter. En måte er å vurdere dem sammenlignet med andre bøker i sin sjanger. De fleste bokelskerne som velger å bedømme sjanger anser dem som krim. Et typisk eksempel er dette utsagnet fra AlexanderSupertramp: ”Dette er altså god krim, såvidt jeg kan bedømme, etter å ha lest noen hundretalls krimbøker.”, og dette fra Ann Magritt Tørum: ”Etter disse bøkene, er det vanskelig å finne bra nok krim bøker!”. Guiritana mener også at boken svarer til sjangerforventningen, men antyder at det er et verk hun anser for ikke spesielt høyverdig selv om den er intens: ”Stieg Larsson skriver etter klassiske page turner-kriterier, dermed brukte jeg ikke så mye tid på dem. Det er den eneste gangen i mitt liv at jeg har laget mat med boka i handa.”. Brit protesterer når boken blir aklagt for å være for lett: ”Lett? Mm.....Sammenlignet med hva? Etter å ha lest ganske mye krim, finner jeg ihvertfall ikke denne boken lett (eller hele triologien for den saks skyld). Topp krim, velskrevet og svært spennende. Rangerer høyt på min krimliste”.

Men det finnes også eksempler på lesere som opplever at deres sjangerforventninger blir brutt. Ellen E. Martol var positivt overrasket over boken til å begynne med: ”(...) jeg vil ha en god gammeldags "who-did-it"-historie. Og jeg ble jo først så overrasket over boka, det var jo akkurat det jeg ville ha, et mysterium på en avstengt øy, med kart og greier! Jeg var kjempefornøyd!”, men når boken begynner å nærme seg slutt tar den en vending hun ikke

liker: ”Og så kom redselsscenene i kjelleren, og jeg ble så sint, - jeg følte meg så lur! Så tok den seg opp igjen, men sluttet med disse våsete og uinteressante pengetransaksjonene;-)”

Flere brukere nevner oppmerksomheten rundt boken på forhånd, og diskuterer hvorvidt dette har påvirket lesningen deres på en positiv eller negativ måte. Pia Eide er en av de som anser boken som bedre enn sitt rykte: ”Ja, disse bøkene har jo vært hypet veldig, og jeg var usikker på om jeg skulle lese de. Nå har jeg lest alle tre på under to uker. Jeg må si jeg er positivt overrasket!!” Andre stiller seg mer avvisende. Vaskeklut er en representant for disse:

Da er den helt greit spennende, men jeg må innrømme at jeg har lest bedre krimbøker og forstår ikke helt hvorfor denne er så hypet opp. Som det nevnes, den er full av klisjeer. Klisjeer kan være bra om de brukes riktig, men jeg synes ikke Larsson har fått det til.

Noen bokelskere reflekterer mer generelt rundt bøker som har fått mye oppmerksomhet med utgangspunkt i *Menn som hater kvinner*. Er av disse er Nera:

Tenker at etter hvert som Larssons bøker har blitt så godt likt, er det en del som gjør seg opp meninger om disse på forhånd, de ikke vil være enige ned resten av ”folket”. Man ønsker ikke å lese/like disse populære bøkene, men holde seg til de litt på siden, og siden man ikke var med å ”oppdage” disse fantastiske bøkene kan det være det samme. Det kan dere bare mene

Christine Meisterlin støtter Nera i at mange kan være forutinntatte:

Jeg er en av dem som gjerne er skeptisk til det "alle" leser, og tenker at det skal f ikke jeg gjøre. (...) jeg gi den en sjanse, og likte den veldig godt. Det ER krim, og krimsjangeren har sine oppskrifter som det er få forunt å gjøre mye med. (...) Om man ikke liker krim, bør man kanskje heller ikke lese det?? (...) Jeg liker imidlertid krim, og har gitt denne en sekser - nettopp på grunn av all informasjonen.

Mina Lilleberg tror derimot den har blitt kjent fordi mange har likt boken og vært ivrige etter å promotere den ovenfor andre: ”Derfor vil jeg tro at boken har blitt så kjent og fått så mange lesere i første omgang, men så har jo flere likt boken veldig godt og fortalt det videre og videre og videre”.

Flere er også opptatt av hvordan forfatterens død har påvirket salget. Noen mener at dette har ført til at boken har fått mer oppmerksomhet enn den fortjener. Mina Lilleberg kommer inn på dette i sin omtale: ” Det er ikke lite kjent at innen "kunst/kultur" verdenen blir kunstverket tatt

veldig godt imot hvis kunstneren rett og slett er død.” Solveig slutter seg til: ”Langdryg - ja, men langt fra kjedelig. Det er vel en grunn til at disse bøkene har solgt som hakka møkk. (Bortsett fra at forfatteren døde litt (u)beleilig)”. Stian B. Hope sier det på en litt annen måte: ”Fristende å hive seg på Guillous uttalelse om at Larsson fikk EXTRA mye oppmerksomhet fordi han døde. Ikke noe hyggelig sagt, men kanskje ikke så usant...”. Atle-Johan Straus trekker derimot inn forfatteren på en langt mer positiv måte: ”(...) skulle ønske denne mannen kunne fått anledning til å skrive flere bøker, men det skal noe til å toppe disse....”.

Ikke mange sammenligner boken med andre navngitte verk eller serier. Hos bokelskerne er det bare to konkrete eksempler på brukere som gjør det. AlexanderSupertramp ser på populariteten til denne boken sammenlignet med en han synes er langt bedre:

Boken *Skyld* av den svenske forfatteren Henrik Arnstad er utvilsomt bedre tenkt og skrevet enn *Menn som hater kvinner* av den svenske forfatteren Stieg Larsson. Den er i tillegg mer spennende, og har et langt bedre driv. Men det vil svært få finne ut: Den finnes i 3 boksamlinger her på Bokelskere, mens "Menn..." finnes i 2416...

Han hevder også at dette verket, i likhet med andre fra navngitte kriminalforfattere, ikke er høyverdig litteratur:

Vurdert som litteratur med stor l, faller etter min mening bøkene av Stieg Larsson til marken, like hardt som de som er skrevet av Anne Holt eller Camilla Läckberg, for å ta to av mange eksempler. Det er selvfølgelig et veldig kultursnobbete utsagn, men det er like fullt min personlige sannhet.

Mina Lilleberg mener deler av boken har fellestrekk med den kjente erotiske bokserien Fifty Shades. Sammenligningen er ikke av det positive:

Menn som kvinner har et stort potensial til å bli noe utrolig, men siden beskrivelser av hendelser blir som en billig versjon av 50 Shaded føler jeg at den mister alt av verdighet. (...) Sistnevnte er en utrolig dårlig skrevet roman basert på fanfiction av Twilight, det er ikke noe mindre originalt i det. Men mshk er ikke basert på en vampyrfortelling (som jeg vet om) ble boken utgitt (trilogien ble utgitt) etter forfatterens død.

To bokelskere, Terje G. og Jan Fogen, mener redigeringen av boken hos forlaget ikke har vært god nok. Terje G.: ”(...) kan dog være enig i at boken er en smule uredigert”. Flere andre bruker ord som langdryg eller omstendelig, men har enten ikke tenkt over eller ikke nevner

liten grad av redigering som en mulig årsak. Jan Fogen er mer spesifikk i sin kritikk av forlaget:

Problemet med Larssons bøker, er at de er skrevet uten begrensninger, dvs. alle detaljer er med, alle sidespor, alle mulige parallelle handlinger. Det blir verre etter hvert. Jeg synes ikke den første var så ille, men når det i neste bok brukes flere sider på å beskrive det frk. Salander kjøper på IKEA, da ble det nok for meg. Jeg spør meg: Hvor er forlagsredaktøren her? Bøkene kunne vært strammet vesentlig inn. Med en slik fortellerglede og med såpass spennende plot, burde forlaget sørget for at bøkene var på 350 sider hver og økt den litterære kvaliteten betraktelig.

5.1.2.2 Kognitivt kriterium

Det er ikke mange av bokelskerne som nevner noe som kan relateres direkte til at de har hatt en kognitiv opplevelse av *Menn som hater kvinner*, hverken på godt eller vondt. De to av unntakene som var å finne er Tiannina og Maja HI. Tiannina skriver: ”Det er altfor vannet ut, og jeg synes du får vite altfor mye som ikke betyr noe.” Maja HI føler at noe av det kognitive ligger på et litt for høyt plan: ”Noe av den var spennende, men det er veldig kjedelig å lese om Wennerstrøm og alt snakkingen om forretninger. Forsto veldig lite av det.”. En som imidlertid virker å ha satt stor pris på det kognitive er Christine Meisterlin: ”Jeg liker imidlertid krim, og har gitt denne en sekser - nettopp på grunn av all informasjonen.”.

5.1.2.3 Moralsk/politisk kriterium

Åsmund Stray Nordberg er en av to bokelskerne som nevner det samfunnskritiske og dagsaktuelle aspektet ved *Menn som hater kvinner*: ”Meget spennende bok. Boka var lang, men den var spennende fra første øyeblikk. Boken er også mer enn bare krim-underholdende, da den tar også opp viktige samfunnssaker.” Den andre er Mina Lilleberg: ”(...) boken handler mer eller mindre om kvinnehater og det er veldig sterkt i seg selv”.

Flere er derimot opptatt av Lisbeth Salander og det de mener er en moralsk styrke i karakteren som har kraft til å påvirke lesere i en positiv retning. Norah er en av disse:

Det er helt klart at Lisbeth Salander er drøy; hun er jo uovervinnelig! Det er vel det som er et av de viktige poengene i disse bøkene til Stieg Larsson. Uansett hvor dårlig hun blir behandlet av dårlige og samvittighetsløse menn, så reiser hun seg, har sin egen hevnagenda og gjennomfører den. (...) I denne boka får vel disse mennene som fortjent...? Kanskje Lisbeth til og med kan være med på å hjelpe noen jenter til å reise seg mot sin overgriper, slik at mishandlingen får en slutt?

Hanan Abdelrahman sier mye av det samme i sitt innlegg:

Jeg beundrer Lisbeth Salander jeg og, liker ikke hjelpesløse kvinner som lar seg styre av menn. Hun representerer revolusjonen inni frie kvinner....hun aksepterer ikke dritt rett og slett:-)Likte godt at hun har kontroll over følelsene sine, samtidig som hun er veldig søt og snill mot de personene som er viktige for henne. Denne kombinasjonen her er veldig spennende og sjarmerende synes jeg:-)

TorillS har stor sympati for Salander, selv om hun er kriminell:

Jeg ble helt oppslukt av denne triologien, og det skyldes i all hovedsak historien om Lisbeth Salander. Selv om hun er hacker og sånn sett kriminell, er hun bare så kul, intelligent og handlekraftig. Faktisk også ganske interessant å lese om en ung kvinne som overhodet ikke er følelsesstyrt.

En av diskusjonene med utgangspunkt i boken dreier i stor grad rundt et emne som kan anses som moral/politisk: voldens plass i litteratur og underholdning. Tråden er startet av Ultimecia, og hun sier i det første innlegget:

Denne tilbøyeligheten krimforfattere har til å torturere, voldta, lemleste og drepe kvinner på alle mulige måter, den ene verre enn den forrige, begynner jeg å gå lei. Det virker nesten som de prøver å overgå hverandre. Finn på noe nytt! Dette var jo tidenes eldste plot, med uspennende motiver bak.

Hilde S skriver til svar:

Men det selger, - ja det er ikke måte på hvor mye det selger. Sier det noe om oss som lesere, - som samfunn, - eller? Jeg har lest alle bøkene, og sett den første filmen. Må innrømme at jeg lukket øyene et par ganger; det visuelle ble vel sterkt.

Ultimecia sier seg enig: ”Ja, mord er svært populær underholdning, og jeg liker krimsjangeren generelt...men i *Menn som hater kvinner* drepte de kvinner bare for å drepe kvinner, det var liksom ikke noe mer enn det. Sånt sett var jo ikke tittelen akkurat villedende!” Nils A Raknerud mener at volden blir så eksterm at den undergraver sin egen samfunnsappell:

(...) det kan bli litt for fjernt - og dermed litt ufarlig. (Vi) Menn kan tenke: "Ja, huff, de var da noen fæle typer, de der." Dermed slipper man unna. Fotnotene,

som motvirker denne svakheten, nemlig faktaopplysningene, henger ikke sammen med den ekstremismen vi ser i handlingen og slutten, særlig.

Brit er mindre opptatt av om boken er moralsk problematisk: ”Når jeg leser krim legger jeg gjerne til side både moralske og etiske hensyn, tolererer brutalitet og sterke scener”

Mina Lilleberg føler den seksuelle forbindelsen mellom Mikael Blomkvist og en av de kvinnelige medlemmene i Vanger-familien, Cecilia Vanger, blir usmakelig:

Menn som kvinner har et stort potensial til å bli noe utrolig, men siden beskrivelser av hendelser blir som en billig versjon av *50 Shaded* føler jeg at den mister alt av verdighet. (...) Ellers er krimhistorien en sterk 5, men det hjelper meg ingen ting når alt jeg tenker på er Cecilia Vanger.

5.1.2.4 Kompleksitetskriteriet

Åsmund Stray Nordberg mener *Menn som hater kvinner* har flere lag: ”Boken er også mer enn bare krim-underholdende, da den tar også opp viktige samfunnssaker.”. Mina Lilleberg lar oss forstå at hun oppfatter flere forskjellige historielinjer i boken. Noen liker hun, andre ikke: ”La meg først si at historien i seg selv er utrolig spennende; jeg mener Lisbeth Salander og Vanger konsernet, men historien til Blomkvist kunne jeg ikke tenkt mindre på.”.

Andre oppfatter den som klisjéfylt. Forfatter Tore Renberg, en av skaperne av bokelskere.no, er den første bokelsker som mener dette i et diskusjonsinnlegg:

Med fare for å ta helt feil, og uttale seg på idiotgrunnlag: Jeg så filmen, og jeg tenkte: Hvor mange klisjeer kan man stable oppå hverandre? Er det rekord? Er denne nesten lattervekkende mengden sjangerselvfølgeligheter selve årsaken til at denne boken har fått et sånt rykte?

Det virker som om han ikke har lest boken, men har gjort seg opp sin mening på bakgrunn av filmene og oppmerksomheten rundt verkene i offentligheten. Vaskeklut sier seg enig med Renberg: ”Klisjeer kan være bra om de brukes riktig, men jeg synes ikke Larsson har fått det til.” Norah sier seg derimot uenig og forsvarer boken: ”(...) at noen slakter både bøkene og filmene som elendige klisjefylte møkkaprodukter, må man vel også regne med, - men det forandrer likevel ikke på at veldig mange av oss ble meget begeistra og opptatt av dem.”.

5.1.2.5 Integritet

Ikke mange av brukerne på bokelskere vurderte direkte integriteten i *Menn som hater kvinner*. To er det likevel som synes deler av plottet ikke fungerer i forhold til resten av historien. En av disse er Mina Lilleberg:

La meg først si at historien i seg selv er utrolig spennende; jeg mener Lisbeth Salander og Vanger konsernet, men historien til Blomkvist kunne jeg ikke tenkt mindre på. Det som gjør denne boken til en dårlig 3'er historien til Blomkvist og beskrivelser av hendelser i boken.

En annen er Maja HI i et innlegg i en diskusjon: ”Egentlig enig. Noe av den var spennende, men det er veldig kjedelig å lese om Wennerstrøm og alt snakkingen om forretninger.”.

5.1.2.6 Intensitetskriteriet

Tiannina vurderer hvordan spenningsnivået lever opp til det hun hadde forventet i sin omtale: ”(...) det tok ca 120 sider før jeg ble interessert i det hele tatt og ca 400 før jeg faktisk hadde lyst til å lese videre. Forferdelig treg og kjedelig.”. Renate Bakken er også skuffet:

Jeg hadde masse forhaapninger til denne boka ettersom at folk hadde fortalt meg at den var kjempebra. Den var jo bra....men ikke saa bra at jeg ikke klarte aa legge fra meg boka. Det er kanskje fordi jeg ikke vanligvis leser krim saa jeg forventer litt mer spenning.

Arlett klarte ikke å fullføre boken: ”Jeg kom meg ikke forbi de første langtrekkelige kjedelige sidene..”. Vaskeklut er på ingen måte imponert: ”Det den IKKE har (etter min mening!) er puls og spenning. Vi får en hel masse informasjon om alt mulig, men det skjer aldri noe som helst!” Hun kommer også med forslag til hvordan enkelte hendelser kunne blitt gjort bedre:

I tillegg kunne han ha gjort de der scenene i kjelleren mye mer spennende. Han kunne for eksempel skrevet scener ut fra morderens eller ofrenes vinkel noen ganger, bare for å gjøre mer ut av det og faktisk gjøre historien mer "virkelig" og igjen, mer spennende.

Ellen E. Martol på sin side synes akkurat den scenen var for intens: ”Kjellerscenene var MER enn spennende nok for meg, takk! ;-)”.

Noen sier de syntes den første delen var treg, men så finner de at intensiteten øker. En av disse er Sol Skipnes: ”Hadde det ikke vært for at folk sa til meg at første delen er kjedelig så tror jeg nesten jeg hadde brent hele boken. Men etter å ha kommet forbi den delen så var den bare elsk. Veldig glad jeg fortsatte å lese bøkene (:” En annen er Ann Magritt Tørum: ”Jeg slet litt i starten jeg også, men så klarte jeg ikke å legge den fra meg - og leste alle tre i et jafs.” Solveig synes boken lykkes med både å være omstendelig og intens: ”Langdryg - ja, men langt fra kjedelig.”.

Så er det de som bare rett og slett mener boken oppfyller på dette kriteriet. Blant disse er Marianne Storrøsten: ”Spennning, i høyeste grad.”, Marte G: ”En av de beste bøkene jeg noensinne har lest. Leste så og si hele boka på ei natt. Klarte bare ikke å legge den fra meg! Anbefales på det sterkeste.”, Marianne: ”Heilt ening! Eg klarte ikkje å legga den frå meg, gler meg til å lesa dei andre bøkene og!” og Norah har dem også på flere språk: ”Jeg er så enig med deg i at Millenium-bøkene er drivende og spennende og vanskelige å legge fra seg. De ble slukt av meg også den gangen de kom ut, og jeg har dem både på svensk og norsk.” Linda er heller ikke skuffet: ”Spennende bok som svarte til forventningene:))”. Guiritana gjenkjenner intensitetskriteriet i teksten: ”Stieg Larsson skriver etter klassiske page turner-kriterier,”. Christine Meisterlin mener intensiteten veier opp for at den kanskje ikke er en dyp bok:

Denne boka slukte jeg! Den var drivende fra ende til annen, og da boka var klappet sammen, så vi filmen. Deretter la jeg meg og begynte på oppfølgeren. Neida, den er ikke til ettertanke, men å kalle den kjedelig, det er en overdrivelse...

Pia Eide mener *Menn som hater kvinner* leverer, og at intensiteten veier opp for et rikt detaljnivå:

Ja, disse bøkene har jo vært hypet veldig, og jeg var usikker på om jeg skulle lese de. Nå har jeg lest alle tre på under to uker. Jeg må si jeg er positivt overrasket!! Ikke veldig imponerende språklig sett, men for et driv og veldig avhengighetsskapende! Veldig lettlest. Ser flere nevner unødvendige beskrivelser og langtekkelige partier, men det tenkte jeg ikke engang over (jeg som vanligvis kjeder meg grønn og skumleser gjennom slike ting). Disse ble slukt fra perm til perm og jeg storkoste meg, faktisk! Overraskende :).

Brit mener intensiteten i en tekst er det viktigste for henne: ”Noen ganger blåser jeg en lang marsj i om krimboken jeg leser kanskje ikke holder mål i alle henseende, bare den er neglebitende spennende, (...) Jeg slukte disse bøkene rått.”

5.1.2.7 Virkelighet, oppriktighet og fremmedhet

En bruker som siden har slettet seg uttaler rett og slett om troverdigheten til en av hovedpersonene: ”Karakteren Lisbeth Salander. Jøye meg.”. Helge Thime-Iversen mener dette er det svakeste ved boken: ”Bra driv, bra plott, men lite troverdige karakterer (spesielt Salander)”. Jenny er heller ikke overbevist:

Er det bare jeg som synes Salander er en dårlig karakter? Jeg klarer ikke å tro på henne, hun blir for drøy - som virkelig å understreke hvor vanskelig bakgrunn hun har. Var som om det var femti orkestere som kom inn for å formidle henne - og det tok drepen på min interesse. Hva med å understøtte litt i stedet?

gretemor er enig:

Nei, du er ikke alene, Jenny. Hun var ikke troverdig for meg heller. Når helter/heltinner kommer inn i bøker og ordner opp, samtidig som de har en ekstrem bakgrunn, mister jeg fort tilliten. Jeg er mest glad i mennesker og historier som jeg kan tro på.

Norah mener Jenny ikke innser hvor realistisk karakteren egentlig er og anklager henne for å være likegyldig:

Du syns helt sikkert ikke at det er ok at menn voldtar og mishandler oss jenter? Dette er jo noe som skjer hele tida, og det er også et tema som stadig går igjen i bøker, ofte både voldsomt, drastisk og sterkt (overdrevet?).

Jenny forsvarer seg og presiserer:

Selvfølgelig synes jeg ikke det er greit at menn voldtar, det var da ikke det som var poenget mitt. Poenget mitt var at det går an å portrettere sterke og skadete kvinner uten at man skal ta det så langt ut? Jeg synes hun var en klisjé.

Mange finner imidlertid Salander både troverdig og realistisk. En av disse er Charlotte B. Hun skriver at hun: ”forelsket meg fort i Lisbeth”. Hun fortsetter: ”Hvordan kan ikke det prege et menneske i så stor grad som det har preget henne? Det er jo nettopp det som skaper henne,

denne tragiske oppveksten hennes.”. Hanan Abdelrahman er enig i at Salander er troverdig innenfor rammen av historien: ”Lisbeth Salander er spennende, ekte og velskildret hovedperson rett og slett. Jeg likte henne godt! Så filmene jeg, de engasjerte meg:-)”

Abdelrahman utdyper i et senere innlegg:

Jeg beundrer Lisbeth Salander jeg og, liker ikke hjelpesløse kvinner som lar seg styre av menn. Hun representerer revolusjonen inni frie kvinner....hun aksepterer ikke dritt rett og slett:-)Likte godt at hun har kontroll over følelsene sine, samtidig som hun er veldig søt og snill mot de personene som er viktige for henne. Denne kombinasjonen her er veldig spennende og sjarmerende synes jeg:-)

Norah håper karakteren kan ha innvirkninger utenfor sin egen litterære verden:

Kanskje visse menn bør ta en figur som Lisbeth Salander til etterretning? De kan jo risikere at jentene/kvinnene de bruker vold mot og utøver sin makt på, en vakker dag finner ut at de virkelig skal ta igjen så det monner...

Brit skriver i et innlegg i en diskusjon om hvordan gode bøker kan bli sin egen troverdige virkelighet. Hun mener *Menn som hater kvinner* er et eksempel på en slik verden:

Ei krimbok skal helst være slik at vi (som du også påpeker) blir hensatt til en helt annen og fiktiv verden der absolutt alt kan skje, at vi har problemer med å legge den fra oss, gir blanke blaffen i alt annet mens vi holder på å lese oss gjennom de råspennende og bloddryppende sidene, mens nervene dirrer og håret reiser seg på hodet... Det er en følelse av pur, herlig forløsende renselse i å ha vært dypt inne i en slik verden!

Også Sigrid fortaper seg i bokens verden: ”Jeg klarte heller ikke legge fra meg denne. Nesten litt skummelt hvor "inn" i boka jeg kom!”.

Noen opplever også at Lisbeth Salander kan fungerer som et element som får den til å oppleve fremmedhet. Hun er noe nytt og annerledes. En av de som sier dette tydeligst er TorillS:

Jeg ble helt oppslukt av denne triologien, og det skyldes i all hovedsak historien om Lisbeth Salander. Selv om hun er hacker og sånn sett kriminell, er hun bare så kul, intelligent og handlekraftig. Faktisk også ganske interessant å lese om en ung kvinne som overhodet ikke er følelsesstyrt.

Mogstad mener bokens plott er for lik andre hun har lest før til å fremstå som fremmed: ”(...) spennende, holder deg våken, og som all god krim, det er den du minst tror det er. Eller slik skulle jeg ha ønsket det var. Misforstå meg rett, boken er god den, men den er litt for lett.”

Hanan Abdelrahman er enig i at det: ”alt er forventet ja:-) hvem skulle misbruke henne andre enn vergen sin? var lett å gjette..osv”.

Jan Fogen opplevde ikke et møte med Salander: ”Selv opplevde jeg ikke at Lisbeth Salander kom under huden. Men mange kvinner jeg har snakket med opplever det sånn. Til og med min mor på 85 synes hun er en fascinerende karakter.” En grunn til dette kan kanskje være at Salander er mer fremmed for menn enn kvinner?

5.1.3 Blogger

Tabell 2. Oversikt over blogg anmeldelser av Menn som hater kvinner

Blogg	Skribent	Publisert
Min lille verden av bøker	Margrethe	5. april 2010
Once upon a time	Mai Lene	8. januar 2014
Stines notater	Stine Marie	13. april 2009
Skrift	Ståle Ertzgaard	21. desember 2008
Min blogg :)	Torbis	21. juni 2010

5.1.3.1 Genetisk kriterium

Mai Lene (2014) fra bloggen Once upon a time begynner med å begrunne hvorfor hun har valgt å lese boka med de gode mottakelsen den har fått: ”*Menn som hater kvinner* er veldig kritikarrost og har fått fleire seksarar på terningen, og eg har alltid tenkt at før eller sidan må eg ta opp boka og lese henne.”. Innholdet i en bokhylle i et hus hun var på besøk i et sted ut utlandet pirret nysgjerrigheten hennes ytterligere:

Han har berre skrive tre bøker, men dei hadde to eksemplar av *The Girl with the Dragon Tattoo* (*Menn som hater kvinner*) med to forskjellige omslag. Dei hadde fleire eksemplar av dei to neste i serien på engelsk, i tillegg til at dei hadde samtlege bøker på fransk. Det minna meg på at desse bøkene bør eg lese.

Også nylige hendelser rundt bøkene aktualiserte dem for henne:

Det som verkeleg fekk meg til å ville lese dei var nyhenda om ei ny bok i serien. Forfattaren døydde i 2004, men no har forlaget latt ein annan person skrive den fjerde boka. Kva tenkjer eg om det? Eg veit ikkje, men eg trur eg hadde blitt mektig irritert om nokon hadde skrive den siste boka i Harry Potter-serien ferdig, og den “nokon” ikkje var Rowling, men så er jo det ein serie ein bør lese frå A til Å og som henger saman.

Stine Marie (2009) fra bloggen Stines notater mener den ikke fortjener omtalen den har fått: ”Så hvorfor denne trilogien er hypet opp så til de grader skjønner jeg ikke helt,”. På bloggen Skrift nevner Ståle Ertzgaard (2008) også forhåndsomtalen boka har fått, men han synes den leverer bedre: ”Samtidig skal det mye til å leve opp til det ryktet boka har fått. Og det klarer den nesten.”

Ertzgaard mener verket lever opp til sjangerforventningene: ”*Menn som hater kvinner* er en godt skrevet spenningsroman av ypperste merke. Boka er, som god krim skal være, (...) Liker du nordisk krim, er dette noe av det bedre du får.” Også Torbis (2010) fra Min blogg :) synes dette verket gjør seg godt i forhold til andre innenfor sin sjanger: ”Boka er en skikkelig krim-bok”. Hun ser videre på hvordan hun bedømmer den i forhold til hvordan andre gjør det:

Meningene om denne boka er ganske delte. Mange mener at det er for kjedelig, traust svensk krim, mens andre synest den er en av de beste bøkene de har lest.. Ja, så forskjellig kan smaken være fra menneske til menneske, og godt er det da :) (...) Konklusjonen min blir (...) at for min del er dette en bra krim-bok som passer best for de som allerede liker krim godt.

Margrethe (2010) bak Min lille verden av bøker begynner også sitt innlegg med å henvise til bokens status: ”Endelig har jeg fått begynt på den berømte trilogien.” Hun føler den innfrir og skiller seg positivt ut fra annen krim: ”Selv om jeg hadde skyhøye forventninger etter å ha sett flere seksere på terningene, var boken kanon bra! Det var noe annet enn de vanlige krimbøkene jeg leser.”

5.1.3.2 Kognitivt kriterium

Ingen blogger nevner noe kognitivt aspekt ved *Menn som hater kvinner*.

5.1.3.3 Moralsk/politisk kriterium

Mai Lene (2014) nevner det moralske aspektet ved en av hovedpersonene, Lisbeth Salanders, arbeid: ”Ho kan bidra med inngående undersøkingar og rapportar av folk og vise eit meir nyansert bilete av dei største heltane og dei verste skurkane.”. Hun bedømmer også Mikael Blomkvists privatliv som annerledes: ”Mikael Blomkvist er spesiell. For det første har han eit nokså fritt forhold til kollegaen Erika, eller Ricky som han kallar henne.” Hun konkluderer med at karakterene utviser god moral og kan fungere som rollemodeller: ”Karakterane er i tillegg beundringsverdige, og ein forstår motiva til dei fleste av dei.”.

Også Ertzgaard (2008) bedømmer Salanders moral:

Lisbeth Salander, en ung og særdeles kapabel ”digger of dirt” om andre. Hun er også en ung dame med en særegen personlighet, med utradisjonelle arbeidsmåter, på mange måter uten skrupler, men også med en utpreget rettferdighetssans – som riktignok kan føre henne i konflikt med loven. Og da vinner stort sett rettferdighetssansen.

Også Margrethe (2010) begrunner Salanders moral med hennes fortid: ”Etter flere mislykkede møter med politiet i fortiden, tar hun saken i egne hender.”

5.1.3.4 Kompleksitetskriteriet

Mai Lene (2014) synes boken presterer godt når det kommer til kompleksitet: ”Stieg Larsson knytter fleire trådar saman til ein på ein ypperleg måte.” Margrethe (2010) synes kompleksiteten er med på å gjøre handlingen spennende: ”Men det var hele tiden en gåte om hvem som var syndebukken. Etter endt bok hadde jeg mistenkt samtlige i Vangerfamilien. Det er et tegn på at Stieg Larsson har gjort jobben sin.”. Stine Marie (2009) er derimot ikke imponert over slutten: ”Løsningen på gåten med Harriet Vanger var litt for simpel, synes jeg, og det går veldig fort fra de finner ut hvem gjerningsmannen er til alt er på plass og Mikael går videre med Wennerström-saken.”. Ertzgaard (2008) synes den kan bli litt for kompleks: ”Mange krumspring og en del unødvendige sidefortellinger forstyrrer noe. Men ikke nok til at jeg som leser mister tråden eller lysten til å lese videre.”

Torbis (2010) synes det blir litt for mye å holde styr på:

Første bok i Millennium triologien starter greit, men blir bedre etterhvert som man klarer å plassere de ulike karakterene i forhold til hverandre. I begynnelsen er det

litt mange ulike mennesker å forholde seg til, og jeg må stadig bla tilbake for å holde tråden. Det er også litt for mange beskrivelser og sidespor. Etterhvert ordner det seg og det meste henger i, slik at jeg ikke trenger å bla bakover hele tiden :)

Hun synes måten historien er bygd opp på fungerer bra. Den er sjangertro uten å bli for klisjé: ”(...) skikkelig klisje-krim..hehe..Neida, ærlig talt så fungerer det bra her, og det blir en bra historie.”

5.1.3.5 Integritetskriteriet

Mai Lene (2014) finner at alle delene av historien er godt integrert og at de skaper tilfredshet: ”Måten han kontruerer plottet på og let lesaren sitje tilfredsstilt igjen etterpå.” Torbis (2010) synes det blir: “(...) litt for mange beskrivelser som ikke var nødvendige.”

5.1.3.6 Intensitetskriteriet

Mai Lene (2014) synes at boken er svært intens: ”Det er 550 sider med spenning, uro og nervepirrende opplevingar.”, og at den holder på oppmerksomheten: ”(...) han tek lesaren med til stader på og held han eller henne der, heilt til siste slutt.”

Stine Marie (2009) syntes boken var treg i starten:

(...) jeg synes det tok litt lang tid før det skjedde noe. Riktignok startet boken rett på et mysterium, men det var altfor mange sider å lese før Mikael kom seg opp til Hedeby, og deretter altfor lenge før Lisbeth Salander kom inn i bildet i forbindelse med Mikael Blomkvist.

Hun fant heller ikke boken generelt særlig spennende: ”Jeg synes også at det ikke var en veldig spennende historie som ble fortalt, og da særlig ikke Wennerström-saken.” Torbis (2010) er enig i at begynnelsen er mindre intens: ”Personlig så kan jeg kanskje være litt enig i at det ble litt kjedelig til tider, (...) blir etterhvert ganske spennende. Det blir også etterhvert ganske spennende å finne ut av hvem som er morderen...” Ertzgaard (2008) på sin side finner teksten svært spennende: ”(...) vanskelig å legge fra seg, og drar leseren mer eller mindre frivillig videre. En finner seg ufrivillig ytterst på stolen, for å si det slik, med tørr munn og sår tommel etter å ha bladd videre, stadig videre.” Han synes til og med den gjør opp for tilkortkommenheter på andre områder: ”De få ”skavankene” som kan sies å være der, drukner i spenningen og drivet.” Margrethe (2010) på sin side opplevde å få spenningen ødelagt av

forhåndskunnskap: ”Jeg var selvfølgelig dum nok til å se filmen før jeg leste boken. Noe som førte til at litt av spenningen ble borte, ettersom jeg visste hvem den skyldige var.”

5.1.3.7 Virkelighet, oppriktighet og fremmedhet

I følge Mai Lene (2014) treffer Larsson godt på både troverdighet og oppriktighet hos sine karakterer: ”(...) han skaper troverdige karakterar på som kven som helst kan skape eit forhold til.” Det samme gjelder den verdenen han skaper i boken: ”Stieg Larsson tek deg med “dit”. Det er levande skildringar med ord som gjer at me kjenner igjen stemninga og automatisk knytter stadane til stader me kjenner frå vårt eige liv.” Hennes eneste innvending kommer når det gjelder virkeligheten i troverdigheten i enkelte deler av teksten: ”Det einaste eg kan setje fingaren på er at det er litt urealistisk mange gonger, og då meiner eg ikkje nødvendigvis småting. Til dømes stemmer ikkje alle arbeidsmetodane deira heilt med røynda.”

Hun opplever fremmedhet i både karakter og historie:

Mikael Blomkvist er ikkje ein typisk krimhelt. Han er journalist, noko som er litt krimaktig, men han er ingen typisk krimhelt på den måten at han søker ikkje oppdraget sjølv. Han har ikkje noko sterkt ønske om å løyse gåta, og han finn ikkje gåta sjølv. Den blir gitt han av ein annan. Vanlegvis kjem journalistane til ein ulukkesstad, skriv om saka og byrjar og interessere seg meir enn godt er. Dette er litt motsatt. (...) På den andre sida har me ein endå meir “utypisk” (dårleg ord) karakter i ein kriminalroman. Lisbeth Salander er blant Sveriges største hackarar. Ho er sær, distansert og asosial. I tillegg er ho umyndiggjort og har eit nokså ambivalent forhold til sin nye verge.

Stines Marie (2009) positive innvending til boken er også relatert til Salanders fremmedhet: “(...) det unike vesenet Lisbeth Salander er med på å gjøre leseropplevelsen en del mer positiv.”

5.2 De usynlige

5.2.1 Anmeldelser

Tabell 3. Oversikt over avisannonser av De usynlige

Avis	Anmelder	Antall ord	Publisert
<i>Adresseavisen</i>	Terje Eidsvåg	424	15. august 2013
<i>Aftenposten</i>	Pål Gerhard Olsen	487	18. august 2013
<i>Bergens Tidene</i>	Anne Schäffer	335	16. september 2013
<i>Dagbladet</i>	Cathrine Krøger	480	15. august 2013
<i>Dagsavisen</i>	Turid Larsen	629	17. august 2013
<i>Fædrelandsvennen</i>	Bjarne Tveiten	499	27. august 2013
<i>Morgenbladet</i>	Bernhard Ellefsen	953	23. august 2013

5.2.1.1 Genetisk kriterium

Turid Larsen (2013) skriver i *Dagsavisen* at *De usynlige* er en: “(...) klassisk utformet roman.” Terje Eidsvåg (2013) fra *Adresseavisen* bruker mye av sin anmeldelse på de genetiske aspektene. Han begynner slik: “God gammeldags roman om ei øy på Helgelandskysten.” Så går han videre til å sammenligne *De usynlige* med forfatterens tidligere litterære produksjon:

Det kan se ut som om Roy Jacobsen har snudd bunken som forfatter. Hans forrige roman *Anger* (2011) var en ny versjon av hans fjerde roman *Virgo* fra 1988. Høstens roman *De usynlige*, som for all del ikke må kobles til Erik Poppes film med samme navn fra 2008, kan minne om en forhistorie til første del av Jacobsens største suksess *Seierherrene* (1991).

Anne Schäffer (2013) gjør det samme i *Bergens Tidene*:

Boken kan leses som en frittstående roman om en familie av det usynlige slaget, kystproletariatet, på en av tusenvis små øyer langs norskekysten. Og/eller som en parallellroman til *Seierherrene* (1999) og *Vidunderbarn* (2009). Jeg liker å kjenne igjen miljøet, slik det er skildret i første del av *Seierherrene*.

Larsen (2013) relaterer også boken til *Seierherrene*: “Forfatteren skriver om årene 1913 til 1928, mye av miljøet er gjenkjennelig fra første delen av *Seierherrene*, Roy Jacobsens

gjennombruddsroman.” *Fædrelandsvennens* Bjarne Tveiten (2013) kjenner seg også igjen: ”Du treng forresten ikkje lese mange sidene i denne romanen før du kjenner att miljøet i første delen av *Seierherrene*, boka frå 1991 som vart det store gjennombrøtet for Jacobsen.” I *Dagbladet* sammenligner Cathrine Krøger (2013) også med forfatterens tidligere verker:

Boka er Roy Jacobsen på sitt aller beste. Handlingen er lagt til samme miljø som Jacobsens gjennombruddsroman *Seierherrene*, fra 1991. Også tematikken er noe av den samme. (...) Men Jacobsen er helt suveren på denne type fortellinger - som han også er det i min favoritt (til nå) *Hoggerne* (2005).

Eidsvåg (2013) sammenligner verket så med kjente norske forfattere som har skrevet om de samme temaene:

Roy Jacobsen skriver seg godt opp mot Olav Duun og Johan Bojer, med en spesiell kjærlighet for øyfolk og forholdet mellom en far og en datter i trange, værharde tider. Boka kan dessuten leses som et kledelig motstykke til Jan Jakob Tønseths nye roman *Presten* som ser beslektet miljø og tidsperiode gjennom en prests øyne. I *De usynlige* har presten en helt annen rolle, for en familie som bare oppsøker ham når de må.

Aftenpostens Pål Gerhard Olsen (2013) velger å sammenligne forfatteren med en av hans samtidig kolleger: ”Denne indirekte, taushetsinnhyllede samværsformen er Per Pettersons litterære spesialitet, men jeg synes kanskje Jacobsen overgår ham med sin stringente evne til å la det usagte og emosjonelt ladede spille inn i selv den minste praktikalitet.” Larsen (2013) mener Jacobsen er en av vår tids fremste forfattere: “*De usynlige* er blitt nok et svært synlig bevis på Roy Jacobsens solide frontplassering i norsk litteratur.” Tveiten (2013) mener forfatteren får vist frem hvor god han er: ”Ein viktig ting heilt til slutt: *De usynlige* kunne lett ha blitt sentimental søtsuppe, men blir det så absolutt ikkje. Det fortel det meste om kva for stor forfattar Roy Jacobsen er.”, og Eidsvåg (2013) kaller boken epokegjørende: “Sånn sett er det imponerende av Roy Jacobsen å begå en roman som kanskje kunne ha vært skrevet for 75 år siden, men som da neppe hadde fortont seg så epokemalende som den gjør i dag”

Schäffer (2013) nevner at boken har fått mye oppmerksomhet:

Jeg stiller ikke med blanke ark når jeg i dag anmelder *De usynlige*, en måned etter boklansering. Jacobsens roman ble kritikerrost opp i skyene allerede første uken. Den ligger stadig på topp på Boklista. Førsteopplaget er utsolgt, boken er solgt til seks land, og neste uke diskuterer Norsk kritikerlag romanen med utgangspunkt i

Klassekampens panegyriske kritikk, og *Morgenbladets* motstemme som synes fortellerstemmen er pompøs i en historisk roman der de stilistiske valgene er uavklarte.

Det samme gjør Bernhard Ellefsen (2013) i *Morgenbladet*: ”Før utgivelsen er Jacobsens roman allerede solgt til oversettelse i flere land, og den vil garantert nå mange lesere utover høsten.”, men han er videre ikke spesielt imponert:

Roy Jacobsen har skrevet en forførende historisk roman, men unngår ikke sjangerens fallgruver. (...) Om sin nye - og allerede suksesserklærte - roman *De usynlige* sier Roy Jacobsen at den «er en hypermoderne roman litterært sett» (*Aftenposten*, 16. august), men for meg virker den å være skrevet uten særlig interesse for sjangerens fortellertekniske utfordring. I stedet sveiver Jacobsen til med et romanspråk på metafor-speed. (...) Andre kritikere har allerede rukket å rose Jacobsen for hans ubesværede omgang med Helgelandskystens dialekt samt de mange termene knyttet til fiske, jordbruk og annen primærnærings relatert virksomhet der oppe. (...) Men når teksten fremstår som et lite gjennomtenkt lappeteppe av ulike tider, refleksjonsnivåer og språkblomster, er det liten grunn til å tro at den vil gjøre noe bemerkelsesverdig utslag på den litterære seismografen. (...) Roy Jacobsens nye roman mislykkes fordi fortellerstemmen ikke bare virker utidsmessig, men også strør rundt seg med godtkjøpstanker som denne: «Ingen kan påberope seg noen fortjeneste for det sinnrike tunet, det er resultatet av en kollektiv og nedarvet visdom, bygd på dyrekjøpt erfaring.» Slike setninger ville senket en hvilken som helst roman til bunns, uansett sjanger.

5.2.1.2 Kognitive kriterium

Larsen (2013) mener *De usynlige* både gir innsikt og kunnskaper: “Den skaper innsikt og gir forståelse for livsvilkår som både er nære i historisk forstand, og likevel fjerne. (...) Roy Jacobsen avslører en imponerende kunnskap om redskaper og fiskeutstyr, om jordbruk og fjøsstell, om vind og vær, om fugleliv og planteliv.” Også Tveiten (2013) anerkjenner mengden av kunnskap som blir demonstrert: ”Det må ligge masse såkalla research i botnen, om daglegliv på ei slik øy, om fiskemetodar, verktøy osv.”

5.2.1.3 Moral/politiske kriterium

Krøger (2013) peker på et politisk kriterium:

Det er også - som alltid hos Jakobsen - et klasseperspektiv i boka. Det kommer fram når Ingrid skal tjene hos brukseierens sønn, hans unge kone og to barn. Der skjer dramatiske ting. Og hva gjør en med de rike når de blir fattige? «Det stemmer jo ikke, den omvendte logikken, historien i revers. Det er like meningsløst som at vannet renner oppover.»

Larsen (2013) er imponert over romanpersonenes arbeidsmoral og mener vi i vår tid har mistet noe:

I romanen «De usynlige» portretterer forfatteren et kystproletariat med en livsmestring som inngir respekt og beundring. (...) Å betrakte fortidas mennesker lett overbærende kan bli vanskelig etter å ha lest Roy Jacobsens roman *De usynlige*. Med stor autoritet og språklig eleganse gir han våre nære forfedre en verdighet, innsikt og kunnskap som vi nåtidsmennesker er blottet for. Ja, romanen til Roy Jacobsen gir leseren en uventet tapsfølelse. (...) Følelsen av tap kommer når man leser om mennesker som allerede fra barnsben av behersker og mestrer sine livsvilkår med en grad av utholdenhet som vi moderne mennesker knapt forstår.

Ellefsen (2013) blir også fasinert av denne moralen: “Medrivende er da også historien om de karrige folkene der ute ved kysten. Ærlige mennesker som dyrker jorden og langsomt erobrer naturen er tilfredsstillende på en grunnleggende og nokså forførende måte.”

5.2.1.4 Kompleksitetskriteriet

Olsen (2013) finner både fortellerstemmen og karakterene komplekse: “Utstyrt med en leken og subtilt skiftende allvitende fortellerstemme, svever Jacobsen inn og ut av de ulike familiemedlemmene og gir hver især et dirrende sterkt nærvær i teksten.”

5.2.1.5 Integritetskriteriet

Eidsvåg (2013) synes språket i romanen er godt integrert i helheten: ”Rammen er ei øy og en familie av fiskerbønder på Helgelandskysten. (...) Lange, syngende setninger i dynamisk blanding med korthugde oppsummeringer og saftige replikker kler folk, landskap og vær i den best konsentrerte romanen til Jacobsen siden *Hoggerne* (2005).” Han mener hovedpersonen holder fortellingen sammen: ”Vesle Ingrid blir historiens fasteste punkt, fra fars lille jente til altfor tidlig voksen, med tyngende ansvar og et helt livs erfaringer presset inn i harde oppvekstår”. Olsen (2013) mener: ”Jacobsens prosa er jordnær ved å være himmelhøy og himmelhøy ved å være jordnær. Den puster fullstendig fritt”. Larsen (2013) mener den litterære formen er vellaget: ”Slitet for tilværelsen på en nordnorsk øy for hundre år siden får sikker litterær form av Roy Jacobsen.”

Schäffer (2013) føler fortellerstil og språk er velintegrert i fortellingen:

Jeg ser den allvitende fortellerstemmen bryte gjennom i den realistiske fortellingen, på samme måte som solen stedvis trenger gjennom skylaget etter uværet. Den forstyrrer ikke, men underbygger tilbakeblikket på nær historie. (...) Gjennom detaljerte beskrivelser av dagliglivets slit, portretterer Jacobsen hele mennesker, karakterer som blir sittende i leseren. Språket er både kraftfylt og presist. Gjennom malende beskrivelser av det skiftende været - fra vårsol og sommertørke til stormer som fillerister øyen - fyller forfatteren ut bildet av kystproletariatet i vår nære historie.

Ellefsen (2013) mener på sin side at fortellerstemmen er dårlig integrert og uoversiktig:

Som historisk roman oppleves *De usynlige* uavklart i sine valg: På den ene siden skal da tiden tre frem gjennom replikker og beskrivelser. På den andre får vi tallrike anakronistiske forklaringer og en rekke tolkningsforslag i selve romanteksten som mest av alt lyder som en blek litteraturkritikers kommentarspor til fortellingen (...) Selve tidens gang og dens litterære konsekvenser er vanskelig å få grep om i *De usynlige*. Det hjelper ikke at leseren på eien også må greie ut i 983 noen nokså uoversiktlige språkvaser.

5.2.1.6 Intensitetskriteriet

Olsen (2013) føler intenst med karakterene: ”Mesterskapet hans består i at han setter sine ofte hardt prøvede personer i en så ekstremt fysisk og følbart bevegelse at leseren opplever en nærmest optimal deltagelse i både sinn og skinn.” Schäffer (2013) synes historien formidles: ”Med kraftfullt og presist språk”. Larsen på sin side finner språket intenst:

Og det hele beskrives og omtales med et presist observerende blikk. Også personbeskrivelsen nyter godt av denne lette, antydende og likevel presise beskrivelsen. Enten det skrives om å bøte garn eller en straffanges truende ankomst til øya, holdes det hele i et stramt språklig grep. Her sies og skrives det ikke for mye, og heller ikke for lite. Roy Jacobsen viser med denne romanen hvilken språklig finstemt forfatter han er.

Tveiten (2013) finner boken svært intens i det at den formidler mye på kort tid: ”Eg hadde ei kjensle av å ha lese ein mykje lenger roman då eg var ferdig med han, det står så ufatteleg mykje mellom linjene”.

Ellefsen (2013) mener derimot at litterærere vendinger legger en demper på fortellingen: ”Veien er kort fra møkk til uforståelig metafysikk. I det hele tatt gjør trangen til gjennom sammenligninger og fortolkende bemerkninger å sette det konkrete i forbindelse med historiens storslåtte fortelling deler av romanen til nokså seig lesning.”

5.2.1.7 Virkelighet, oppriktighet og fremmedhet

Eidsvåg (2013) oppfatter verket så virkelighetsnært at det nesten blir for historisk å regne:

”*De usynlige* er en roman fra en del av nyere norsk historie som sjelden når opp til overflata i våre dager, kanskje med unntak av spel og markeringer i kystlandskapeneden utspant seg i.”

Også Olsen (2013) finner romanen realistisk:

De usynlige kaster et knivskarpt lys over et øyrike på Helgelandskysten for rundt regnet hundre år siden, (...) Jacobsen forskjønner ikke et sekund, stikker konsekvent ut en kompasskurs som lar oss kjenne på kroppen akkurat hvor nådeløs kampen for tilværelsen var. Her er det åpne kjøttsår og bitende kulde og hjerteskjærende stormer som river ned raskere enn hender makter å bygge opp.

Schäffer (2013) oppfatter romanen som svært virkelighetsnær: ”(...) gir Roy Jacobsen oss vår nære historie. (...) Historien bølger videre og over øyen i Utkant-Norge skyller det historier om psykiatri og fattigdom som var herskende for ikke så lenge siden.” Det samme gjør Krøger (2013):

Sterkt og poetisk om vår nære fortid. (...) En påminnelse om at det ikke er så mange år siden de fleste av våre forfedre klorte seg fast på karrige smågårder i et barskt klima. De var lutfattige og slet umenneskelig for tilværelsen. (...) Det er en fortelling hentet fra virkeligheten, om en av de mange familiene som forsøkte å skape seg en tilværelse på øyer langs norskekysten.

Larsen (2013) mener måten det er beskrevet på stemmer med det hun tror var virkeligheten:

”Med presisjon og letthet skriver Roy Jacobsen fram dagliglivet og det seige slitet på øya.

Uten at det tipper over og blir en elendighetsbeskrivelse.” Tveiten (2013) synes også dette er svært realistisk skrevet:

Det er det utfattige Noreg for på lag 100 år sidan Roy Jacobsen skildrar, så godt at du kan kjenne den iskalde trekken gjennom gisne husveggar når vinterstormane herjar. Så godt at du kan kjenne den lukta av torsk som heng på hjell. Så godt at du ikkje kan la vere å kjenne redsla vaksne og barn kjenner når grov sjø trugar med å kvelve småbåten. (...) Dialogane, på friskt og usminka helgelandsdialekt, sit som eit skot. Eg har vore gift med ei helgelandsdame i over 40 år, så det e sagt. (...) Ingrid står alt som barn fram som ein typisk representant for dei sterke kvinnene i kystdistrikt der kombinasjonen fiskar og bonde var vanleg.

Ellefsen (2013) på sin side mener verket feiler som historisk roman, mye på grunn av mangel på oppriktighet i fortellermåten:

Mer enn noe annet skal *De usynlige* være et bilde av en for oss forgangen tilværelse. Vendinger å la «kaller de dem» gjør påtrengende følelsen av at det sitter en forfatter i Oslo på begynnelsen av 2010-tallet og skriver om mennesker et annet sted i en annen tid. Misforholdet mellom dialektspråket i replikkene (...) og den pompøse fortellerstemmen er kanskje tenkt å være ”hypermoderne”. I mine øyne er de stadige skiftene i toneleie snarere ødeleggende realismebrudd i en roman som lener seg så tungt på realismens opp slukende kraft.

Eidsvåg (2013) opplever boken som fremmed i forhold til vår tid: ”Litterært sett er den en norsk kystroman om mennesker og levekår for 100 år siden, i så stor kontrast til dagens norske virkelighet og litterære landskap at fortellingen også framstår som en hyllest til folk fra en annen tid.”

5.2.2 bokelskere.no

5.2.2.1 Genetisk kriterium

Hilda sammenligner boka med andre samtidige romaner:

Noko som elles er noko uvanleg for ein moderne roman, er at tragiske, personlege hendingar som fekk store konsekvensar vart knapt og konsist fortalt. Eg fekk assosiasjonar til norrøn litteratur ved fleire høve – også i dei delene av boka der det nærast var opprømsing av den eine hendinga etter den andre....

I et innlegg som starter en diskusjon mener Annikken L at boken har likheter med *Markens grøde*: ”Jeg synes den minner meg om *Markens grøde* av Knut Hamsun, bare at her har vi med havets folk å gjøre.”. Som svar til dette innlegget skriver Jostein Røyset: ”Ser poenget med *Markens Grøde*. Eg fekk også litt Juvikfolke-fornemmelsar undervegs. Men boka traff nok ikkje meg like godt som den traff deg.” Rose-Marie trekker også paralleller til Hamsun:

At et knippe av de profesjonelle anmelderne har trukket paralleller mellom *De usynlige* og Hamsuns *Markens grøde*, overrasker på ingen måte meg. Faktisk tenkte jeg selv i de baner mens jeg leste boka, for nærmere det dypt eksistensielle er det vanskelig å komme, tenker jeg. (...) han minner meg så veldig om Hamsun, selv om Jacobsen aldri faller for fristelsen til å sette seg til doms over sitt persongalleri. Der Hamsun harsellerer med sitt persongalleri - der behandler Jacobsen sine personer med den dypeste respekt.

Øyvind Berekvam føler boken lever opp til forventningene: ”Dette var virkelig en vakker liten bok. Den levde i aller høyeste grad opp til den voldsomme positive omtalen den har fått.”. Steinar Jøsok er ikke enig:

Synes for så vidt at det var ei god bok, men tror at Jakobsen får den lille ekstra gratis positive presseomtalen, som flere andre menn i samme alder som har prestert flott tidligere ofte får. De får godt betalt for merkevaren sin. Jeg tenker da på Jon Michelets *Skogsmatrosen* og Per Pettersons *Jeg nekter*. Bak disse går pressa og reklamefolka i flokk.

Etter Heidis mening når ikke denne boken helt opp i forhold til andre av samme type: ”Denne typen bøker ligger innenfor min favoritt-genre. Oppvekst, hardt arbeid, trange kår og vanskelige skjebner faller i smak. Likevel når ikke denne fortellingen helt opp for min del.”.

Jøsok mener den er bedre enn andre av Jacobsens romaner: ”Jeg kan ikke akkurat påstå at jeg er noen stor fan av Roy Jacobsen (jeg greide aldri å bli ferdig med *Seierherrene*...), men denne falt jeg for.” Norah er derimot også mer imponert over hans tidligere produksjon: ”Roy Jacobsen har vist at han kan skrive, - igjen! Likte du denne, så burde du også kunne greie å like *Seierherrene*. Den har lenge vært min absolutte favoritt blant bøkene til Roy Jacobsen.”. Rose-Mare ser også en sammenheng med *Seierherrene*: ”I likhet med hans roman *Seierherrene* som utkom i 1991, og hvor handlingen er lagt i samme område!”. Heidi B foretrekker *De usynlig*: ”Mange har *Seierherrene* som favoritt i Jacobsens forfatterskap. Handling og miljø i *De usynlige* tangerer deler av *Seierherrene* men er bare enda bedre skrevet etter min mening.”.

Etter Heidi Bs mening er dette prisverdig litteratur som hevder seg godt sammenlignet med andre:

Det lukter Nordisk Råds Litteraturpris lang vei av denne romanen! Den har nemlig alle de klassikerpreg jeg kan komme på; en udødelig og tidløs historie, en historie med mange bunner og som kan leses om og om igjen, en språkføring som er av høy litterær kvalitet

5.2.2.2 Kognitivt kriterium

Jostein Røyset føler at troverdigheten blir stryket gjennom kunnskapene som formidles: “Forfatteren har lagt ned ein stor innsats i å beskrive ulike arbeidsoperasjonar, navngi reiskapar og ellers gi ei detaljert og truverdig utgreiing av levemåten på denne tida.”

5.2.2.3 Moral/politisk kriterium

Jostein Røyset opplever at hovedpersonene viser gode holdninger og moral:

Dei greier årvisst å karre saman såpass med ressursar at dei kan oppnå små, stegvise framskritt på øya. Kai, brønn, møblar og etter kvart også maling til våningshuset, det blir ei råd med alt for den som er både arbeidssam og nøysam. (...) Den kanskje mest gripande delen av boka er korleis menneska på denne ytterste nakne øya, langt borte frå folkeskikken, viser at når det røyner på så er dei langt meir siviliserte enn bygdefolket.

Også Rose-Marie er imponert over måten de levde på og alt de utholdt:

Det er et sterkt folk som beskrives, men alle klarer likevel ikke dette livet. Ikke bare havner mor Maria i en periode på asylet, men hun kommer i det minst hjem til slutt. Den fine fruen hvis barn Ingrid blir sendt til for å passe, kommer aldri derfra etter at mannen hennes har gått konkurs og mest sannsynlig tatt sitt eget liv. Og plutselig blir Ingrid, hvis eget voksenliv egentlig ikke har tatt form enda, fylt med ansvar for to unger som har vokst opp i rikdom, og som nå må avfinne seg med det vesle hun og hennes familie har å tilby ... Det er et karrig liv, et helvetes liv ... Man snakker ikke i utrengsmål, og planer og drømmer holder man helst for seg selv.

Hun mener også at forfatteren gjør et viktig arbeid med denne romanen:

(...) det er herlig at forfatteren løfter frem en viktig del av Norges historie. En historie godt egnet til å skape stolthet for alle dem som faktisk kommer fra denne landsdelen, men som kanskje ikke har snakket høyest om det tidligere i sitt liv... En historie om et kystproletariat, som har bidratt til å bygge Norge, men som tidligere har vært utelatt fra historiebøkene.

Lillevi diskuterer det politiske i tittelen:

Jeg tenker at Jacobsen med den vil uttrykke storsamfunnets syn på den fattige og hardt arbeidende kystbefolkningen. De som skaper verdier uten å få så mye igjen for det. Likevel er det noe som skurrer for meg, uten at jeg helt kan sette fingeren på det. Kystmenneskene er ikke verdsatt som de skal, men usynlige.... heller ukuelige.

5.2.2.4 Kompleksitetskriteriet

Jostein Røyset oppfatter at mye blir kommunisert mellom linjene i teksten: "Dialogen er knapp, det er like viktig kva som ikkje blir sagt som kva som blir sagt." Han er imidlertid usikker på om han fikk med seg alt, om historien ble for kompleks til at han kunne gjennomskue den skikkelig:

Det er i tillegg mulig at der er eit ekstra lag i forteljinga som eg ikkje har fått med meg. Enkelte hint undervegs, antydningar og stemningar som ser ut for å vere skrive inn med overlegg, men som eg kanskje ikkje greier å tolke. Derfor kjem eg nok til å følge med på eventuelle diskusjonstrådar om boka framover, for å sjå om det var noko eg gjekk glipp av.

Rose-Marie føler kanskje at hun fikk hjelp til dette gjennom et møte med forfatteren:

Jeg var på dette tidspunktet allerede godt i gang med boka, men altså ikke helt ferdig. Akkurat det er jeg glad for, fordi denne Litteraturhuskvelden tilførte meg noen flere perspektiver som jeg fikk god nytte av i min tilnærming til boka. (...) Jacobsen er sikker i språkføringen, beskrivelsene er knappe og det er mye undertekst som det er overlatt til leserne å gi mening og tolke.

Ida er fornøyd med å måtte dikte med:

En bok med både spennende språk og en fin fortelling. Likte særlig godt at du aldri vet fortellingen går hen eller hva som foregår inne i hodene til karakterene. Syns de beste bøkene er de hvor du må tenke selv for å forstå!

Hilda er ikke like fornøyd med dette: ”Fokuset var mest på det praktiske, kva dei måtte gjere, medan det mentale må ein nesten berre tenkje seg til. Men - kanskje det er meininga?”.

5.2.2.5 Integritetskriteriet

For Jostein Røyset var det enkelte deler som ikke gled helt naturlig inn i helheten: “Enkelte passasjer i boka har karakter av oppramsing av hendingar heller enn ei velkomponert historie.” Han er også usikker på hva som er den egentlige historien:

Ein får innimellom kjensla av at formålet med boka ikkje først og fremst er å fortelje historia om oppveksten til ei sterk, ung jente, men heller å nytte ei slik forteljing som rammeverk for å kunne formidle kystkultur og tradisjonar frå Helgeland.

Eivind Vaksvik føler forskjellige aspekter ved fortellingen sammen skaper et hele: ”Boka er gjennomsyret av gode og detaljerte skildringer, både av de geografiske omgivelsene, personene, det harde arbeidet disse personene utfører, og redskapene de bruker i dette arbeidet.”.

5.2.2.6 Intensitetskriteriet

Linnea⁶⁷ fant intensiteten for lav: ”Litt for mange skildringer etter min smak. Boka må leses sakte. Har aldri brukt så lang tid på 240 sider noen gang. Litt skuffende rett og slett!”. Heidi er enig: ”Jeg venter litt for mye. Venter på at noe skal skje, jeg venter på tilbakeblikk jeg ikke får, blir ikke fortrolig med karakterene og jeg kjeder meg litt til tider.”

Eivind Vaksvik er derimot mer positiv, og hadde en god leseopplevelse: ”Forfatterens gode formuleringer og grundige beskrivelser gjør det lett for leseren å leve seg inn i det han til enhver tid formidler. En bok jeg vil huske, og trolig kommer til å lese om igjen en gang.”. Lillevi er også positiv: ”En gripende vakker fortelling i et poetisk og handlingsmettet språk. Jeg kom i skade for å lese den for fort, handlingen grep meg så sterkt; denne vil jeg lese på nytt.” Lise Munthe slutter seg til: ”(...) jeg er overrasket over at jeg, en byjente, blir så oppslukt av det tilsynelatende enkle livet til disse menneskene langt ut i havgapet. Dette var en skikkelig pageturner! Anbefales!”.

5.2.2.7 Virkelighet, oppriktighet og fremmedhet

Hilda opplever fortellingen som realistisk: ”Jacobsen skildrer kvardagsstrevet usentimentalt, meir på ein måte som: ”slik var det faktisk på tidleg 1900-tal i eit fattig småsamfunn i nord””. Norah føler det samme:

Her er det så man får føle det ramsalte havet og øysamfunnet på kroppen mens man leser. (...) Han er suveren til å få fram naturen, de nådeløse naturkreftene, og kampen for tilværelsen i øyriket. Jeg levde fullt og helt med personene i øylivet der ute i havgapet mens jeg leste.

Anniken L slutter seg til: ”Jeg synes skildringene er slik at jeg kan høre, lukte og føle det som er på Burrøya”. Rose-Marie mener fortelling rett og slett er virkelig:

Det har ikke lyktes meg å finne øya, så jeg antar at den er fiktiv. Det som derimot ikke er fiktivt, er handlingen. Den skal nemlig være basert på forfatterens egen morsslekt. (...) Og alt er krydret med autentiske dialektord, godt gjenkjennelig for alle oss med familiære bånd til Helgelandskysten.

5.2.3 Blogger

Tabell 4. *Blogganmeldelser av De usynlige*

Blogg	Skribent	Publisert
Anettes bokboble	Anette	11. oktober 2013
Bøker og bokhyller...	Berit	11. oktober 2013
Karis bokprat	Kari Brenden-Bech	9. desember 2013
Pervoluto	Randi Landmark	23. september 2013
Artemisias verden	Anita Ness	11. desember 2013

5.2.3.1 Genetisk kriterium

Anita Ness (2013) bak bloggen Artemisias verden begynner sitt innlegg med å redegjøre for sine forventninger til boken på bakgrunn av den oppmerksomhet den har fått:

Det å lese bøker som har fått så mye ros og lovprisning er alltid et tveegget sverd for meg. Det skal mye for at de da holder mål i forhold til de forventningene jeg har. Jeg har opplevd å bli skuffet over både Per Pettersons *Jeg nekter* og Merethe Lindstrøms *Dager i stilhetens historie*, blant annet. En stund lurte jeg på om Roy Jacobsens *De usynlige* også ville bli en slik forventningsnedtur. Jeg har lenge ønsket å lese denne boka, spesielt da jeg hørte hva den handlet om og at så mange roste den i skyene. (...) *De usynlige* er absolutt verdt å lese. En roman det ikke skrives så mange av lenger kanskje. En hyllest til folket på øyene langs den barske norskekysten, til de som ikke lenger er.

Det samme gjør Berit (2013) fra Bøker og bokhyller...:

Det er ingen hemmelighet at jeg hadde store forventninger og forhåpninger til den nye boka fra Roy Jacobsen. Det er vel heller ingen hemmelighet at den virkelig-og entydig!- har fått en fantastisk mottakelse. Dermed er vi tilbake til det evig paradokset; høye forventninger gi fare for stygge fall... Uansett hvor stor tro jeg har på forfatteren, boka, prosjektet; det var med en viss skrekkblandet fryd jeg satte i gang spilleren.

Berit opplever boken som en slags prolog til en av Jacobsens tidligere bøker: ”På en måte er dette litt som første del av *Seierherrene*, men der den boka fokuserer på menneskene og samfunnet, er det her fokus på menneskene og naturen.” Også Ness får assosiasjoner til den samme boken: “Jeg leste også *Seierherrene* i sin tid (1991) og jeg likte den veldig godt husker

jeg. Nå ble jeg fristet til å ta den frem igjen.”. Berit mener romanen er: ”Et suverent tidsbilde og ei briljant god bok”.

Kari Brenden-Bech (2013) sammenligner *De usynlige* med andre bøker med samme tema i et innlegg på bloggen Karis bokprat:

De usynlige er langt fra den første boka som tar for seg historien til fiskerbonden i forrige århundre, Knut Hamsun, Lars Berg og Arvid Hanssen er blant dem som tidligere har skildret det slitsomme livet på norskekysten. *De usynlige* føyer seg fint inn i denne tradisjonen, og boka er viktig fordi den beskriver et levesett som i dag er gått tapt.

5.2.3.2 Kognitivt kriterium

I bloggen Pervoluto Randi Landmark (2013) roser forfatterens kunnskapsnivå: ”Forfatteren må ha gjort imponerende mye research og ha stor kjennskap til miljøet for å kunne skrive så sikkert og gi så gode beskrivelser som forfatteren gjør.”.

5.2.3.3 Moralsk/politisk kriterium

I Anettes bokboble (2013) skriver Anette at hun synes denne boken er viktig:

Mormor fortalte sin historie om sorger, gleder, bekymringer for de som var på havet og kampen for å klare seg på øyene der hjertene deres var fast. At forfatteren mener at mormor, morfar og alle som levde på samme måte fortjener å bli sett rører meg dypt. Kanskje er det nettopp på grunn av dette at denne boken har berørt meg på en måte ingen andre bøker har gjort tidligere.

Også Berit (2013) mener dette:

Det er derimot en fantastisk historie inspirert av forfatterens egen familiehistorie- den beskriver med Jacobsens velkjente nydelig melodiske språk hvordan menneskene har innfunnet seg med tilværelsen, og hvordan de med største selvfølge gjør det som forventes og trengs; Man retter ryggen og lar seg ikke affisere av at trålene i hendene er med framtrekkende enn latteren og lykkestundene. Til tross for at de ikke snakker mye, har de likevel kjærlighet til hverandre, tar vare på og respekterer hverandre.

5.2.3.4 Kompleksitetskriteriet

Ness (2013) finner at boken har mye ved seg:

Jacobsen mestrer veldig godt å skildre familiens liv og deres samspill, hvordan de har det, tenker og føler, selv om de ikke sier så mye. Han er også en mester på naturskildringer, og det er bokas styrke, levende gode rå naturskildringer, samt hvordan menneskene portretteres som levende individer uten bruk av så mange ord. Jacobsen er en slags ordskulptør. En ordkunstner. Det er slik jeg tenker om det, han hogger historien så godt, rått, enkelt, vakkert.

Anette (2013) er enig: ”At forfatteren bruker dialekt som virkemiddel gir det hele en ekstra dimensjon, (...) Det som ikke blir sagt er det som sies høyest, og jeg som leser blir utfordret til selv å finne meningene bak ordene.” Landmark (2013) på sin side mener boken lider under for mange hovedpersoner og manglende fokus: ”Det er ikke én eller få veldig tydelige hovedpersoner i romanen, snarere er alle familiens medlemmer gjort like viktige. (...) som roman betraktet synes jeg det mangler en tydeligere handling, gjerne knyttet mot en eller noen få tydelige hovedpersoner.”

5.2.3.5 Integritetskriteriet

Landmark (2013) føler at alle delene kanskje ikke er like godt ivaretatt som andre:

Slik jeg ser det er *De usynlige* mest av alt en svært imponerende skildring; flotte observasjoner, stilsikkert og mesterlig formidlet, men for meg manglet det noe - kanskje noe litt ubestemmelig - på at forfatteren virkelig får pustet liv i menneskene og historien.

5.2.3.6 Intensitetskriteriet

Ness (2013) synes boken i det lange løp tjener på en lavintensiv start:

Jeg synes romanen var vel langsom i starten, og begynte å lure på om jeg har lest for mye actionpreget krim i det siste, noe jeg sikkert også har. Men historien her tok seg opp dess mer jeg ble kjent med karakterene og ting skjedde i deres liv. Jacobsen har brukt ganske mange sider på å bygge opp karakterene og skildre dagliglivet og omgivelsene. Kanskje er det nødvendig for at vi virkelig skal komme inn den rette stemningen, få et godt innblikk av livet på øya i havgapet.

Brenden-Bech (2013) mener den lave intensiviteten er et gode i denne boken:

De usynlige er ingen dramatisk, handlingsstyrt roman, men ei vakker skildring av livet som fiskerbonde i tiden før og etter første verdenskrig. Handlinga drives frem av familiens stadige kamp mot naturen og naturkreftene, av deres evige slit for å overleve på lille Barrøy.

5.2.3.7 Virkelighet, oppriktighet og fremmedhet

Ness (2013) føler boken lever tett opp til virkeligheten:

De usynlige er en stillferdig roman om en liten familie på ei lita øy i havgapet på Helgelandskysten for mange år siden, den gang folk bodde slik på små øyer utaskjærs og levde av det naturen kunne gi dem, fisket, noen kyr og sauer, måsegg og dun, som de her var så heldige å ha. (...) Jeg kan kjenne igjen en del av det Jacobsen skriver om. Jeg har sett naturen og kjent stormene, jeg har hørt historiene fra dem som levde slik Jacobsen skriver om i *De usynlige*.

Det samme gjør Landmark (2013): “Vi får innsyn i hvordan dagliglivet til fiskere og bønder artet seg på den tida.”. Anette (2013) slutter seg også til:

Språket er enkelt og rett frem akkurat slik folkene var det. De jobbet hardt og hadde ikke for vane å fortelle om tanker og følelser - de kjempet for sin egen eksistens, men små gester og enkle ord fortalte mer enn den lengste tale.

Brenden-Bech (2013) føler fortellingen blir skildret med både oppriktighet og virkelighet:

Jacobsen skildrer livet på Helgelandskysten med stor kjærlighet, og det er tydelig at han kjenner det samfunnet han beskriver. Miljøet trer helt klart frem for oss, fremstillinga av livet til kystfolket er både poetisk og vakker, og personskildringene er nyanserte og livaktige.

5.3 Tråden

5.3.1 Anmeldelser

Tabell 5. Oversikt over avisannonser av Tråden

Avis	Anmelder	Antall ord	Publisert
<i>Aftenposten</i>	Vidar Kvalshaug	389	14. oktober 2012
<i>Dagbladet</i>	Cathrine Krøger	309	24. september 2012
<i>Dagsavisen</i>	Stian Bromark	618	15. september 2012

5.3.1.1 Genetisk kriterium

Aftenpostens anmelder Vidar Kvalshaug (2012) begynner sin anmeldelse med å protestere på kjønnsrettingen av markedsføringen av *Tråden* og lignende bøker:

Victoria Hislop er nok en forfatter av bøker der omslagene har snirklete skrift, slørede bilder og bortvendte kvinner på. Omslag som bokhandlere og forlagsverdenen vil skal være rettet mot kvinner, men jeg nekter å være med på å kjønne litteratur, i alle fall ikke bøkene som tradisjonelt selger bra og også er med på å påvirke hva norske forlagshus velger å utgi fremover.

Cathrine Krøger (2012) roser i *Dagbladet* forfatteren for hennes evne til å komme opp med gode rammer i bøkene sine: ”Victoria Hislop har, spesielt med gjennombruddsromanen *Øya* vist hvor god hun er på plott og original historisk research.” I *Dagbladet* spør Stian Bromark (2012) polemisk: “Hva er det motsatte av Kjell Askildsen? Det er Victoria Hislop”.

5.3.1.2 Kognitivt kriterium

Kvalshaug (2012) mener Hislop ikke lykkes med å formidle informasjonen hun sitter på:

Mange forfattere skriver kunnskapsmettede romaner der noe er fiksjon og andre ting stemmer historisk. av disse er det i hovedsak to typer. Den gode forfatteren lar karakteren se, føle, lukte, erfare og dermed tilføres karakteren mye du kan bruke og utvikle senere. Andre forfattere bygger romanen opp som en uendelig lang wikipediaartikkel og legger til lukt og smak etterpå. Victoria Hislop tilhører den siste typen forteller. Hun zoomer inn som en filmscene, lar det være litt liv på sidene før tredjepersonsfortelleren belærer oss om noe historisk.

Bromark (2012) mener: “(...) historieleksjonene er lektorale og belærende.”.

5.3.1.3 Moral/politisk kriterium

Bromark (2012) mener Hislop på ingen måte lykkes med det moralske og politiske budskapet om toleranse i teksten:

Selv den som normalt verdsetter omfavnelser av det politisk korrekte, vil bli pinlig berørt av hennes ode til det fargerike fellesskapet. ”I denne gaten, som kunne virke fattigslig i besteborgernes øyne, levde og trivdes et rikt samfunn. Alle ble mer tolerante av å bo så tett, selv om man kunne tro resultatet ville bli det motsatte”, og ”Alle levde lykkelig sammen, med hver sine religioner”.

Han finner også: “(...) metaforene patosfylte og ofte forvirrende.”.

5.3.1.4 Kompleksitetskriteriet

Kvalshaug (2012) synes historien i *Tråden* er svært lite kompleks:

Ethvert referat fra *Tråden* kan lett røpe for mye, for det er ingen intrikat eller overraskende historie som brettes ut. (...) Hislop evner ikke å bruke noen av romanens muligheter til synsvinkelskifter, til å undersøke, bore eller gå inn i personene og vise dem for leseren. Når alt nesten er ferdig, slår det meg at hun egentlig gjenforteller en film. Å bli fortalt en god historie i en roman, er ålreit iblant. Som leser føler jeg meg på utsiden av boken. Den inviterer ikke til deltagelse.

Krøger (2012) er heller ikke imponert:

Det går knapt et avsnitt uten at hun messer i vei om hvor vakre de vakre er, snille de snille er, og slemme de slemme er. Det er en ekstrem undervurdering av leserne, som om ikke forfatteren har noen som helst tiltro verken til vår hukommelse eller innlevelsessevne.

Bromark (2012) enig med Krøger: "(...) menneskene som dukker opp er éndimensjonale og karikerte,". Videre skriver han:

"Show, don't tell", lærte vi på ungdomsskolen. Man kan se for seg at det står en høytidelig blomsteroppsats på middagsbordet, som et symbol på en stemning rundt bordet. Men Hislop sier det som det er: "Den høytidelige blomsteroppsatsen midt på bordet var som et symbol på stemningen rundt bordet". Føy til at hver tenkelige klisjé blir tatt i bruk i løpet av de 442 sidene

5.3.1.5 Integritetskriteriet

Krøger (2012) mener deler av fortellingen er helt unødvendig: "Her er også en rammefortelling lagt til vår tid, som romanen godt kunne klart seg uten.". Bromark (2012) mener det meste er unødvendig fyll: "Fjerner man de overflødige setningene i denne romanen på 442 sider, står vi igjen med en novelle på 42 sider."

5.3.1.6 Intensitetskriteriet

Kvalshaug (2012) mener intensiteten i historien er det beste ved den, men han er ikke overbegeistret på dette området heller: "Historien er nokså medrivende om du er i det hjørnet der du vil bli fortalt en historie der det meste går opp til slutt. (...) Dramatiske høydepunkter og vendinger er greit plassert og holder leseren inne i boken."

Også Krøger (2012) innrømmer at boken: "(...) har dramatikken som skal til for å få leserne hekta."

5.3.1.7 Virkelighet, oppriktighet og fremmedhet

Bromark (2012) mener Hislop klarer å ødelegge virkelighetsfølelsen og oppriktigheten i en historie som allerede i utgangspunktet ligger nær virkeligheten:

Bakteppet i victoria Hislops nye roman, *Tråden*, er virkelig nok og overmåte interessant (...) Dramatikken har hun altså fått gratis. Men Hislop er ikke tilfreds med det som er kostnadsfritt og stoler ikke på at leseren lar seg berøre av realismen. (...) Her overlates ingenting til fantasien.

5.3.2 bokelskere.no

5.3.2.1 Genetisk kriterium

Gro Lindås synes *Tråden* er "(...) i samme ånd som hennes tidligere bøker." Bjørg Marit Tinholt sier hun synes denne er: "Hislops beste etter min mening. Har ikke lest hjemkomsten ennå.". Det samme sier Morten Jensen: "Hennes beste av de jeg har lest.". Elisabeth mener imidlertid at hennes første bok er bedre:

Etter å ha lest *The Island* av Victoria Hislop, visste jeg at jeg liker fortellerstilen hennes. (...) De to bøkene har både likheter og ulikheter, men jeg ble mer fenget av *The Island*. Begge bøkene bringer leseren tilbake i tid, og det jeg liker best er hvordan Hislop klarer å gjøre historie levende for leserne sine.

Irene Strømmland er enig med Elisabeth: "Likte den ikke like godt som *Øya*, men skrevet over samme lest, ved at den handler om et barnebarn som nøster opp besteforeldrenes historie fra oppvekst i Hellas." Marit Fåkvam Myrvoll likte på sin side denne boken best: "Hun forteller godt og det ut som om det kvalitetsmessig er det beste Hislop har skrevet.". Det samme sier Eva Ulseth: "Elsket også boka *Øya*, men dette falt enda mer i smak... (...) Nok en flott bok, av en av mine favoritt forfatter,."

5.3.2.2 Kognitivt kriterium

Hanne Kolbru finner boken kognitivt stimulerende: "Victoria Hislop har skrevet en bok full av historiske fakta blandet med fiksjon.". Lindås sier at: "Jeg lærte mye historie som var ukjent for meg.". Tinholt slutter seg til med at: "(...) det var interessant å få med historie basert på virkelige hendelser, i tillegg til historien ellers som er fiksjon." Lisbeth Kingsrud Kvisten setter stor pris på det hun lærer gjennom romanen: "En veldig god bok med et historisk bakteppe, som jeg synes var veldig interessant i og med at jeg visste veldig lite om

Thessalonikis historie i utgangspunktet.” Myrvoll oppfatter det også som om forfatteren sitter på gode kunnskaper innen det hun skriver om: ”Det ser også ut som om hun har gjort en god research før hun hun skrev denne romanen.” Lesoman sier: ”(...) du lærer mye om Hellas fra 1917 og utover mot vår tid.” Ulseth stemmer i: ”Elsker bøker/ historier der man kan lære noe, her får man en fortelling som blander seg inn med Hellas sin Historie på en flott måte.” Camilla Nilsen synes det kognitive er det beste ved teksten: ”Forfatteren er flink til å kombinere historiske hendelser med gripenden historier. Desverre er språket irriterende enkelt og personkarakteristikken unyansert.” Logika er enig:

Personlig syns jeg boken skjemmes av dårlig, naivt språk, men det kan skyldes oversettelsen. Føler språket er typisk "enkle damebøker". Når det er sagt, så likte jeg godt de historiske elementene. Jeg er generelt veldig interessert i historie og spesielt andre verdenskrig. Jeg var faktisk ikke klar over hvordan Hellas ble rammet av krigen, ei det av historie som skjedde tidlig på 19-tallet. Dette gjorde meg nysgjerrig på å lese mer om Thessaloniki og Lilleasias historie. .

5.3.2.3 Moralsk/politisk kriterium

Ingen bokelskere benytter dette kriteriet.

5.3.2.4 Kompleksitetskriteriet

Lesoman synes karakterene er lite komplekse: ”Synes forfatteren går i den fellen, som man ofte kan se i litteratur som ikke befinner seg i den ypperste klasse, og det er å fremstille noen av karakterene på en svært unyansert måte.”

5.3.2.5 Integritetskriteriet

Elisabeth er, med noen innvendinger, fornøyd med integriteten:

Detaljer blir elegant blandet inn i helheten, og jeg opplever fortellingen som levende og ekte. Samtidig opplever jeg at *The Thread* har mange flate partier, og det er gjerne der historieaspektene blir presentert på en lærebokaktig måte. Disse partiene er på den annen side vevd inn i fortellingen på en diskret måte, og skaper dybde og troverdighet.

Eli Seim er ikke imponert: ”Eg synes ho har nokre ok parti innimellom, men ellers skjemmes boka av enkle svart/kvitt-skildringar, oppramsing av hendingar. Særleg mot slutten, då verkar det som om ho ikkje kunne bli fort nok ferdig.”

5.3.2.6 Intensitetskriteriet

Synnøve H Hoel synes *Tråden* er en ”Fengslende historie”. Kolbru sier seg enig: ”Det er lett å leve seg inn i historien og bli glad i personene den omhandler - kanskje spesielt i de sterke kvinnene.”. Marianne stemmer i: ”fantastisk bok. Tok tak i meg som leser tidlig og etterpå var det vanskelig og legge den fra seg.” Ulseth sier mye av det samme som Marianne: ”En utrolig vakker bok, som fenget meg etter bare noen få sider.”. Elisabeth slutter seg til med at: ”I tillegg skaper dramatikken mellom Dimitri og faren hans både spenning og frustrasjon.”. Lindås slår fast at: ”Boka var spennende”. Sissel sier: ”Fengslende bok med et interessant tema.”.

Myrvoll mener intensiteten gjør opp for dybden i verket: ”Jeg synes kanskje ikke den inviterer til de store refleksjoner, men den er jo spennende da.”. Lesoman virker litt likegyldig: ”Hislop klarer å pirre nysgjerrigheten uten at jeg akkurat blir trollbundet. Sluttet virker noe amputert.”.

5.3.2.7 Virkelighet, oppriktighet og fremmedhet

Ulseth blir så revet med at hun vil reise til den virkelige byen: ”Måten Hislop skildrer mennesker, hendelser, steder og historie, er helt unik.. Vil bare sette meg på en fly, rett ned til Hellas og byen Thessaloniki, lukte, føle og kjenne den.”. Strømland sier den har ”(...) historiske fakta som virker troverdige.”. Anne Margrethe Sellevold finner den også troverdig: ”En veldig god bok som spinner historien om det virkelige thessaloniki før, under og etter 2. Verdenskrig.”. Jensen er svært imponert over realismen: ”Historiens hovedpersoner hevdes å være oppdiktet, men skildres såpass levende og nyansert, at jeg nesten ikke kan tro at dette er oppdiktet. Og når det gjelder dramatik, overgår jo ofte fantasien av virkeligheten.”. BinnaBelest mener personer kan være troverdige selv om de er éndimensjonale: ”Personene er sjablonmessig beskrevet, men likevel troverdige.”

5.3.3 Blogger

Tabell 6. Bloggomtaler av Tråden

Blogg	Skribent	Publisert
Fifty	Ms. Fifty	25. juni 2013
Anniken Røils blogg	Anniken Røil	26. juni 2013
Middelaldrende bokblogger	Arne-Harald Steil	6. august 2013
Tine sin blogg	Tine Sundal	10. februar 2013
Ariel	Margrete Trovåg	12. juni 2013

5.3.3.1 Genetisk kriterium

Margrete Trovåg (2013), med bloggen Ariel, sammenligner *Tråden* med de andre bøkene Hislop har skrevet: ”Eg var begeistra for *Øya* då eg las den, men både *Hjemkomsten* og *Tråden* er etter mitt syn svært mykje dårlegare.”.

Ms. Fifty (2013), som blogger bak Fifty kaller seg, er svært glad i Hislops bøker og skjønner hvorfor hun er så populær:

Hislop er en av våre mest populære forfattere innen skjønnlitteraturen, så vi er mange om de gode bein. Det fine er at det så mange gode bøker å lese i ventetiden, og ikke minst fra Victoria Hislop. Jeg vil på det sterkeste også anbefale boken *Øya* av samme dame. Hun har også skrevet *Hjemkomsten*, så ta med deg den i samme slengen. Knallbra alle sammen!

5.3.3.2 Kognitivt kriterium

Tine Sundal (2013) synes i Tine sin blogg – litteratur, kultur og tur at: “(...) de historiske hendelsene gjør den virkelig interessant å lese. For meg var her mye å lære.”. Arne-Harald Steilbu (2013), bak Middelaldrende bokblogger, føler han lærte mye nytt om Hellas, noe han satte pris på: ”Historien om Hellas som formidles er også veldig interessant.” Trovåg (2013) verdsetter også dette aspektet: ”Boka begynner bra, med interessant historisk stoff frå Thessaloniki i perioden rundt og under andre verdenskrig. Ein får innsyn i eit miljø der jødar, kristne og muslimar lever side ved side, men der dramatiske ting skjer.”.

Også ms. Fifty (2013) føler at hun blir informert om den faktiske historien:

Hun er jo som kjent svak for de greske øyer, og denne historien er bygget på de faktiske forhold som rådet i tiden fra 1900-tallet og frem til i dag (...) dette er en utmerket og engasjerende måte å få inn litt ekstra historiekunnskaper på.

5.3.3.3 Moral/politisk kriterium

Steilbu (2013) mener boken har god moral: ”Fortellingen er slik sett en påminnelse om at det vonde og tilsynelatende meningsløse til syvende og sist er til det beste for et menneske - i dette tilfelle gjelder det Katarinas livsløp.”.

5.3.3.4 Kompleksitetskriteriet

Etter Trovåg (2013) mening er boka svært lite kompleks:

Undervegs endrar boka noko karakter, til ei suppesøt smørje som delvis er så føreseieleg at ein kan begynne å lure på om forfattaren har utført eit hastverksarbeid. Når dei personane som er "i vegen" døyr, til dømes, er det ei litt for enkel løysing etter min smak.

5.3.3.5 Integritetskriteriet

Ingen bloggere vurderer boken etter dette kriteriet.

5.3.3.6 Intensitetskriteriet

Sundal (2013) mener: ”Historien om familien gir romanen driv og spenning”.

5.3.3.7 Virkelighet, oppriktighet og fremmedhet

Anniken Røil (2013) ble så inspirert at hun har lyst til å oppsøke sbyen i virkeligheten:

Det er Victoria Hislop som har skrevet denne fantastiske romanen fra Hellas. Vi befinner oss i Thessaloniki som er Hellas sin nest største by. (...) Nå får jeg nesten lyst til å tilbringe noen dager i denne byen, litt nord i Hellas.

Ms. Fifty (2013) opplever å bli sterkt knyttet til karakterene:

Vi følger et lite knippe personer, hvordan deres skjebner vikles inn i hverandre, og det hele er veldig troverdig. Personene er oppdiktet, men levende og engasjerende hele veien. Det er mye følelser her, og igjen, hadde håpet den aldri tok slutt.

6 Sammenligning og diskusjon

6.1 Hvordan kvalitetskriteriene brukes av de forskjellige kritikergruppene

6.1.1 Anmelderes bruk av kriteriene

Anmelderne av *Menn som hater kvinner* og *De usynlige* bruker flittig de genetiske implikasjonene ved et verk når de skal bedømme det. Her blir forhold rundt utgivelsen av boken, forholdet til andre verker og originalitet diskutert. Når det kommer til *Tråden* er derimot ikke dette kriteriet brukt i så utstrakt grad. Anmelderne ser her for det meste på hvordan boken lever opp til forventninger av ulike slag og hvordan de hevder seg i sammenligning med andre, og bøkene gjør det som regel positivt i slike henseender. Det virker likevel ikke som om det genetiske kriteriet er avgjørende når kritikerne skal avgjøre kvaliteten i et verk, her er det som regel noen av de andre kriteriene som kommer sterkere inn.

Kritikerne er negative når det kommer til formidlingen av det kognitive innholdet i *Tråden*. Bare to av anmelderne bruker det kognitive kriteriet når de skal bedømme *De usynlige*, men disse er på sin side svært positive til både den informasjonen som gis og måten den blir gitt på. Også når det kommer til *Menn som hater kvinner* er det bare to som bruker dette, en er svært positivt til det som formidles, mens den andre er mer skeptisk til måten det blir gjort på. Hun mener imidlertid at det kommer tydelig frem at forfatteren sitter på store kunnskaper om emnet.

Anmelderne er både opptatt av det moralske og det politiske når de skal bedømme *Menn som hater kvinner*. Når det kommer til moral er det mest i forbindelse med hva de synes om karakterene og deres fremtreden og oppførsel. Andre trekker frem at boken er politisert i både tema og budskap, og trekker frem at forfatteren selv var svært politisk aktiv. Dette virker som om det spiller inn på vurderingen, men det er vanskelig å si om det er på en positiv eller negativ måte. Når det kommer til vurderingen av *De usynlige* mener to anmeldere at boken viser at tidligere tiders moral på enkelte områder er bedre enn den er i dag. En trekker også frem at boken til en vis grad problematiserer den tidens classeskiller. Bare en av anmelderne vurderer *Tråden* i et moralsk/politisk perspektiv, og han mener dette budskapet blir overdrevet og klamt i teksten.

I sin omtale av *Tråden* påpeker samtlige anmeldere at karakterene er endimensjonale og historien lite kompleks. Bare en anmelder nevner spesifikt det komplekse i *De usynlige*. Han

roses forfatteren for å la ulike karakterer komme til i boken og fortellingen blir derved dypere. To anmeldere mener de mange temaene og handlingstrådene i *Menn som hater kvinner* er med på å gjøre denne fortellingen kompleks.

To kritikere mener *Menn som hater kvinner* er godt konstruert og veldreid, altså at den gjør det godt når det kommer til integrasjon i teksten. Med unntak av en anmelder synes alle som bruker dette kriteriet at Jacobsens roman scorer godt på dette punktet. Karakterene, språket og skildringene mener de er med på å skape en helhet. *Morgenbladets* anmelder mener derimot at romanen er svært svak på dette området, og at det er uoverensstemmelser i teksten mellom dialogen og fortellerstemmen. Når det kommer til *Tråden* mener en anmelder at forfatteren burde droppet rammefortellingen, mens en annen mener boken for det meste består av unødvendige setninger som tjener som fyllmasse.

Intensitetskriteriet er det område *Tråden* gjør det best på i følge kritikere. To av den skriver at de finner handlingen spennende og dramatisk. Tre anmeldere synes språket i *De usynlige* er med på å gjøre den til intens lesning, mens en også trekker frem karakterene som medrivende. *Morgenbladets* anmelder mener på sin side at dårlig språk er med på å gjøre boken mindre intens i perioder. Samtlige anmeldere sier direkte eller indirekte at de synes *Menn som hater kvinner* enten helt eller i perioder er svært spennende.

Flere anmeldere oppfatter Lisbeth Salander som annerledes i *Menn som hater kvinner*, og hun blir derfor ofte vurdert opp mot kriteriet fremmedhet. Noen synes imidlertid at det blir for mye av det gode og at hun ender opp med å bli lite troverdig. En annen innvender at hun ikke trenger være realistisk så lenge hun er troverdig innenfor historiens rammer. Hvordan *De usynlige* forholder seg til virkeligheten er et viktig tema i alle anmeldelsene. Seks av sju anmeldere roser boken for å være svært realistisk og troverdig. En mener også at boken er viktig fordi den viser hvor fremmede vi nå er fra de menneskene boken portretterer. *Morgenbladets* anmelder på sin side mener manglende oppriktighet i fortellermåten gjør at boken feiler som historisk roman.

6.1.2 Bokelskernes bruk av kriteriene

Det genetiske kriteriet er også brukt flittig av bokelskerne når de skal bedømme *Menn som hater kvinner*, og også her på mange forskjellige måter. Noen sammenligner den med annen krim og vurderer den opp mot sine sjangerforventninger. Andre igjen diskuterer bokens

popularitet og hvordan den lever opp til forhåndsomtalen den har fått og forventningene mange derfor møter den med. To sammenligner også boken i forhold til andre navngitte bøker eller serier. Det er akkurat de samme måtene *De usynlige* blir vurdert på av bokelskerne. Også her spiller sammenligning med andre bøker, både andre fra forfatterens litterære produksjon, innen samme sjanger eller med likt tema, og hvordan den lever opp til forventningene, inn på deres oppfatning av bokens kvalitet. *Tråden* på sin side blir bare sammenlignet med andre bøker skrevet av Victoria Hislop. Noen synes denne er hennes beste, andre foretrekker tidligere bøker.

På den annen side kommenterer svært mange det kognitive aspektet ved *Tråden*, og her er alle positive, selv om noen ikke er like fornøyd med alt annet. Bare tre har derimot kommentert på det kognitive ved *Menn som hater kvinner*, to negativt og en positivt. Når det kommer til *De usynlige* er det bare en, og han mener boken gjør seg godt på dette punktet

Det er flere som kommenterer det moralsk/politiske ved *De usynlige*. En bokelsker uttrykker både beundring for moralen til hovedpersonene i verket og at hun synes dette er en viktig bok. Hun får støtte av en annen i synet på hovedpersonenes moral, mens en annen diskuterer den politiske implikasjonen i tittelen. Når det kommer til *Menn som hater kvinner* er det to som nevner at boken er viktig fordi den tar opp samfunnsaktuelle temaer. Andre diskuterer Lisbeth Salander, hennes moral og muligheten for at hun kan påvirke andre i en positiv retning. En føler ubehag ved seksuelle aspekter i boken. I en diskusjon på siden blir også romans bruk av vold tatt opp av flere. Ingen av bokelskerne har vurdert *Tråden* hverken moralsk eller politisk.

To brukere vurderer boken som kompleks ved at den tar opp mange temaer og har flere handlingstråder. I en diskusjon mener to av dem at romanen er klisjéfyllt, mens en annen motsetter seg dette på det sterkeste. *Tråden* blir kritisert av en bokelsker for å være lite kompleks, men *De usynlige* blir av flere ansett som kompleks fordi de mener mye av historien blir fortalt mellom linjene og at den krevet at man må tenke mye selv for å oppfatte alt.

To bokelskere har uttalt seg om hvorvidt de synes boken bærer preg av å være godt integrert. De er imidlertid helt uenige. Den ene synes enkelte partier skilte seg ut og ikke passet helt inn, mens den andre mener forskjellige aspekter ved fortellingen danner et harmonisk hele. Det samme gjelder *Tråden*, hvor også to brukere er uenige. De mener begge boken har svake partier, men mens den ene mener det gode dominerer og at de mindre bra er flettet godt inn,

mener den andre at unyanserte personskildringer, oppramsing av hendelser og en hastig slutt, gjør boken dårlig integrert. Om *Menn som hater kvinner* synes to bokelskere at deler av historien ikke passer inn, og gjør integriteten mindre bra.

Det kriteriet som blir mest brukt når bokelskere skal bedømme *Menn som hater kvinner*, er hvordan den svarer til forventningene om intensitet. Boken er blitt markedsført som en spennende bok, og mange har nok også forventninger til spenning etter å ha lest bøker som de tror ligner. Det er ikke alle som føler at boken innfrir. Mange synes boken rett og slett var kjedelig, andre synes starten var treg, men at den kom seg etter hvert. De fleste er likevel av den oppfatning at boken er svært spennende og intens. Alle brukerne som har kommentert på *Trådens* intensitetsnivå har vært fornøyd. Noen mener også at det faktisk at den er spennende og dramatisk er med på å gjøre opp for andre sider som de ikke er like fornøyd med. Oppfatningene om intensiteten i *De usynlige* er mer delte. To mener den var for kjedelig, mens tre på den andre siden fant boken både spennende og medrivende.

Fire bokelsker har skrevet om virkeligheten i Roy Jacobsens bok, og det er enighet blant alle om at boken scorer svært høyt på dette kriteriet. Det samme gjelder *Tråden*, hvor mange av brukerne har nevnt realismeaspektet, og alle er fornøyd. Det er derimot lang fra slik konsensus blant bokelskerne når det kommer til deres vurdering av *Menn som hater kvinner*. Mye av debatten her går på Lisbeth Salander og hennes troverdighet. Mange mener hun rett og slett ikke er troverdig i det hele tatt, mens andre igjen forsvarer henne. Bland disse er det flere som uttrykker stor beundring og fasinasjon. Ut i fra noen av disse innleggene kan det utledes at fremmedhet utgjør en faktor i dette. For noen settet pris på dette og oppfatter henne som frisk og spennende, for andre kan fremmedheten bli for mye og dermed føre til at de tar avstand. To opplever også at plottet er litt for lite vanlig og dermed ikke tilstrekkelig fremmed.

6.1.3 Bloggernes bruk av kriterier

Bloggerne som anmelder *Menn som hater kvinner* er opptatt av hvordan boken lever opp til deres forventninger, enten de er skapt gjennom oppmerksomheten den har fått gjennom media eller andre steder, og andre krimbøker, og om den oppfyller deres krav til sjangeren. De mener i det store og hele at boken gjør det godt i forholdt til alle de genetiske kriteriene de vurderer den opp mot. Bare to bokbloggere bruker genetiske kriterier for å vurdere *Tråden*. Begge vurderer den positivt i forhold til hennes andre bøker, og den ene sier i tillegg at hun

forstår hvorfor bøkene er så populære som de er. *De usynlige* har blitt vurdert på en lignende måte. Også her vurderer bloggerne boken i forhold til de forventningene de har til den, andre bøker av samme forfatter, og med et lignende tema. En sier også at hun synes boken gir et godt bilde av tidsepoken den portretterer.

Bare én blogger vurderer *De usynlige* oppimot det kognitive, og hun mener boken vitner om et godt forarbeid og gode kunnskaper om emnet hos forfatteren. Fire bruker dette kriteriet til å vurdere *Tråden*, og alle føler seg positivt beriket. Ingen bruker det kognitive kriteriet for å bedømme *Menn som hater kvinner*.

Tre bedømmer derimot *Menn som hater kvinner* på moralsk bakgrunn og da med utgangspunkt i karakterene og deres oppførsel. Spesielt Salander blir her vurdert av flere, og en tar opp Mikael Blomkvists privatliv. Samtlige er generelt positive til begge hovedpersonene i sine vurderinger. Bare en gjør denne vurderingen av *Tråden*, og han er positiv til moralen historien formidler. To anser *De usynlige* som en viktig bok, fordi de mener den forteller en historie om mennesker og en tid som ikke må bli glemt.

To bokbloggere bedømmer *De usynlige* som en god og kompleks bok. En mener imidlertid at det blir for mange hovedpersoner og at dette fører til at boken av og til blir litt utydelig. Bare én bedømmer *Tråden* etter kompleksitet, og hun synes den er lite kompleks og beskriver problemløsningen som lettvin. Alle fem bloggere vurderer kompleksiteten i *Menn som hater kvinner*, men med varierende utkom. To synes alle trådene og personene gjør det vanskelig å henge med, mens to synes de veves godt sammen. En mener på sin side at løsningen ble for simpel og at slutten er lettvin gjort. En av bloggerne mener også at boken klarer å være sjangertro uten å bli en klisjé.

På den annen side vurderer bare to integriteten i teksten. En mener at alle brikkene i historien kommer sammen, mens en annen føler at lange beskrivelser kommer i veien for helheten. Bare en har sagt hva hun synes om integriteten i *De usynlige* og hun mener ikke alle delene finner seg skikkelig til rette i helheten. Ingen har vurdert integriteten i *Tråden*.

I analysen fremgår det at to bokbloggere sier de synes det er lav intensitet i *De usynlige*, men de regner dette som noe positivt i denne bokens tilfelle. Alle fem har vurdert intensitet i *Menn som hater kvinner*. En opplevde at hun fikk spenningen ødelagt av at hun hadde sett filmen på

forhånd, mens to andre syntet den var svært spennende. En av disse synes til og med at spenningsnivået er med på å gjøre opp for tilkortkommenheter på andre områder. En syntet boken er litt treg i starten, men at den tar seg opp etter hvert. Den siste mener at boken var svært treg i begynnelsen, men at historien aldri egentlig ble skikkelig spennende. Om *Tråden* synes en at historien har driv og spenning.

Når det gjelder hvordan bloggerne opplevde virkeligheten i *Tråden* ble en så inspirert at hun nå ønsker å dra til de stedene boken omtaler, mens en ble sterkt knyttet til karakterene og følte de var både virkelige og oppriktige skildret. Når det kommer til *De usynlige* var det fire som vurderte etter disse kriteriene, og de fant historien og personene svært virkelighetsnært og realistiske. En gir også uttrykk for at hun synes fortellingen blir fortalt med oppriktighet. En av bloggerne finner at verdenen og karakterene i *Menn som hater kvinner* både er troverdig og oppriktig skildret, men mener at andre aspekter ikke er like virkelighetsnære. Hun opplever fremmedhet både i møtet med karakterer og historie, mens en annen opplever det i forbindelse med karakteren Salander.

6.2 Bruken av kvalitetskriteriene i vurderingen av de forskjellige verkene

6.2.1 Menn som hater kvinner

Kritikere, bokelskere og bloggere ser på mange av de samme aspektene når de skal vurdere boken opp mot det generiske kriteriet. Representanter fra alle tre gruppene vurderer boken i forhold til de forventningene som er skapt rundt den på forhånd, og hvordan den hevder seg i forhold til sjangerforventninger. Anmelderne skiller seg likevel litt ut ved at de inkluderer flere opplysninger om forfatteren og forhold rundt boken i sine anmeldelser. De bruker også disse når de skal vurdere den, som for eksempel at den på det tidspunktet var nominert til en pris.

Ingen av de tre gruppene har viet særlig oppmerksomhet til det kognitive kriteriet ved *Menn som hater kvinner*. Ingen av bloggerne, tre av bokelskerne og to av anmelderne tar med dette i vurderingen sin. En av anmelderne bruker likevel en del plass i sin tekst på å drøfte dette. Hun synes det blir for mye informasjon som blir presentert, men finner likevel deler av det interessant. To av bokelskerne er enige med henne i at det av og til blir for langtekkelig og kjedelig med stor kunnskapsmetning, mens en annen bokelsker koste seg med alt hun fikk vite.

Alle tre gruppene er opptatt av det moralske i fortellingen, mens både anmelderne og bokelskerne tar opp politiske aspekter. Når det kommer til det moralske fokuserer alle i stor grad her på moralen til karakterene og om de bedømmer disse som gode eller dårlige, og bokelskerne og bloggerne fokuserer i særlig grad på Lisbeth Salander. Bokelskerne har en egen diskusjon rundt volden som brukes i boken, men dette blir ikke tatt opp hos de andre. Når det gjelder det politiske nevner flere anmeldere forfatteren Larssons eget politiske engasjement og relaterer dette til bokens politiske karakter. Både de og bokelskere tar her opp de samfunnsaktuelle temaene i historien. En av anmelderne snakker også om de moralske problemstillingene i forhold til journalistikk generelt i sin anmeldelse.

To anmeldere drøfter det komplekse ved *Menn som hater kvinner*, og de er begge enige i at boken tar opp mange temaer og fletter samme flere handlingstråder. To av bokelskerne sier det samme, selv om en ikke er like begeistret for alle delene av handlingen. To bloggere synes også fortellingen er kompleks på en positiv måte, mens to synes det blir for mye å holde styr på. En tredje blogger er den eneste i alle gruppene som synes løsningen og slutten virker lettvent. To bokelskere synes den er klisjéfyllt, mens en bokelsker og en blogger synes den oppfyller sjangerkravene uten å bli en klisjé.

Tre anmeldere er svært fornøyde med form, proporsjoner og konstruksjonen av historien. To bokelskere synes ikke alle delene av plottet fungerte sammen på en tilfredsstillende måte, mens en blogger er enig med anmelderne og en med bokelskerne.

En anmelder mener fortellingen er spennende tvers gjennom, mens to synes den er mer ujevn. Den ene mener den er mindre intens til å begynne med, men at den tar seg opp etter hver, mens den andre mener det er enkelte partier som blir flatere spenningsmessig. Noen slutter seg til de to anmelderne i å mene at deler av boken er kjedeligere enn andre, mens andre synes den bare er kjedelig. De fleste synes likevel at den er svært spennende, og en mener enkelte scener er litt i overkant. Bloggerne fordeler seg omtrent likt med det to andre gruppene, hvor to fant den svært spennende, en treg i starten og en generelt kjedelig. Siden dette er en spenningsbok er intensiteten viktig i vurderingen.

Et annet viktig kriterium for alle de tre gruppene har vært bokens troverdighet og fremmedhet. Tre anmeldere opplever positiv fremmedhet i møte med boken, alle i forbindelse med Lisbeth Salander spesielt, og en med begge hovedpersonene. Tre vurderer den også i

forbindelse med troverdighet i forbindelse med virkelighetsbeskrivelsen. En mener Salander ikke er troverdig, en mener hun er det innenfor bokens kontekst, mens en annen finner hele fortellingen svært virkelighetsnær. Også blant bokelskerne står diskusjonen først og fremst om Salander. Noen mener hun er troverdig, andre ikke. Det er også et element av fremmedhet i denne diskusjonen, noen føler hun blir så fremmed at de ikke klarer å fordøye henne, mens andre blir sterkt fasinerte. Også tre bloggere opplever karakterens fremmedhet på en positiv måte. En av dem opplever også fremmedhet i forhold til historien. En av bloggerne synes karakterene og virkeligheten i teksten blir formidlet med troverdighet og oppriktighet av forfatteren, men at han har tatt seg friheter i måten han beskriver deler av denne virkeligheten.

6.2.2 *De usynlige*

Det kognitive er et viktig kriterium for alle de tre gruppene. Mange av anmelderne sammenligner *De usynlige* med Roy Jacobsens tidligere bokproduksjon, og noen fremsetter den historisk som en forløper til *Seierherrene* hva angår perioden og miljøet handlingen foregår i. To sammenligner han også med andre norske forfattere både når det gjelder hans verk og hans plassering blant dem. To anmeldere tar opp forholdene rundt utgivelsen. En bokelsker sammenligner denne boken med andre norske samtidsromaner, mens tre trekker paralleller til Hamsun. Dette er ikke en av de forfatterne anmelderne som nevner. Også bokelskerne tar opp *Seierherrene* i forbindelse med *De usynlige*. To vurderer boken i forhold til sine forventninger, en positivt og en negativt. Også her blir romanen sammenlignet med andre bøker av samme type og beslektede forfattere. De diskuterer også hvilken status boken fortjener. Som i begge de andre gruppene blir det også av to bloggere trukket paralleller mellom *Seierherrene* og *De usynlige*, og i likehet med bokelskerne er det også to som vurderer den i forhold til sine forventninger. En vurderer den også opp mot andre bøker med lignende tema.

To anmeldere bruker det kognitive kriteriet. En roser informasjonstilfanget i teksten, mens en annen roser de kunnskapene forfatteren tydeligvis sitter på om emnet. En bokelsker er enig med førstnevnte anmelder, mens en bloggers observasjoner sammenfaller med sistnevnte.

En anmelder tar opp det politiske klasseperspektivet i teksten, og får støtte av en bokelsker som gjør noe av de samme betraktningene i sin diskusjon rundt tittelen. To anmeldere og to bokelskere beundrer personene i bokens moral og mener vi i dag har noe å lære av den. En

bokelsker og to bloggere mener også at dette er en viktig bok på grunn av at historien til de menneskene den handler om ikke må bli glemt.

En anmelder og tre bokelskere finner boken kompleks. Bokelskerne begrunner dette med at boken er skrevet slik at den åpner i stor grad for at leseren selv skal dikte med og slik gi den dybde. En mener han kanskje ikke lyktes helt med å avkode alle lagene med mening. To bloggere peker på aspekter de mener gir fortellingen dybde, mens en synes mange hovedpersoner roter det litt til og gjør at den mangler fokus.

En blogger og en bokelsker mener at ikke alle aspektene i fortellingen er like godt integrert. En bokelsker er imidlertid uenig og mener alle delene setter seg pent sammen til et hele. Fire anmeldere er enige i dette, og flere av dem vurderer at språket spiller en viktig rolle i denne integreringen. En anmelder er imidlertid uenig og mener språket og særlig fortellerstilen bryter forstyrrende inn og ødelegger for helhetsinntrykket.

Tre anmelder finner språket i *De usynlige* intenst, mens en lever seg veldig inn i karakterene. En anmelder mener språket kommer i veien for drivet i historien. To bokelskere finner boken kjedelig, mens tre finner den medrivende. To bloggerne synes boken er lavintens, men på en positiv måte.

Seks anmeldere, fire bokelskere og fire bloggere finner boken både realistisk og troverdig. En av bloggerne mener også at Jacobsen skildringer bærer preg av oppriktighet, mens en av anmelderne opplever at historiens mennesker har blitt fremmede for oss i dag.

6.2.3 *Tråden*

En av anmelderne identifiserer *Tråden* som en gruppe bøker som nå blir markedsført ovenfor kvinner. En annen sier denne boken, som Hislops tidligere, bevitner forfatterens talent for gode plott og grundige forundersøkelser. En tredje skriver hun er antitesen av forfatter Kjell Askildsen. Bokelskerne og en blogger sammenligner denne med forfatterens tidligere bøker, mens en annen blogger slutter seg til forfatterens generelle popularitet.

To av anmelderne mener Hislop mislykkes i å formidle det kognitive innholdet i boken på en god måte. Sju bokelskere og fire bloggere priser imidlertid boken for sine kognitive kvaliteter,

og en mener dette gjør opp for mangler i resten av boken. I tillegg mener en bokelsker at det skinner igjennom at forfatteren sitter på gode kunnskaper og har gjort mye forarbeid.

En anmelder mener Hislop mislykkes i å formidle det moralske og politiske budskapet ved at hun overdriver og gjør det klissent. En blogger mener imidlertid at boken har et godt moralsk budskap. Dette er endog et annet en det anmelderen tar opp. Ingen bokelskere benytter dette kriteriet til å vurdere denne teksten. Alle tre anmelderne, en bokelsker og en blogger mener boken er lite kompleks.

En anmelder synes rammefortellingen i historien er helt unødvendig, mens en annen mener teksten for det meste består av unødvendig fyllmasse. En bokelsker er fornøyd med integriteten, mens en annen er misfornøyd. Ingen av bloggerne har bedømt boken etter integritetskriteriet.

To anmeldere, åtte bokelskere og en blogger mener historien er spennende. En av bokelskerne mener dramatikken gjør opp for noen av de andre sidene ved boken som er mindre heldige. En av anmelderne mener intensiteten er det beste ved boken, men han er heller ikke helt fornøyd på dette området, til det mener han handlingen er for lett. Han kaller den: ”(...) feelgood på den litt leie måten”.

En av anmelderne mener Hislop klarer å ødelegge historiens virkelighetsfølelsen som allerede ligger der med bakgrunn i de virkelige hendelsene ved å gi leseren inn med teskje. Fire bokelskere og en blogger synes boken er svært virkelig og troverdig, og en bokelsker og en blogger synes boken er så realistisk at de fikk et sterkt ønske om å oppsøke stede i boken personlig. I tillegg mener to bokelskere og en blogger at karakterene er troverdig, selv om en av bokelskerne også sier de virker stereotype.

6.3 Hvordan kvalitetskriteriene brukes av de forskjellige gruppene uavhengig av verk

Alle tre gruppene bruker i stor grad alle de forhåndsdefinerte kriteriene når de skal vurdere en bok. Dette gjelder imidlertid mellom gruppene, og ikke innad i dem. Anmelderne og bloggerne bruker vanligvis mange av dem i sine vurderinger, mens bokelskerne vanligvis bruker noen få. Dette har sannsynligvis sammenheng med at de fleste vurderingene deres er

langt kortere, ofte bare innlegg i en diskusjon som har et tema som bare gjør noen av kriteriene relevante i sammenhengen. Dette er tilfellet når det kommer til *Menn som hater kvinner* og *De usynlige*, hvor særlig i førstnevntes tilfelle, mye av materialet er hentet fra innlegg i diskusjonene rundt boka. Om *Tråden* var det derimot ingen relevante diskusjoner, men mange av omtalene her var svært korte. I de tilfellene hvor bokelskerne har skrevet lengre omtaler har disse imidlertid også vurdert teksten opp mot flere kriterier.

Bruken fordeler seg også ganske likt mellom de forskjellige gruppene. Ingen kan sies å bruke noen av kriteriene mer eller mindre enn noen av de andre i utstrakt grad på bakgrunn av det materialet som her foreligger. Også her er det større variasjoner innad i gruppene enn mellom dem. Da er det større variasjoner på bakgrunn av hvilken bok som omtales. Bruken av det genetiske kriteriet er mest brukt i vurderingen av *De usynlige*, mye brukt i *Menn som hater kvinner*, men lite brukt når det kommer til *Tråden*. Det kognitive brukes lite om de to førstnevnte, men mye i forbindelse med *Tråden*. Heller ikke det moralsk/politiske har fått stor oppmerksomhet i denne sammenlignet med de to andre bøkene.

Kompleksiteten blir diskutert hos disse to bøkene, mens alle som nevner den i forbindelse med *Tråden* gjør det fordi de mener den mangler. På den annen side synes de få som nevner den at integriteten i *Tråden* er svært dårlig, mens de fleste synes den fungerer godt i *De Usynlige*. Når det kommer til *Menn som hater kvinner* er det mer debatt om emnet. Intensitet er en viktig faktor rund *Menn som hater kvinner*, men mindre viktig når det gjelder *De Usynlige*. I *Tråden* blir den sett på som en formildende omstendighet av mange.

Alle tre bøkene legger seg tett opp til virkeligheten, og to av dem har virkelige historiske hendelser som utgangspunkt, og alle tre foregår på virkelige fysiske steder. Selv om disse bøkene ligger tett opp mot virkelighetens realiteter og mye informasjon om den derfor ønskes formidlet på forskjellige måter, virker det som om dette spiller i større grad inn på vurderingen av virkeligheten, oppriktigheten og fremmedheten i bøkene, altså Hagens tre urkriterier, enn på det kognitive kriteriet. Dette blir derfor et viktig kriterium for alle tre gruppene når det gjelder alle tre bøkene. Fremmedhet brukes mest i forbindelse med en av karakterene i *Menn som hater kvinner*, blir nevnt av en person i forbindelse med *De usynlige*, og av ingen om *Tråden*. Oppriktighet blir ikke brukt i utstrakt grad, men blir så vidt nevnt i forbindelse med skildringene av karakterene til Larsson og Jacobsen.

Når det kommer til konsensus rundt hvordan de forskjellige bøkene leverer i forhold til disse kriteriene er det også som regel større uenighet innad i gruppene enn mellom dem. Alle anmeldere, unntatt en, lovpriser *De usynlige*, det samme gjør bokelskere og bloggere. *Menn som hater kvinner* er omdiskutert i alle gruppene og her råder det mye uenighet. Likevel virker det som om flere anmeldere og er mer eller mindre positive til boken enn det bokelskerne er, men også her finnes det sterke forsvarere. Bloggerne virker å være mer avbalansert, få blant disse slakter eller roser ensidig. Samtlige anmeldere, mange bokelskere og noen bloggere er svært negative til *Tråden*. Her vises det likevel at anmelderne er helt avvisende, mens bokelskerne og bloggerne er mer positive. Likevel er det også mange av bokelskerne som slakter boken.

Oppmerksomheten bøkene har fått, og dermed altså materialgrunnlaget har variert veldig. *De usynlige* er den boken fleste aviser i utvalget hadde anmeldt, mens *Menn som hater kvinner* kom inn som nummer to og *Tråden* til sist. Dette gjenspeiler også hvor godt mottatt disse bøkene ble av anmelderne. *Tråden* hadde fleste omtaler på bokelskere, *De usynlige* nest mest og *Menn som hater kvinner* færrest. Antall diskusjoner var imidlertid omvendt proporsjonal med antall omtaler, så det var likevel mest stoff å finne om sistnevnte bok på bokelskere.no. Siden jeg valgte ut fem blogginnlegg om hver bok er ikke tilfanget av anmeldelser like viktig her.

Dette tyder på at Bourdieus teorier om forskjellige grupper har forskjellig smak, kan vise seg å ikke stemme helt i dette tilfellet. Det er store forskjeller på det elitistiske Frankrike, både på Bourdieus tid og nå, og Norge i dag. Dette er på linje med Espen Ytterbergs funn (2004) når det kommer til Norge som bærer av middelklassekulturen. De store likhetene i Norge, på tvers av klasselinjer som er å spore i andre land, vises også her, hvor det i stor grad er uenighet innad i gruppene enn mellom dem. Dette tyder på at sosial status og klassebakgrunn ikke er en avgjørende faktor når det kommer til litterære kvalitetsvurderinger i Norge.

Med et mulig unntak i forhold til *Tråden* er det ikke her ut som om anmelderne i avisene, som man kan anta har høyere kulturell kapital enn resten på bakgrunn av deres opphøyde status i samfunnet, har en radikalt annen smak enn de fleste av bloggerne og bokelskerne. Også flere av bokelskerne og bloggerne er helt på linje med dem i kritikken av dette verket. De bruker ikke andre kriterier når de vurderer tekster enn sine uprofesjonelle motstykker på internett og de kommer i all hovedsak ikke frem til andre konklusjoner. Som tidligere antydte kan *Tråden*

representere et avvik her, men mange bokelskere er enig med anmelderne og også delvis noen av bloggerne. Når det kommer til *Menn som hater kvinner* er bokelskerne muligens mer kritiske enn anmelderne.

Det viktig spørsmål her blir da hvorvidt det er stor forskjell på de profesjonelle og de uprofesjonelle når det kommer til de faktorene Bourdieu nevner (2002). Det er sannsynlig at mange av bokelskerne og bloggerne også har høyere utdanning og muligens kommer fra familier med god sosial, økonomisk og kulturell kapital. Tóth og Audunsons undersøkelse (2012) av norske og ungarske bokelskeres bakgrunn som høyutdannede, bekrefter langt på vei dette, hvis vi går ut fra at disse funnene også i stor grad gjelder bloggerne. Med det høye og stigende utdanningsnivået i Norge blir da spørsmålet om vi kan snakke om adskilte grupper i det hele tatt, relevant. Gripsrud og Hovdens (2000) undersøkelser viser på den annen side at sosial bakgrunn i like stor grad, eller større, som utdanning, spiller inn på holdninger og smak når det kommer til kulturuttrykk. Anmelderne skiller seg likevel ut fra de to andre gruppene ved at de fleste har litteraturrelevant utdanning og jobber med vurdering av litteratur stor grad av tiden sin. Det siste kan man imidlertid si om mange av bloggerne også.

7 Avsluttende kommentarer og forslag til videre arbeid

Hvis vi nå trekker linjen tilbake til innledningen og de spørsmålene som der ble stilt, kan vi nå se at det i hvert fall er grunn til å la spørsmålstejnene bli stående. Allerede i den faglige gjennomgangen kan vi se at andre også begynner å stille spørsmål ved det til nå herskende synet på litterær smak og kvalitet i et klasseperspektiv. Mine funn tyder også på at mye nå er i endring og at det nå kan være på tide å begynne å revurdere og forske på nytt. Så vidt jeg kan se er denne utviklingen allerede i gang.

Mine funn kan langt fra brukes til å felle en endelig og fullstendig dom over saken. Til det er utvalget altfor lite og for mange variabler ukjente. Diskursanalyse av allerede eksisterende tekster har sine begrensninger, og etter min mening er det derfor nødvendig å redusere disse usikkerhetsvariablene så mye som mulig.

Det fremste problemet i mitt datamateriale er at det ikke inneholder noen informasjon om den sosiale bakgrunnen og utdanningsnivået til noen av de som har foretatt disse vurderingene. Når det gjelder anmelderne er det til en viss grad lett å finne ut av. De opptrer med fullt navn og er lette å finne frem til. Det samme kan også gjøres med noen av bloggerne, selv om man her møter en vegg hvis de ikke oppgir sitt fulle navn eller andre måter å bli sporet på. Det største problemet oppstår når man skal prøve å finne identiteten til bokelskere og andre som deltar i lignende fora på nettet. Disse er utallige og opptrer i de fleste tilfeller med et anonymt brukernavn eller fornavn. Det kreves derfor en stor kvantitativ undersøkelse hvor det redegjøres for hvem disse nettanmelderne er og hva bakgrunnen deres er. Noen finnes allerede, som Tóth og Audunsons (2012), men her er det rom for supplering og generalisering.

Noe vi heller ikke vet så mye om er prosessen rundt bruken av kvalitetskriteriene og hva anmelderne i alle kategorier tenker i forhold til kvalitet, smak og vurdering. En grundig kvalitativ undersøkelse med intervju, fokusgrupper og andre former for gruppeintervjuer vil her være hjelpelig med å kaste et klarere lys over fenomenet.

Det hadde også vært interessant å se i hvor stor grad dette er et typisk norsk fenomen eller om det også er en trend som gjør seg gjeldene i andre land. I første omgang kunne det ha vært av stor interesse å se om våre naboland, Sverige og Danmark, også viser tendenser mot stor

likhet mellom ulike grupper lesere eller om Bourdieus funn i større grad gjør seg gjeldende der. Videre kunne det også vært interessant å se om det den siste tiden også har oppstått endringer i Frankrike som har ført til mindre forskjeller mellom grupper.

8 Litteraturliste

Andersen, P.T. (1987). Kritikk og kriterier. *Vinduet*, 41(3), 17–26.

Andersen, P.T. (1995). Danjanistikk og kritikk. I S. Lie & L. Nysted (red.), *Samtale med et svin* (s. 9–26). Oslo: Cappelen

Anette (2013, 11. oktober). Bokboblas Blogglesesirkel #1 - *De usynlige* av Roy Jacobsen [Blogginlegg]. Hentet fra <http://anettesbokboble.blogspot.no/2013/10/bokboblas-blogglesesirkel-1-de-usynlige.html>

Berit (2013, 11. oktober). *De usynlige* [Blogginlegg]. Hentet fra <http://beritbok.blogspot.no/2013/10/de-usynlige.html>

Bokelskere (hentet før 1. juni 2014):

Menn som hater kvinner: <https://bokelskere.no/bok/menn-som-hater-kvinner/31572/>

Omtaler av *Menn som hater kvinner*: <https://bokelskere.no/bokomtaler/om/31572/>

Diskusjoner rundt *Menn som hater kvinner*:

<https://bokelskere.no/diskusjoner/om/boka/31572/>

De usynlige: <https://bokelskere.no/bok/de-usynlige/389927/>

Omtaler av *De usynlige*: <https://bokelskere.no/bokomtaler/om/389927/>

Diskusjoner rundt *De usynlige*: <https://bokelskere.no/diskusjoner/om/boka/389927/>

Tråden: <https://bokelskere.no/bok/traaden/355535/>

Omtaler av *Tråden*: <https://bokelskere.no/bokomtaler/om/355535/>

Bourdieu, P. (1995). *Distinksjonen: En sosiologisk kritikk av dømmekraften*. Oslo: Pax.

Brekke, I. (2006, 2. april). Intens, storslått, fryktelig spennende. [Anmeldelse av *Menn som hater kvinner*, av S. Larsson]. *Aftenposten, Bøker*, s. 14.

Brenden-Bech, K. (2013, 9. desember). Roy Jacobsen: *De usynlige*. Hentet fra <http://karisbokprat.wordpress.com/2013/12/09/roy-jacobsen-de-usynlige/>

Bromark, S. (2012, 15. september). *Tråden* rakner. [Anmeldelse av *De usynlige*, av R. Jacobsen]. *Dagsavisen, Nye inntrykk*, s. 37.

Eidsvåg, T. (2013, 15. august). Mennesker og maktene. [Anmeldelse av *De usynlige*, av R. Jacobsen]. *Adresseavisen, Kultur*, s. 4.

Ellefsen, B. (2013, 23. august). "En svart og gjørmete livets sirkel". [Anmeldelse av *De usynlige*, av R. Jacobsen]. *Morgenbladet*, s. 41.

Ertzgaard, S. (2008, 21. desember). Steig Larsson: *Menn som hater kvinner*. [Blogginlegg]. Hentet fra <http://ertzgaard.net/skrift/2008/12/21/stieg-larsson%3A-menn-som-hater-kvinner/>

Gripsrud, J. & Hovden, J. F. (2001). (Re)Producing a cultural elite?: A report on the social backgrounds and cultural tastes of university students in Bergen, Norway. I J. Gripsrud (Red.), *Sociology and aesthetics* (s. 55-90). Kristiansand: Høyskoleforl.

Hagen, E. B. (2004). *Litteraturkritikk: En introduksjon*. Oslo: Universitetsforl.

Hanssen, K. (2006, 3. april). Mektig krim-ettermæle. [Anmeldelse av *Menn som hater kvinner*, av S. Larsson]. *Dagbladet*, s. 50.

Hislop, H. (2012). *Tråden*. Oslo: Schibsted.

Holub, R.C. (1984). *Reception theory: An introduction*. London : Methuen.

Jacobsen, R. (2013). *De usynlige*. Oslo: Cappelen Damm.

Jauss, H. R. (1984). *Aesthetic experience and literary hermeneutics*. Minneapolis: University of Minnesota Press.

Johannessen, A., Tufte, P. A., & Christoffersen, L. (2010). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode*. 4. utg. Oslo: Abstrakt.

Larsen, T. (2006, 29. mars). Familieportrett med skjeletter. [Anmeldelse av *Menn som hater kvinner*, av S. Larsson]. *Dagsavisen, Kultur*, s. 18.

Larsen, T. (2013, 17. august). Livsglede og seigt slit. [Anmeldelse av *De usynlige*, av R. Jacobsen]. *Dagsavisen, Kultur*, s. 49.

Larsson, S. (2006). *Menn som hater kvinner*. Oslo: Gyldendal.

Lie, S. & Nysted, L. (1995). Forord. I S. Lie og L. Nysted (Red.). *Samtale med et svin*, (s. 7–8). Oslo: Cappelen.

Kvalshaug, V. (2012, 10. oktober). Et referat av en film. [Anmeldelse av *Tråden*, av V. Hislop]. *Aftenposten, Kultur*, s. 12.

Krøger, C. (2013, 15. august). Fantastisk roman om fattigfolk. [Anmeldelse av *De usynlige*, av R. Jacobsen]. *Dagbladet, Kultur*, s. 56.

Krøger, C. (2012, 24. september). God Story, slett fortalt. [Anmeldelse av *Tråden*, av V. Hislop]. *Dagbladet, Kultur*, s. 44.

Landmark, R. (2013, 23. september). *De usynlige* av Roy Jacobsen [Blogginnlegg]. Hentet fra <http://pervoluto.blogspot.no/2013/09/de-usynlige-av-roy-jacobsen.html>

Mai Lene (2014, 8. januar). *Menn som hater kvinner* av Stieg Larsson [Blogginnlegg]. Hentet fra <http://maileneles.wordpress.com/2014/01/08/bok-menn-som-hater-kvinner-av-stieg-larsson/>

Margrete (2010, 5. april). *Menn som hater kvinner* av Stieg Larsson [Blogginnlegg]. Hentet fra <http://litteraturmargrethe.blogspot.no/2010/04/menn-som-hater-kvinner-av-stieg-larsson.html>

McCracken, S. (2012). Reading time: Popular fiction and the everyday. I D. Glover & S. McCracken (Red.), *The Cambridge companion to popular fiction* (s. 103-121). Cambridge: Cambridge university press.

Ms. Fifty (2013, 25. juni). Nettopp lest: *Tråden*, Victoria Hislop [Blogginnlegg]. Hentet fra <http://www.fifty.no/nettopp-lest-traden-victoria-hislop/>

Naper, C. (2013). "Hunting high and low": Amatøranmeldere og profesjonelle kritikere om fascinasjon og kvalitet. I J. K. Smidt, T. Vold, & K. Oterholm (Red.), *Litteratursosiologiske perspektiv* (s. 270-306).

Ness, A. (2013, 11. desember). *De usynlige* av Roy Jacobsen. Oppskrytt eller? [Blogginnlegg]. Hentet fra <http://artemisiasverden.blogspot.no/2013/12/de-usynlige-av-roy-jacobsen-oppskrytt.html>

Nilsen, L. H. (2006, 3. april). 3800 sider familieuhygge. [Anmeldelse av *Menn som hater kvinner*, av S. Larsson]. *Bergens Tidene, Anmeldelser*, s. 45.

Olsen, P. G. (2013, 18. august). En utkantskildring av de sjeldne. [Anmeldelse av *De usynlige*, av R. Jacobsen]. *Aftenposten, Kultur*, s. 12.

Omdal, S. E. (2006. 4. april). Endelig en journalisthelt. [Anmeldelse av *Menn som hater kvinner*, av S. Larsson]. *Stavanger Aftenblad, Kultur*, s. 36.

Roll, S. (2006, 10. april). Pengene eller livet. [Anmeldelse av *Menn som hater kvinner*, av S. Larsson]. *Adresseavisen, Kultur*, s. 7.

Røil, A. (2013, 26. juni). *Tråden* [Blogginnlegg]. Hentet fra <http://annikenroil.wordpress.com/2013/06/26/traden/>

Schäffer, A. (2013, 16. september). Fremkaller historiens usynlige. [Anmeldelse av *De usynlige*, av R. Jacobsen]. *Bergens Tidene, Bøker*, s. 9-10.

Smidth, J. K. (2011). Litteratursosiologi og estetikk: Jan Mukařovský revisited. *Sakprosa*, 3 (7), 1-23.

Steilbu, A.-H. (2013, 6. august). *Tråden* av Victoria Hislop [Blogginnlegg]. Hentet fra <http://middelaldrendebokblogger.blogspot.no/2013/08/traden-av-victoria-hislop.html>

Stine Marie (2009, 13. april). *Menn som hater kvinner* av Stieg Larsson [Blogginnlegg]. Hentet fra <http://stinema.blogspot.no/2009/04/menn-som-hater-kvinner-av-stieg-larsson.html>

Sundal, T. (2013, 10. februar). Smakebit på søndag: *Tråden* av Victoria Hislop [Blogginnlegg]. Hentet fra <http://tinesundal.blogspot.no/2013/02/smakebit-pa-sndag-traden-av-victoria.html>

Torbis (2010, 21. juni). *Menn som hater kvinner* – Stieg Larsson [Blogginnlegg]. Hentet fra <http://torbis.wordpress.com/2010/06/21/menn-som-hater-kvinner-stieg-larsson/>

Trovåg, M. (2013, 12. juni). Bok 37 2013: *Tråden* av Victoria Hislop [Blogginnlegg]. Hentet fra <http://arieldog.blogspot.no/2013/06/bok-37-2013-traden-av-victoria-hislop.html>

Tveiten, B. (2013, 27. august). Gripande og usentimentalt om å overleve. [Anmeldelse av *De usynlige*, av R. Jacobsen]. *Fædrelandsvennen, Kultur*, s. 12.

Tóth, M. & Audunson, R. (2012). Websites for booklovers as meeting places. *Library Hi Tech*, 30(4), 655-672.

Ytreberg, E. (2004). Norge: Mektig middelkultur. *Samtiden* (3), 6-15.